

Mdi Angie Motshekga,
Tona ya Thuto ya Motheo

Mna Enver Surty,
Motlatša-Tona ya Thuto
ya Motheo

Dipukutšhomo tše di tšweleditšwe go thuša bana ba Afrika-Borwa ka tlase ga boetapele bja Tona ya Thuto ya Motheo, Mdi Angie Motshekga, le Motlatša-Tona wa Thuto ya Motheo, Mna Enver Surty.

Rainbow Workbooks di bopa karolo ya mohlwaela a tsenogare woo maikemišetšo a wona e lego go kaonafatša mošomo wa barutwana ba Afrika-Borwa bao ba lego mephatong ye tshela ya mathomo. Projeke ye, bjalo ka ge e le ye nngwe ya dinepokgolo tša Dithulaganyo tša go Diragatša tša Mmušo, e kgonne go diragala ka thekgo ya mašeleng a go tšwa, ka ntle le go kgokgona go Sešegotlotlo sa Bosetšhaba. Se se kgontšhitše Kgoro go dira dipukutšhomo tše, ka maleme ka moka a semmušo, ka ntle ga gore Kgoro e lefe.

Re hutša gore barutiši ba tla holega ka dipuku tše mošomong wa bona wa tšatši ka tšatši wa go ruta, le go kgonthiša gore barutwana ba kgona go fetša lenanethuto. Re hlokometše gore re hlahle barutiši ditirong ka moka ka go tsenya maswao a ditaetši ao a laetšago seo morutwana a swanetšego go se dira.

Re tloga re hutša gore bana ba tla ipshina ka go dira mešomo ye e lego ka mo dipukwaneng tše ge ba dutše ba gola, ba ithuta, le gore wena, morutiši, o tla ipshina le bona mo lethabong la go ithuta.

Re kganyogela lena, barutiši, le barutwana ba lena, katlego, ka tšhomišo ya dipukutšhomo tše.

Rainbow WORKBOOKS

SEPEDI HOME LANGUAGE
GRADE 4 – BOOK 1
TERMS 1 & 2
ISBN 978-1-920458-43-0

THIS BOOK MAY
NOT BE SOLD.

a b c d e
f g h i j
k l m n o p
q r s t u
v w x y z

SEPEDI LELEME LA GAE – Mphato wa 4, Puku ya 1

ISBN 978-1-920458-43-0

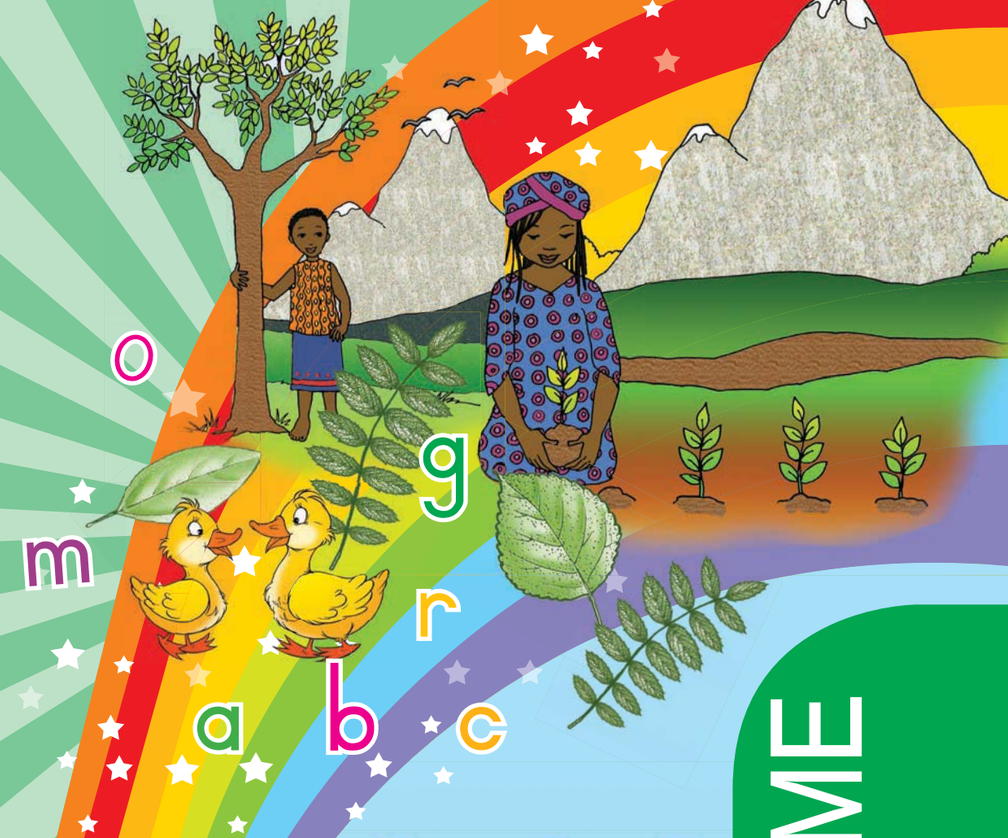

SEPEDI LELEME LA GAE

Puku ya 1
Kotara ya 1 & 2

Mphato wa 4

Leina:

Klase:

basic education
Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

MAIKARABELO A BAFSA BA AFRIKA-BORWA

Tekano

Swara batho ka moka ka go lekana le ka tshwanelo.O se ke wa hlaola.

Seriti sa botho

Hlompha bohle. Bontšha go loka le go hlokomela.

Bophelo

Dilo ka moka tše di phelago di bohlokwa. Swara dilo ka moka tše di phelago ka tlhompho.

Ba lapa

Godiša o be o hlomphe batswadi ba gago. Bontšha go loka le go botega go balapa.

Thuto

Tsena sekolo, ithute o be o šome ka maatla. Latela melao ya sekolo.

Mošomo

Thuša ba lapa ka mošomo wa ka gae. Bana ba se ke ba gapeletšwa go nyaka mošomo.

Tokologo le tšhireletšo

O se ke wa gobatša, wa hlakiša goba wa tšhošetša ba bangwe, gomme o se ke wa dumelela ba bangwe go dira bjalo. Rarolla go se kwane ka khutšo.

Thoto

Hlompha dithoto tša ba bangwe. O se ke wa senya thoto ebile o se ke wa utswa.

Bodumedi, go ba le tumelo le moakanyo

Hlompha ditumelo le meakanyo ya ba bangwe.

Tšhireletšo

Hlokomela lefase. O se ke wa senya meetse le mohlagase. Hlokomela diphoofolo le dimela. Swara legae la geno le motse wa geno o hlwekile, o bolokegile.

Boagi

Eba moagi wa go loka, wa potego wa Afrika-Borwa. Hlompha melao, gomme o kgonthiše gore ba bangwe ba dira bjalo.

Tokelo ya go hlagiša maikutlo

O se ke wa phatlalatša maaka le lehloyo. Kgonthiša gore batho ga ba rogiwe goba ba hlabja ka mantšu.

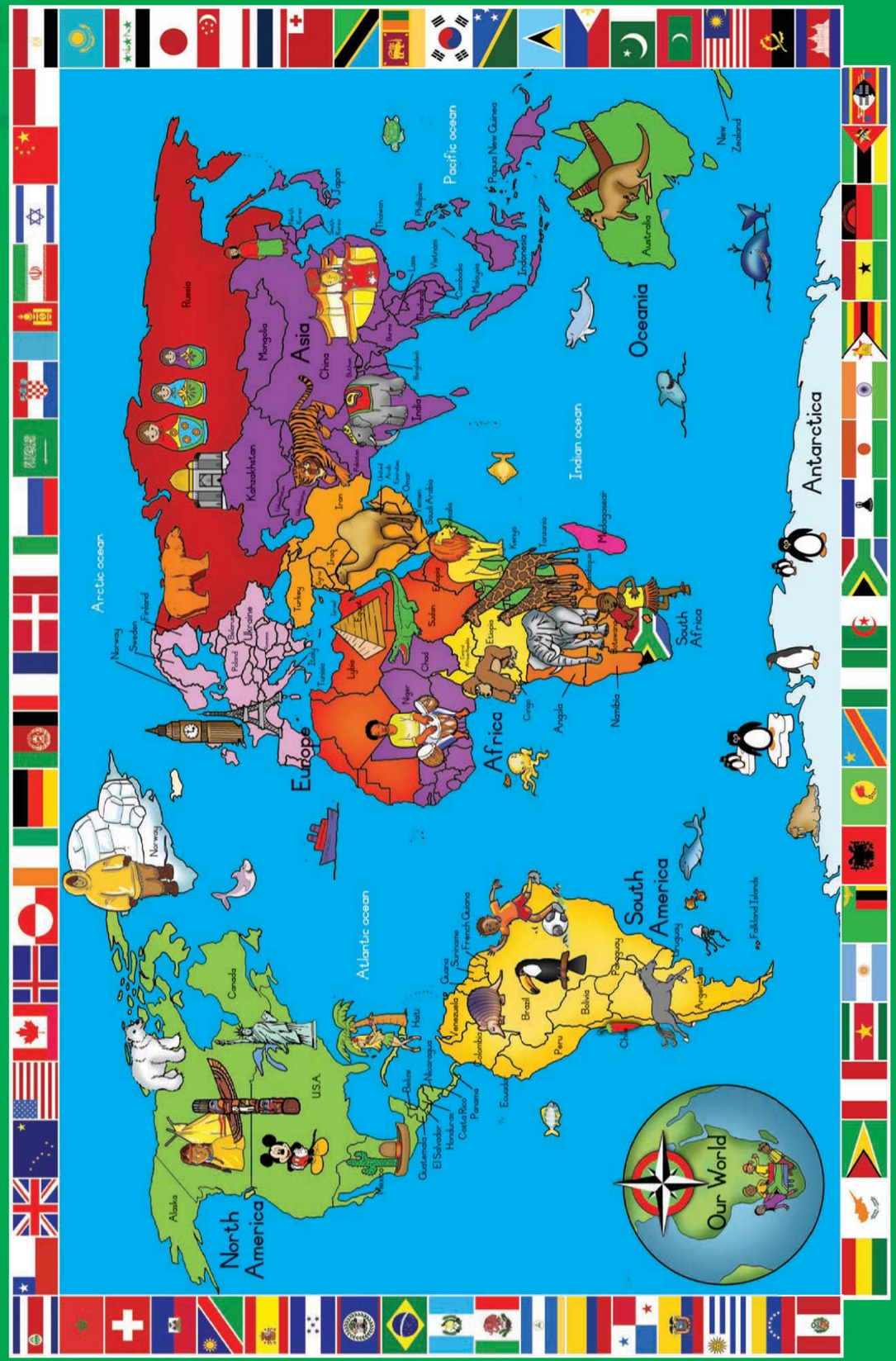

Published by the Department of Basic Education
222 Struben Street
Pretoria
South Africa

© Department of Basic Education
Third edition 2013

ISBN 978-1-920458-43-0

The Department of Basic Education has made every effort to trace copyright holders but if any have been inadvertently overlooked, the Department will be pleased to make the necessary arrangements at the first opportunity.

This book may not be sold.

Mphato wa 4

Rainbow WORKBOOKS

Tsebotlhaka

1 Batho ba go swana le nna le wena 2

2 Dipapadi 35

3 Dilo le mafelo 69

4 Tikologo ya rena 103

Puku ye ke ya:

_____

SEPEDI

Puku ya 1

Letšatšikgwedi:

Nelson Mandela Bonnyaneng

A re boleleng

- Na o kile wa kwa ka ga Nelson Mandela?
- Na ke batho bafe ba bangwe ba go tsebega bao o ba tsebago?

A re baleng

Leina la ka ke Nelson Mandela. Ke dula Afrika-Borwa, lefase le lebotse le le lego kua tlase ntlheng ya Afrika. Nna le wena re dula Afrika-Borwa. Ke belegetšwe motsaneng wa Mvezo kua Kapabohlabela ka la 18 Phupu 1918, ka fao, ke mokgalabje lehono. Tate e be e le kgoši. O ile a mpha leina la Rolihlahla, leo tlhalošo ya lona ka Sethosa e lego "ramathaithai".

Ke be ke sa le yo monnyane, ke na le ngwaga o tee goba ye mebedi ge batswadi ba hudugela kua Qunu. Matšatši a ka kua Qunu a bile a mabose kudu. Ge ke gola ke be ke diša dinku le dipudi tša batswadi ba ka.

Ke be ke bapala le bagwera ba ka kua mašemong. Re be re thutha kua dinokeng gomme re eja todi ya mamepe ao re bego re a rafa diphagong tša dinose. Ke be ke hlokomela ka mehla gore dinose di se ke tša ntoma. Nkile ka leka go namela tonki. Tšohle di be di lokile gomme gwa senyega ge tonki e ntahlela ka ntšhuthung ya meetlwa!

Ge ke na le mengwaga ye 7, tate o ile a nthomela kua sekolong sa kereke. Ke nna motho wa mathomo ka lapeng la gešo wa go tsena sekolo. Tate ga se a tsena sekolo. Re be re swanetše go apara diaparo tše di bonalago kua sekolong, gomme batswadi ba ka ba be ba hloka sa bona kudu go ka nthekela diaparo tša sekolo. Tate o ile a tšea borokgo bja gagwe bja kgale a bo ripa mo matolong a nkapeša. Ke be ke se na lepanta, ka fao tate a tšea lenti a bofa borokgo ka lona mo dinokeng. Le ge go le bjalo, ke be ke thabile, ke thabetše go apara borokgo bjoo.

Kua sekolong, morutiši a no mpha leina la Nelson. Nagana fela o fiwa leina le lefsa o šetše o na le mengwaga ye 7?

Ke be ke dula ke thabile ge ke le kua sekolong le ge ke le kua gae. Mma o be a fela a nkanegela dinonwane, gomme ka ithuta dilo tše dintši mo dinonwaneng tša gagwe. O nthutile gore ke dule ke ikokobetša le go ba le tlhompho mo bathong. Tate yena o nthutile go ba bogale. Ke be ke nyaka go ba bogale bjalo ka yena. Ke be ke nyaka go swana le yena. Ke be ke itšhela ka melora mo hlogong gore moriri wa ka o be wo mopududu bjalo ka wa gagwe. Ke be ke rata tate.

A re ngwaleng

Na Nelson Mandela o belegwe neng?
Na o be a bapala mehuta efe ya dipapadi ge a be a sa le ngwana?
Na o ithutile eng go tšwa go batswadi ba gagwe?
Na o nagana gore ke tiragalo efe ye e tla latelago mo kanegelong ya Nelson Mandela?

A re ngwaleng

Bopa mafoko ao a feletšego ka go thala mothalo go tšwa mo karolong ye pinki go ya karolong ye serolane.

Ka gobane re be re diila kudu re sa kgone go reka diaparo	ka gobane ke be ke nyaka go swana le tate.
Ke ile ka ithuta go ba le kwelobohloko	go ba bogale.
Tate o nthutile	go tšwa go mma.
Ke be ke fela ke tlotša moriri wa ka ka molora	tate o ile a ripa borokgo bja gagwe bja kgale mo matolong.

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Letšatšikgwedi:

Kanegelo ya Nelson Mandela

A re baleng

Fela ka morago ga go ba le mengwaga ye 9, bophelo bja ka bo ile bja fetoga ka gobane tate o ile a hlokagala. Ke ile ka swanela go phutha dilo tša ka tše mmalwa gomme ka tloga le mma ra ya lagaeng le lefsa. Go be go le bohloko mo go nna go tloga Qunu. Ke ile ka retologa, ka lebelela morago go bona legae la gešo le lethabo leo ke bego ke le tlogela kua morago.

Ke ile ka yo dula le Malome Jongi kua Mqhekezweni motseng wa kgauswi. O be a le mokgotse yo mogolo wa tate. Ke be ke hlologela Qunu le balapa bao ba šetšego, fela bophelo bja ka le Malome Jongi e be e le bjo bobose kudu. Ke be ke bapala le morwa wa gagwe, Justice, gomme re ipshina kudu. Re be re namela dipere, re šoma ka tšhengwaneng, re bapala ka mašemong a matalana ebile re thutha ka nokeng. Malome o be a ntshwere bjalo ka ngwana wa gagwe.

Ke ile ka tsena sekolo sa kgauswi. Ge ke le mengwaga ye 16 Malome Jongi o ile a nthomela kua Sekolong sa Clarkebury. Go no swana le tate, malome le yena o be a dumela gore thuto e bohlokwa. Ka morago ga mengwaga ye 16 ke ile ka ya kua Sekolong se se Phagamego sa Healdtown. Ke be ke šoma ka maatla kua sekolong. Ke itše go fetša sekolo ka ya Yunibesithing ya Fort Hare. Ka nako yeo ke be ke na le mengwaga ye 21.

A re ngwaleng

Ngwala mafoko a 3 ka ga dikolo tšeo Nelson Mandela a di tsenego. Bolela gore o tsene yunibesithing efe. Thoma mafoko ka mantšu a:

Sa pele, ge ke be ke na le mengwaga ye 7, _____.

Ka morago, ge ke be ke na le mengwaga ye 16, _____.

Ka morago, ga fao, ge ke be ke le 19, _____.

Mafelelong, ge ke be ke le 21, _____.

A re ngwaleng

Mo karolong ye talalerata ya lenaneo, ngwala ditiragalo tše bohlokwa tša nako ya bonnyane bja Nelson Mandela. Ka morago ngwala tše dingwe tša ditiragalo tše bohlokwa tša bophelo bja gago ka mo karolong ya serolane.

Mengwaga	Ditiragalo tše bohlokwa tša bonnyaneng bja Nelson Mandela
Belegwe 1918	
Go tloga ka 2	O dutše kua Mvezo. O ralokile ka mašemong.
7	
9	
16	
19	
21	

Mengwaga ya ka	Ditiragalo tše bohlokwa bophelong bja ka
Belegwe	

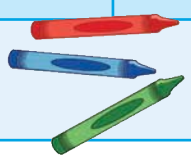

Dira sediko go madiri a maleba (goba mantšu a go laetša tiro) ao a lego ka lefetile.

A re ngwaleng

Re tšea/tšere mamapo ao a bego a le ka phagong ya dinose.
Maabane dinose di ntoma/ntomile ka gobane ke be ke sa hlokomele.
Mesong re thutha/thuthile ka nokeng ka gobane go be go fiša.
Ge ke be ke sa le yo monnyane ke ithuta/ithutile mo go tate go ba bogale.
Mma o nthuta/nthutile ke sa le ngwana go ba le pelo ye botse.
Maabane re namela/nametše dipere.

Letšatšikgwedi:

Mafelo ao Nelson Mandela a phetšego go ona

A re baleng

Ge ke be ke sa le mošemanyana, ke be ke dula motseng wa Qunu. Re be re na le melatswana ye e hlwekilego le dithaba tše ditala. Dinku, dipudi le dikgomo di be di fula fela mo motseng. Go be go se na ditsela tša dikoloi. Go be go na le ditsejana tša maoto fela. Re be re dula ka mengwakong ya go bopša ka mobu. Re be re na le mengwakwana ye meraro. Wo mongwe e le wa go apeela, wo mongwe e le wa go robala gomme wo mongwe e le wa go bolokela dilo. Re be re ekga meetse kua nokeng. Mma o be a apea ka pitša ya maoto a mararo. Re be re eja setampa se se hlakantšwego le dinawa seo se bitšwago "umngqusho" ka Sethosa. Maswi e be e le a mantši kudu. E be e le a dipudi le a dikgomo.

A re direng

Bala temana ka ga motse wa Qunu gape. Thalela dintlha tše bohlokwa mo temaneng. Bjale thala seswantšho sa Qunu.

A re baleng

Ge ke le yo mogolwanyana ke ile ka hudugela kua Gauteng (Johannesburg). Gona kua ke ile ka dula Alekesanta (re be re e bitša Alex, ge re e khutsofatša). Ke ile ka makatšwa ke bogolo bja Johannesburg. Bophelo bja gona bo be bo sa swane le bja Kapabohlabela. Moya wa gona o be o tšhilafetše ka lebaka la muši. Go be go le kotsi kudu go sepela bošego. Batho ba be ba dula ka dintlong tše dinnyane tša khutlonne tša go swana le mapokisi a mankgwari. Re be re se na mohlagase goba meetse a pompo.

Gomme seo ke bego ke se rata ka Alex ke gore batho ba gona ba be ba etšwa mafelong a go fapana. Ka moka ba bolela maleme a go fapana. Bangwe ba be ba bolela Sezulu, Sesotho, Sepedi le Setsonga. Le ge Alex e be e fapana kudu le Qunu, ke be ke ipshina ka go dula gona.

A re direng

Bala temana ye e hlalošago Alekesanta gape. Thalela dikgopolo tše bohlokwa tšeo di lego mo temaneng. Bjale thala seswantšho se se sepelelanago le tlhalošo ye e filwego mo temaneng.

Bjale ngwala mafoko a mabedi go hlaloša seswantšho sa gago.

A re boleleng

- Botša mogwera wa gago gore Qunu le Alex di be di le bjang.
- Botša mogwera wa gago gore mafelo a mabedi a a be a fapana bjang.

A re direng

Thala seswantšho sa kua o dulago gona.

Bjale ngwala mafoko a mabedi go hlaloša seswantšho sa gago.

Letṣatṣikgwedi:

Re a go leboga Madiba

A re ngwaleng

Nelson Mandela o dirile mošomo wo montši go thuša bana ba ba swanago le wena. O agile dikolo le maokelo a mantši a bana. O hlokomela bana bao ba se nago batswadi goba bao ba lwalago kudu.

Ngwalela Nelson Mandela karata yeo ka yona o mo lebogago mabapi le seo a se diretšego bana ba Afrika-Borwa.

Ka pele ga karata, thala seswantšho ka ga se sengwe go tšwa mo mengwageng ya gagwe ya bonnyane.
Ka gare, mo ngwalele molaetša wo mobotse wa ditebogo.

Re a leboga

A re ngwaleng

Fetolela mafoko a go tšwa mo nakong ye e fetilego go a tliša mo nakong ya bjale. A ngwale ka lebjale.

Ke tsene sekolo sa motseng.	
Re thuthile ka nokeng.	
Mošemane o nametše tonki.	
Re robetše godimo ga magogwa ka mengwakong.	

Lapologa

Ke mang yo a tla fihlago pele kua ntlong? Dikološa ranta. Ge tšhelete e ka wa ka hlogo o sepela dikgato tše 2 go ya pele. Ge tšhelete e ka wa ka mosela, o sepela kgato e 1 go ya kua ntlong. Motho yo a fihlago pele kua ntlong ke yena mofenyi. Ge o wela godimo ga lentšu, o le bale.

Teacher

Date:

Sign:

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Letšatšikgwedi:

Tlhokomelo ya tikologo

A re boleleng

Ka moka re rata go phela mo tikologong ye e hlwekilego.

- Na go na le mafelo ao a lego ditšhila kgauswi le mo o dulago? Na go na le noka yeo e swanetšego go hlwekišwa goba lefelo leo le tletšego ditlakala?
- Na go ka dirwa eng go hlwekiša motse wa geno?
- Na wena o ka dira eng?

A re baleng

Lehono Kgao o bala athekele ye bose go tšwa kuranteng.

Dinako tša Bana

25 Mopitlo 2011

Omar Castilo wa mengwaga ye 10 o ngongorega gore toropo ya Mexico e na le moya wo o tšhilafetšego kudu. Lehono o etelela pele mogwanto wo mogolo wa go ngongorega. Bana bao ba ka bago 2 000 ba ya go gwanta le yena. O šikere plakate ye e rego "O se ke wa fediša sekgwa sa pula!" ka gobane o kwele gore sekgwa se ile go remiwa.

Omar o be a befetšwe kudu ka lebaka la se. O ile a re o be a fela a duma go etela sekgwa se ka letšatši le lengwe. O be a tseba gabotse gore sekgwa se tlile go senywa.

Ošomilekamaatlagošireletšasekgwa. Gape o ile a ngwalela Mopresidente wa Mexico lengwalo, fela Mopresidente a se ke a fetola. Omar o ile a ngwala gape mangwaloamane.Mopresidentelenako yeo a se fetole.

Beke ye e fetilego, Omar o pakile dihempe tše tharo, poraše le sesepe sa meno le dijonyana gomme a di tsenya ka mokotleng wa sekolo wa gagwe. Ka morago o ile a tsoša batswadi ba gagwe go ba botša gore o ya go šireletša sekgwa. Tatago Omar o lekile go mo thibela. "Sekgwa se bokgole bja 1 400 km le gona go **kotsi**! O ka se ye fao." Fela Omar o be a šetše a tšere sephetho.

"Ke nyaka gore sekgwa se dule se le gona ge ke godile," a realo. "Ke nyaka gore diphoofolo tšohle le tšona di be di sa ntše di le gona ge ke godile."

A re boleleng

- Na kanegelo ye e bolela ka mang?
- Ke ka lebaka la eng a hlokometše sekgwa?
- Na ke ka lebaka la eng tatagwe a be a sa thaba ge a be a nyaka go ya kua sekgweng ka maoto?

A re ngwaleng

Nyalanya mantšu le diswantšho. Ka morago o ngwale mantšu ka tatelano ya alfabete ka pukuntšung ya gago.

sekgwa
tšhilafaditšwe
kotsi
mogwanto

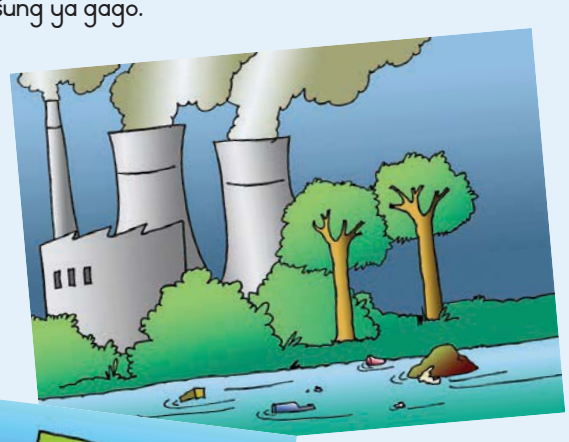

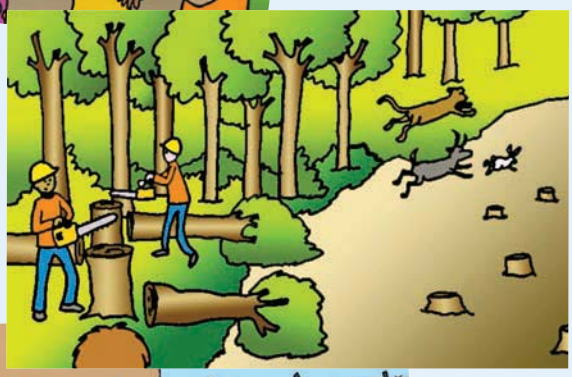

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Letšatšikgwedi:

Go šomela go šireletša tikologo

A re ngwaleng Bala taodišwana gomme o arabe dipotšišo tše.

Na Omar o ile a ikwa bjang mabapi le batho bao ba remago mehlare?
Na ke ka lebaka la eng o nagana gore o be a ikwa bjalo?
Na o nagana gore ke ka lebaka la eng Mopresidente a se a fetola mangwalo a gagwe?
Na re tseba bjang gore Omar o be a rata go šireletša sekgwa? Ngwala mafoko a 2 a go laetša gore o be a rata go šireletša sekgwa.
Ngwala mafoko a 2 ka seo o ratago go se šireletša.

A re ngwaleng Kopanya mafoko a. Diriša **gape** le **gomme**.

Mexico ke toropo ye kgolo kudu		e ditšhila.
Katli o badile Dinako tša Bana		o badile ka ga Omar.
Omar o ngwaletše Mopresidente mangwalo a 4		ga se a amogela phetolo.
O pakile dihempe		ga se a paka malekere.
O sepetše tsela ye telele		o be a lapile kudu.

A re ngwaleng

Dira sediko go mantšu ao a dumago go swana le lentšu la mathomo.

loma	tsoma	ema	koma	roma
fedile	lomile	rekile	tsene	thomile
mosadi	basadi	sesadi	bogobe	palo
ngwana	tabanyana	tšhengwana	molomo	molongwana
lema	mela	rema	leba	bina

A re ngwaleng

Ngwala **a**, **o**, **di**, **ba** goba **le**.

Omar _____ tshwenyegile kudu ka sekgwa.

O ngwaletše Mopresidente mangwalo a mantši.
Ga se _____ fetolwa.

Omar _____ nyamile ebile ba befetšwe ka lebaka la se.

Dikgwa _____ bohlokwa go yena.

Leeto _____ be le le kotsi.
O be a swanetše go sepela tsela ye telele.

Letšatšikgwedi:

Tlhokomelo ya dikgwa tša pula

A re baleng

Dikgwa tša pula di mela mo dikarolong ka moka tša lefase tšeo di fišago di nago le monola. Diphoofolo tše dintši di dula ka dikgweng le dimela tše dintši di gola ka go tšona. Sa go nyamiša ke gore lefase ka bophara, batho ba rema dikgwa.

Ge sekgwa se remiwa, diphoofolo tše dintši le dimela di a timelela. Ge sekgwa sa pula se timelela, klaemete e a fetoga. Kgauswi le sekgwa sa pula go a omelela. Gomme ka go nanya klaemete ya lefase ka moka, go akaretšwa Afrika-Borwa, e tla fetoga.

A re ngwaleng

Ngwala dilo tše tharo tšeo di tla diragalago ge sekgwa sa pula se ka remiwa.

1.	
2.	
3	

A re ngwaleng

Bala mafoko a. Ge o nagana gore ke nnete, ngwala N (nnete) kgauswi le lona. Ge o nagana gore ke maaka, ngwala M (maaka) kgauswi le lona.

	N goba M
Omar o pakile malekere.	M
Omar o sepetše tsela ka moka ya go ya kua sekgweng sa pula.	
Makgolokgolo a diphoofolo a phela ka sekgweng sa pula.	
Mopresidente o fetotše mangwalo ka moka a Omar.	
Ge re ka rema sekgwa sa pula, klaemete e ile go fetoga.	

A re ngwaleng

Re go fa dikarabo. Ngwala dipotšišo. Diriša **kae**, **bomang** le **eng**. Gopola go diriša leswao la potšišo.

Sekgwa sa pula se kua Limpopo.	Na sekgwa sa pula se gokae?
Diphoofolo tše dintši di phela ka sekgweng sa pula.	Kae
Dimela tša go fapana di gola ka sekgweng sa pula.	Eng
Batho ba rema dikgwa tša pula.	Bomang

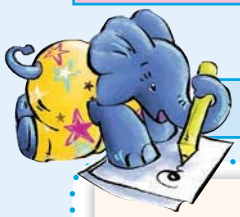

A re ngwaleng

Ngwala temana ya gago ya kuranta ka ga go hlokomela tikologo.

Leina la kuranta

Letšatšikgwedi

Hlogo ya temana

Ngwala ditaba tša gago mo.

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Letšatšikgwedi:

Dikgwa tša pula le klaemete

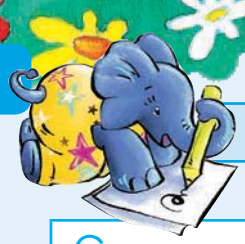

A re ngwaleng

Thala mothalo ka tlase ga lentšu leo tlhalošo ya lona e swanago le ya lentšu le le **kotofaditšwego**.

Go a **nyamiša** go rema dikgwa tša pula.	Go a **swabiša** go rema dikgwa tša pula.
Omar o be a **nyamile** ge batho ba rema sekgwa sa pula.	Omar o be a šulafetšwe ge batho ba rema sekgwa sa pula.
Omar o be a sa nyake gore dimela le diphoofolo tša ka dikgweng tša pula **di senywe**.	Omar o be a sa nyake gore dimela le diphoofolo tša ka dikgweng tša pula di hwe.
Dikgwa tša pula di **gopile** ga di sa na meetse.	Dikgwa tša pula di pšhele ga di sa na meetse.

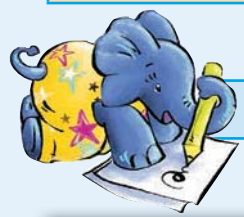

A re ngwaleng

Feleletša lengwalo le Omar a le ngwaletšego Mopresidente. Ngwala mantšu ao a tlogetšwego. Diriša mantšu ao a lego ka lepokising.

tše di melago moo
klaemete le yona e tla fetoga
šireletša sekgwa
rema mehlare ka moka
yeo e phelago moo

Mopresidente

Nthuše, hle. Ke bone mo go TV gore batho ba _____ ka sekgweng sa pula sa rena sa bofelo. Ke tshwenyegile kudu ka taba ye.

Na go tlo direga eng ge re rema mehlare ka moka? Dimela _____ tlo hwa. Diphoofolo _____ tlo hwa. Mobu o tlo ba wo mothata gomme ge pula e ena, meetse a tlo elela fela mo lebatong. Klaemete le yona e tlo fetoga gona fao. _____ mo lefaseng ka bophara.

Hle, nthuše _____.

Ke nna
Omar

A re ngwaleng

Ngwala maswaodikga a maleba mo mafokong a.

Omar o be a nyaka go šireletša dikhukhwanyane ☐ diphoofolo ☐ mehlare le matšoba ☐
Na o tla ya le nna kua sekgweng sa pula ☐
A omanya ☐ "Le se ke la rema mehlare ☐ "
O ile a re ☐ ☐ Hle, Tate ☐ eriye le nna ☐

Lapologa

Ke eng? Bala ditlhalošo tša mehuta ye e fapanego ya diphoofolo. Lebelela diswantšho gomme o bolele gore ye nngwe le ye nngwe ke mohuta ofe wa phoofolo.

Diamuši Di na le boya gomme di fepa bana ka maswi.	**Hlapi** Hlapi e dula ka meetseng gomme e hema ka maswafohlapi.	**Dinonyana** Dinonyana di na le maphego, mafofa le melomo. Bontši bja dinonyana bo kgona go fofa.
Diamfibia Di phela ka meetseng mo mathomong a bophelo bja tšona gomme ka morago tša phela mo nageng.	**Digagabi** Digagabi di na le magapi gomme di beela mae.	

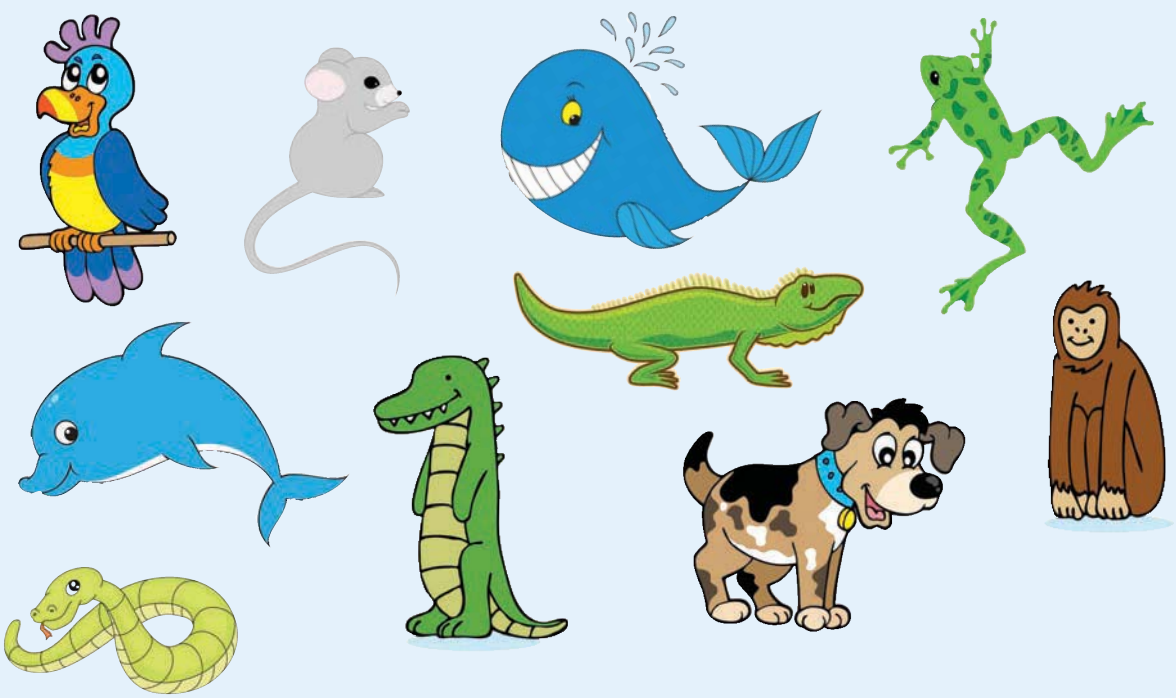

Mohlala: tolf eine le lerumrua ke diamuši.

Letšatšikgwedi:

Batho bao ba golofetšego

A re boleleng

- Go ba segole go ra goreng?
- Na o tseba yo mongwe yo a nago le bogole?
- Na ke dilo dife tšeo motho yo a sa kgonego go di dira?
- Na wena le bagwera ba gago le ikwa bjang mabapi le batho bao ba golofetšego?

A re baleng

Leina la ka ke Tshidi Magoro. Ke na le mengwaga ye lesometee. Ke na le bolwetši bja bjoko. Ga ke kgone go diriša matsogo le maoto a ka gabotse. Ge ke nyaka go ya felo gongwe, ke diriša setulomaotwana.

Ke dula Mokopane gomme ke kgole kudu le sekolo sa rena. Ke swanetše go tsoga ka iri ya 4 mesong ka gobane ke namela pese ya iri ya 6. Ke swanetše go thušwa ke yo mongwe go apara, go hlapa meno le go kama moriri, go mpha dijo tša difihlolo le go paka mokotlana wa ka.

Ke rata dikhomphutha. Ke na le legotlwana le le bohlokwa le le nthušago go ngwala dilo mo khomphutheng. Gape ke rata go bapala bolo. Sebakeng sa go hlwa ke kitima, ke sepediša bolo ke ntše ke dutše godimo ga setulomaotwana.

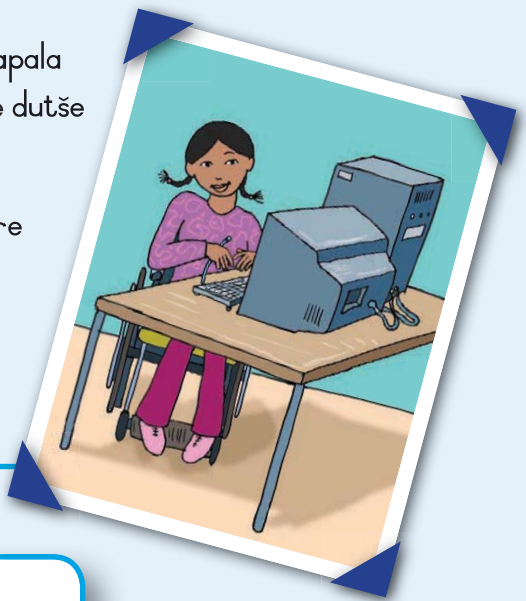

Selo se se ntshwenyago ke gore bana ba bangwe ba nagana gore batho ba go swana le nna ke ditlaela ka gobane ga re kgone go sepela gabotse goba go diriša diatla tša rena gabotse. Ga re ditlaela. Ke hlalefile kudu, gomme ge ke fetša sekolo, ke nyaka go ba sebalamatlotlo (akhaontente).

A re boleleng

- Na kanegelo e bolela ka mang?
- Ke eng seo se dirago gore Tshidi a fapane le batho ba bangwe?
- Na o nyaka go dira eng ge a feditše sekolo?
- Na ke eng seo se mo tshwenyago?

A re ngwaleng

Nyalanya mantšu ao a kotofaditšwego mo lefokong le lengwe le le lengwe le lentšu leo le lego ka go la mmagoja. Ngwala mantšu ao ka pukutšatšing ya gago.

Tshidi o sepela ka <u>setulo se se nago le maotwana</u>.	pese
O ya sekolong ka <u>senamelwa se segolo</u>.	bohlale
Tshidi o <u>ithuta dilo ka pelapela ka ntle le bothata</u>.	setulomaotwana

Maina ke mantšu ao a bitšago dilo. Ke maina a dilo, batho le mafelo. Ka mehla re diriša ditlhakakgolo mathomong ge re ngwala maina a mafelo le a batho. Maina a, a bitšwa mainaina. Ga re diriše ditlhakakgolo mo maineng a dilo.

A re ngwaleng

Ngwalolla maina ka moka ao a swanetšego go thoma ka ditlhakakgolo.

tshidi	mohlare	sekolo	tshwane

mdi kgomo	letšoba	tafola	morutiši

afrika-borwa	mexico

A re ngwaleng

Thala mothalo go nyalanya mantšu ao a khutsofaditšwego ao a lego ka go la nngele le mantšu ao a feleletšego ka go la mmagoja.

k.g.r.
I
Mna.
Mdi.
Mtšna.

Morena
Mohumagadi
Mohumagatšana
ke gore
litara

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Letšatši la Tshidi

Letšatšikgwedi:

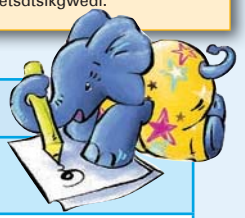

A re ngwaleng

Na Tshidi o dula kae?

Na ke thutoserutwa efe ya sekolo yeo a e ratago kudu?

A re ngwaleng

Ngwala dikarolo tša maleba mmogo go bopa lefoko.
Diriša **gomme**, **ka gobane** le **le ge**.

Tshidi o swana le nna le wena	ga a kgone go diriša diatla tša gagwe gabotse.
O ya sekolong ka pese	o nyaka go ba sebalamatlotlo ge a fetša sekolo.
O kwa bohloko ge batho ba mo sega	o tsoga e sa le ka masa go namela pese.
Tshidi o bohlale kudu	ga a kgone go sepela.

A re ngwaleng

Feleletša mafoko a. Ngwala **o**, **ba** goba **ke**.

Tshidi _____ na le mengwaga ye lesometee. O na le bolwetši bja bjoko.

O dula Mokopane gomme _____ rata sekolo kudu.

Yena le bagwera ba gagwe _____ na le bokgoni bja go diriša dikhomphutha.

_____ kwa bohloko ge batho ba sa ba hlomphe.

Tshidi o nyaka go ithuta Thutatšhupatlotlo (Akhaonthensi) ka gobane _____ kgona go šoma ka dinomoro.

Tshidi _____ sehlalefi. O rata go bala.

A re boleleng

- Na o sehlalefi? Na o rata go bala?
- Bolela ka puku yeo o e ratilego kudu.
- Hlalošetša bagwera ba gago gore ke ka lebaka la eng o nagana gore ba swanetše go bala puku yeo.

A re ngwaleng

Ngwala ka ga puku yeo o e ratilego kudu.
Ngwala tshedimošo mo sephuthelong sa puku.

Thala sephuthelo sa ka pele.

Hlogo

Mongwadi

Ngwala mafoko a 3 gomme o bolele gore puku e mabapi le eng.

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Letšatšikgwedi:

Re ka thuša bjang?

A re baleng

Lefaseng ka bophara bafsa ba go swana le lena ba rata go thuša batho bao ba nyakago thušo. Bala ka mo tlase ka ga bana bao ba thušago batho ba bangwe.

Kgaogelo o na le mengwaga ye 11

Kgao o šomela SPCA. Mphelabeke ya ye nngwe le ye nngwe o thuša go fepa dimpša le dikatse.
Yena le bagwera ba gagwe ba rata go hlokomela diphoofolo go fihla di hwetša magae.

Ati o na le mengwaga ye 12

Ati ke leloko la Sefapano se Sehubedu. O ithutela thušopotlako. O tla kgona go thuša batho bao ba gobetšego. O nyaka go thuša mo dipapading.
O tla dula a šoma le motho yo mogolo.

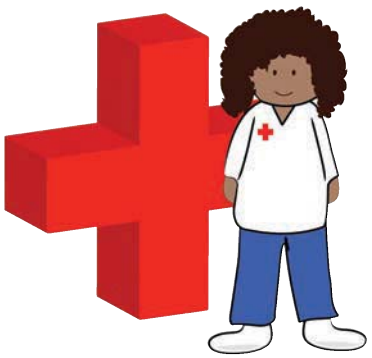

Tshidi o na le mengwaga ye 11

Tshidi o kgona go diriša khomphutha kudu. O bontšha bana ba bangwe gore ba diriše khomphutha bjang. Ba ithuta dilo tše dintši mo go yena.

Boni o na le mengwaga ye 20

Mošupologo wo mongwe le wo mongwe Boni o thuša morutiši wa gagwe go hlokomela bana ba ba šalago sekolong ge sekolo se tšwele. O mo thuša go kgonthiša gore ba dira mošomogae wa bona. O balela bana gomme o a ba hlokomela ge ba bapala.

A re ngwaleng

Tlatša dikgoba. Bona mohlala.

Leina	Mengwaga	O thuša neng?	O dira eng?
Kgaogelo	11	Mokibeleo le Lamorena	O fepa diphoofolo.

Ngwala mafoko a 3 ka ga gore o ka thuša bjang.

A re ngwaleng

Tše ke dilo tše dingwe tšeo batho ba felago ba di nyaka go bagwera ba bona. Na di bohlokwa gakaakang mo go wena? Efa ye nngwe le ye nngwe nomoro go tloga go 1 go fihla go 10. Thoma ka 1. E fe seo o naganago gore se bohlokwa kudu, gomme o fe 10 go seo se sego bohlokwa kudu.

mobotse	
maatlo	
nonne	
diaparo tše dibotse	
humile	

mabobo	
bohlale	
sega	
bokgoni bja dipapadi	
mosese	

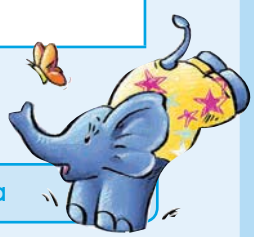

Dira dipalontšu.

Lapologa

sekolo + komiti = sekolokomiti

molemi + morui = _____

modula + setulo = _____

puku + letšatši = _____

moswara + teu = _____

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Letšatšikgwedi:

Re swanetše go hlokomela nako ya rena

A re ngwaleng

Dira mmepe wa segokgo go bontšha ka moo o dirišago letšatši la gago ka gona. Ngwala mo dikgobeng. Diriša a mangwe a mantšu a ka tlase.

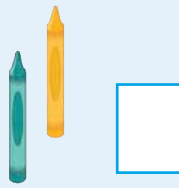

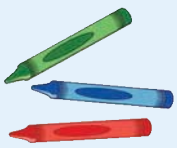

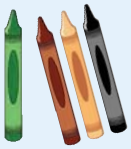

sekolong	dithutoserutwa tša sekolo	nako ya go khutša	diruiwaratwa
difilimi	barutiši	mošomogae	dipapadi

A re ngwaleng

Ngwala mafoko a 5 go bontšha gore o diriša letšatši la gare ga beke bjang. Diriša seo o se ngwadilego mo mmepeng wa gago wa segokgo.

A re ngwaleng

Mo go lefoko le lengwe le le lengwe, thala mothalo ka tlase ga lentšu leo le nago le tlhalošo ya go swana le lentšu leo le **kotofaditšwego**. Re go diretše lentšu la mathomo.

Ke a **nyama** ge ke mmona gomme le bomma ba a swaba ge ba mmona.
Marega go **tonya** kudu kua Mangaung gomme go foka moya wo botšididi.
Ke **thabile** gomme bagwera ba ka le bona ba thakgetše.
Ke **bohlale** kudu ka dipalo gomme ke sethunya le mo dipapading.
Tshidi o ile go ithuta **akhaonthensi** ebile o ile go ithuta thutatšhupatlotlo.

Lapologa

Ngwala mo go mothalopalo wo. Thoma ka ngwaga wo o belegwego ka ona. Nagana ka ga bokamoso bja gago gomme o ngwale ditiragalo ka moka tša bophelo bja gago.

Belegwe	Ke belengwe ka ngwaga wa 20___
20___	
2010	
2020	
2030	
2040	
2050	
2060	

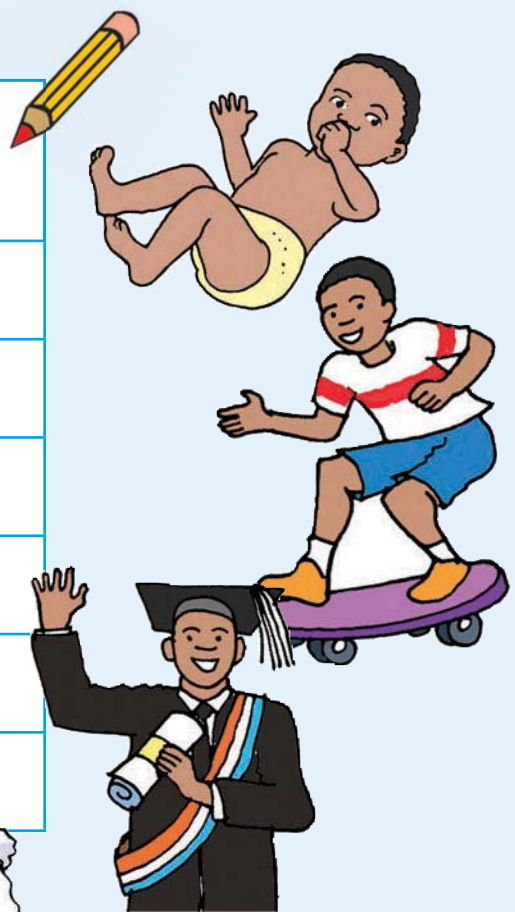

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Letšatšikgwedi:

Mafahla

A re boleleng

- Na o ka rata go swana swani bjang le sesi goba buti wa gago?
- Na o nagana gore go bonolo goba go boima go ba le mafahla ka lapeng? Goreng o realo?

A re baleng

Dineo le Tšhego ke mafahla a go swana. Ba dula kua Polokwane. Ba belegwe ka la 29 Dibokwane 2000 gomme ba Mphatong wa 4. Dineo le Tšhego ba dira dilo ka moka mmogo. Ba ka mphatong o tee. Ba apara dipokate tše ditalalerata tše di swanago. Ba na le meriri ya dithorwana ye meso. Ba a swana. Ba tshwenya ka go swana. Gantši ba gakantšha batho. Se se dira gore ba ipshine ka go sega.

Barutiši kua sekolong ba a ba hlakahlakanya. Mo go bona go bose kudu ka gobane go dira gore go segiwe kudu ka mphatong. Ka nako ye nngwe tatagobona o swara bothata bja go ba hlaola. Mmagobona yena ga a na bothata bja go ba hlaola. Ka mehla o a tseba gore mang ke mang. Gantši mafahla a leka go mo gakantšha fela ga a kgone. Mafahla a na le sesi yo mogolo yo a nyetšwego ke molemi wa magapu. Yena ga a ke a tseba gore mang ke mang. Gabotsebotse o šetše a ineetše ebile ga a sa leka go ka nagana gore mang ke mang.

Mosong wo mongwe, ka morago ga difihlolo, tatagobona o ile a kgopela gore ba apare diaparo tše di sa swanego gore a tle a kgone go ba ahloganya. "Aowa, papa!" a realo mafahlana. "Re rata ge re swana. Re kwa bose ge batho ba sa tsebe gore mang ke mang! Nnete ke gore, rena re tseba gore re bomang. Na seo ga se sona se bohlokwa? Na goreng re sa bolele ka leeto la rena la go ya polaseng go ya go bona Boni kua Limpopo? O boletše gore o re letetše. Gape rena re ithatela go ja magapu."

A re boleleng

- Na kanegelo ye e bolela ka bomang?
- Na goreng o nagana gore ba gakantšha batho ka dinako ka moka?
- Na mafahla a ikwa bjang ge ba gakantšha batho ka dinako ka moka?
- Na go na le mafahla ao o a tsebago? Ge ba le gona, botša baithuti ka ga bona.

A re ngwaleng

Rulaganya mantšu go ya ka tatelano ya alfabete. Nomora kholomo ye nngwe le ye nngwe go tloga go 1–5. Ngwala mantšu a, ka go pukuntšu ya gago.

__ lesa	__ menwana	__ tima
__ lebelela	__ mafahla	__ toropo
__ leka	__ muši	__ timela
__ leba	__ Mošupologo	__ temana
__ lema	__ monna	__ tamiša

A re ngwaleng

Kgetha lentšu le le nepagetšego.

Na o/e rata go ja dienywa?

Na legapu le/e hloga godimo ga mobu?

Dienywa di loketše bana. Na mma o/ba a dumela?

Go swanetše go ba go le bothata go ba mafahla ao a swanago. Na mafahla le ona/tšona a nagana bjalo?

Na wena o/e nagana gore tatago Dineo le Tšhego o tseba gore mang ke mang?

Na ke?
Na o?
Na re?
Na ba?
Na bana ba?
Na o?
Na e?
Na mpša e?
Na legapu le?
Na Amo le Ati ba?

Letšatšikgwedi:

Go swana le go fapana

A re boleleng

- Na mafahla a go swana ke eng?
- Na Dineo le Tšhego ba na le mengwaga ye mekae?
- Na gantši go na le matšatši a makae ka Dibokwane?
- Na ke ka lebaka la eng letšatši la matswalo la mafahla a le le bohlokwa?
- Ge nkabe o tseba Dineo le Tšhego, ke mang yo a ka bego a le mogwera wa gago? Goreng o realo?
- Na o ka rata go ba lefahla? Goreng?

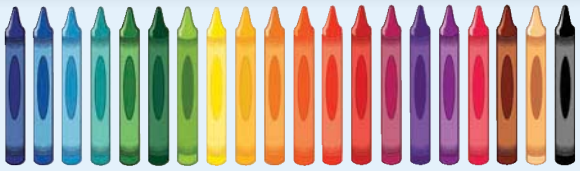

A re ngwaleng

Ngwala mantšu a go hlaola mo sekgobeng.

fapanego	tshwenyago	swanago	matalalerata	lokilego

Mafahla a apere diaparo tša go swana.

Le marokgo a bona a _____ a a swana.

Mafahla ao a _____ a rata go dula mmogo ka phapošing.

Mafahla ao a _____ gantši a tsena mathateng kua sekolong.

Mafahla a mantši ga a swane; ke batho ba ba _____ kudu.

Balapa gantši ba ja motapa wa mabele ka maswi – mathomo ao a _____ a letšatši.

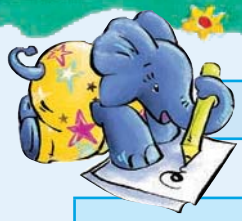

A re ngwaleng

Fetolela mafoko a go tšwa go **maabane** go ya go **bjale**. Thoma lefoko ka **lehono**.

Bana ba be ba seleka.
Lehono bana
Mafahla a be a nyaka go etela sesi wa bona kua polaseng ya gagwe.
Lehono
Dineo le Tšhego ba ile sekolong ka pese.
Lehono
Tatagobona o ba boditše gore ba apare diaparo tše di fapanago.
Lehono

A re ngwaleng

Ngwalolla temana ye. Tsenya ditlhakakgolo, difegelwana le dikhutlo.

Ka 2000 mafahla dineo le tšhego ba belegwe kua polokwane e be e le mafahla a go swana ba goletše limpopo gomme ba tsene sekolo moo ba bego ba apara diaparo tša go swana ba loga meriri go swana gomme ba rata bagwera ba tee gantši ka matšatši a makhutšo ba be ba eya polaseng ya sesi wa bona kua mpumalanga

Letšatšikgwedi:

Bophelo bja polaseng

A re ngwaleng

Ngwalela mogwera wa gago lengwalo o mmotše ka ga makhutšo ao o a jetšego polaseng.

Ngwala atrese ya gago mo .....

.....

.....

.....

Ngwala letšatšikgwedi mo .....

Dumela Bongi

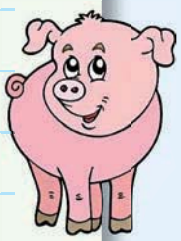

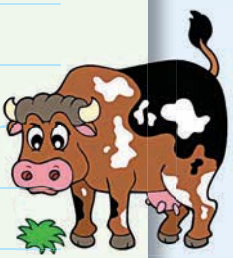

..... Ngwala bofelo mo

..... Ngwala leina la gago mo

A re ngwaleng

Dira sediko go lentšu leo le nepagetšego.

Magapu ao a swaragantšwego ga a/e tlwaelega.
Nani o/ba bjala magapu mo polaseng ya gagwe.
Nna ke/re rata go ja magapu a mabose.
Mafahla ba/a tšea sephatlo se segolo sa legapu.

A re ngwaleng

Nyalanya diswantšho le mantšu.

Magapu a gola gabotse mo mobung wa lešabašaba le go klaemete ye borutho. Go nyakega lefelo le legolo ge o bjala magapu.	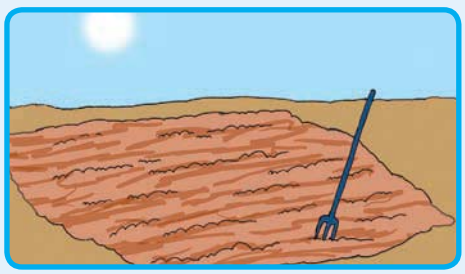
Khupetša dimela tše difsa ka mahlaka gore mobu o dule o na le monola o bile o le tšiditšana.	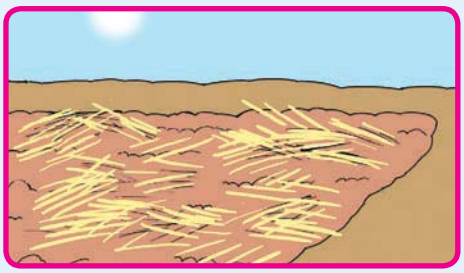
Nošetša mo methalading gore mobu o dule o kolobile.	
Legapu la gago le loketše go bunwa ge le kwala nke ga le na selo ge o le kokota.	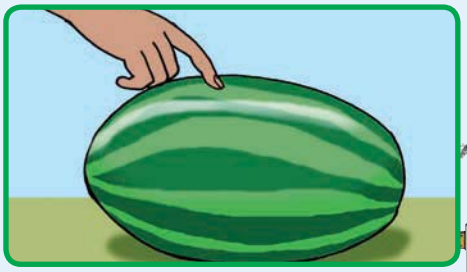

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Letšatšikgwedi:

Go itokišetša go ngwala puku ya gago

A re ngwaleng

Itokišetše go ngwala puku ya gago.
Ngwala dikgopolo tša gago mo mmepeng wa segokgo.

Ntlha ka matseno

Na kanegelo e ka ga eng?

Ntlha ka ga mmele wa kanegelo ya gago

Na o tla ruma kanegelo ya gago bjang?

Bjale ngwala kanegelo ya gago mo pampišaneng. Kgopela mogwera wa gago a go thuše go e beakanya.
Bjale sega letlakala le le latelago. Mena letlakala mo methalong. Ngwala mo letlakaleng la mathomo gomme o ngwale kanegelo ya gago ka pukung.

KHABARA

Thala seswantšho mo.

Ngwala leina la puku mo.

Ngwala leina la gago (Ke wena mongwadi).

1

KHABARA YA KA MORAGO

KA GA MONGWADI

Ngwala leina la gago.

Mengwaga ya gago.

Mo o dulago.

8

KGATO 2. Mena mothalong wa marantho

KGATO 3. Steipola kalehlako rengle

KGATO 4. Segamo mothalongthwii ka morago ga ge o steipotše puku ya gago

Ngwala mmele wa kanegelo ya gago mo le go letlakala 5.

4

Thala seswantšho mo.

Tšwela pele ka kanegelo ya gago.

5

Thala seswantšho mo.

Thala seswantšho mo.

Thoma go ngwala kanegelo ya gago mo gomme o tšwele pele go letlakala la 3.

2

Thala seswantšho mo.

Fetša kanegelo ya gago.

1

Thala seswantšho mo.

Tšwela pele ka kanegelo ya gago.

3

Thala seswantšho mo.

Ngwala gore go diregа eng mafelelong a kanegelo ya gago mo le mo letlakaleng la 6.

6

2

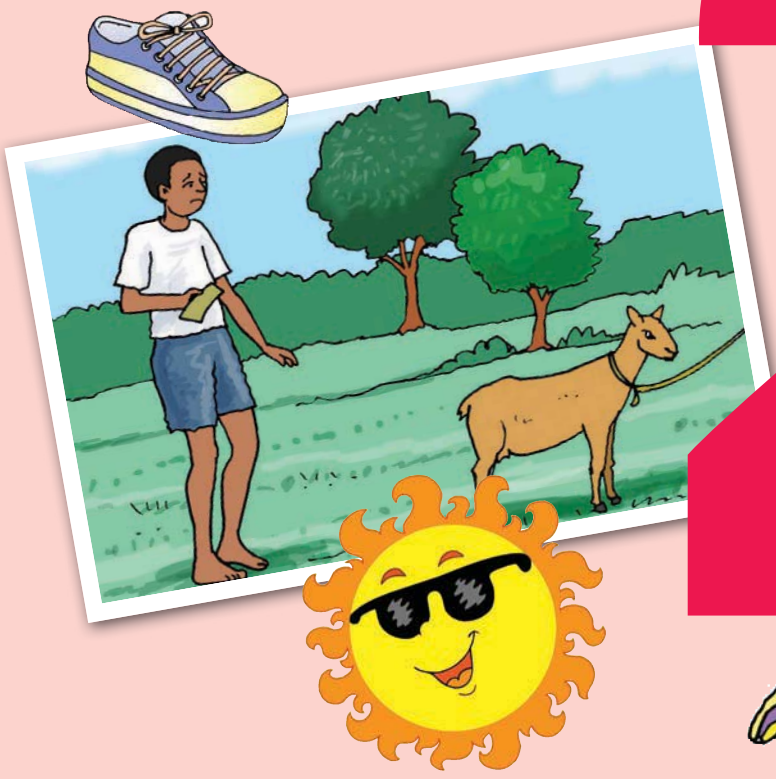

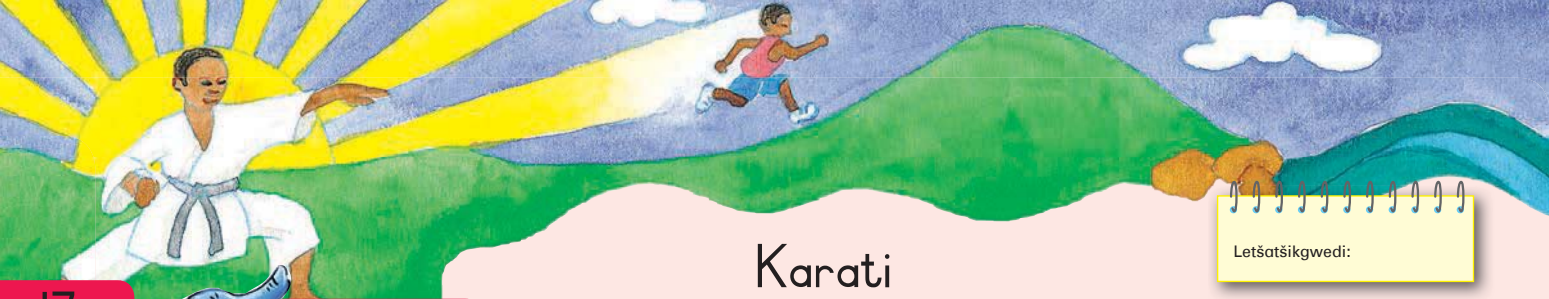

Letšatšikgwedi:

Karati

A re boleleng

Lebelela diswantšho gomme o bolele ka seo o se bonago.

- Na bana ba ba bapala mohuta ofe wa papadi?
- Na melawana ya mohuta wo wa papadi ke efe?
- Na o nagana gore go bohlokwa gore bona ba ithute go hlokomela? Goreng?

A re baleng

Kanegelo ya Mpho

Ke thomile go bapala karati ke na le mengwaga ye senyane. Buti o be a eya le nna go yo bogela karati holong ya kereke kua Belabela, Limpopo, gomme ka nagana gore ke tla e rata. Ke ile ka ingwadiša go ba leloko la sehlopha.

Ke be ke na le bokgoni. Ka thopa difoka tše dintši ka diphadišanokgolo. Ke paletšwe go ya mafelelo. Ke kgathile tema diphadišanong tša bao ba lego ka tlase ga 45 kg le bao ba lego ka tlase ga 55 kg gomme ka fenya bobedi bja tšona. Go be go le boima. Bontši bja bašemane ba phadišano ya ka tlase ga 55 kg ba be ba le ba bagolwanyane ka mengwaga le ka mmele go nna. Gomme ke ile ka ba fenya.

Karati e nthutile go itlhokomela le go hlokomela ba bangwe. Gape e nthutile gore ke se ke ka rumulana.

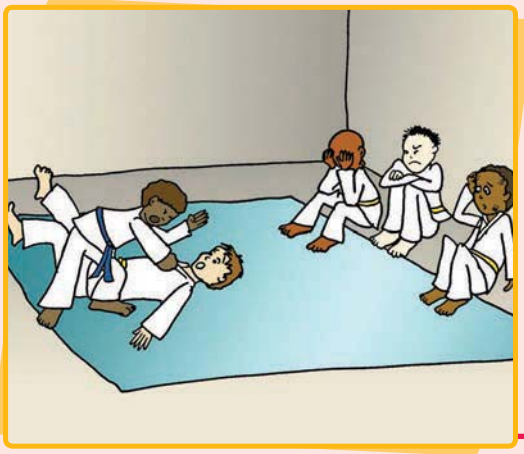

Mpho o šoma ka maatla gore a kgwahle.
O kitima 5 km letšatši le lengwe le le lengwe.
O itšhidollo kudu. O bone mehuta ya go itšhidollo ka pukung ye a e hweditšego ka bokgobapuku.

Mpho o nyaka go emela Afrika-Borwa mo Diphadišanong tša Lefase tša Karati. Fela sa pele, o nyaka go kaonafatša bokgoni bja gagwe bja karati ka go hwetša tlhahlo kua Japane.

A re ngwaleng

Bala kanegelo ka ga Mpho gomme o arabe dipotšišo tše.

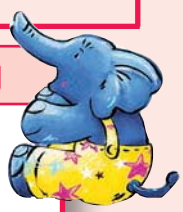

A re boleleng

- Na kanegelo e bolela ka mang?
- Na o bapala papadi efe?
- Na o ka rata go bapala karati? Goreng o realo?
- Na o nagana gore o swanetše go itšhidullo kudu gore o bapale karati? Goreng?

Na Mpho o dula toropong efe?

Na re tseba bjang gore Mpho o kgona karati kudu?

Na Mpho o dira eng gore a dule a kgwahlile?

Na ke ka lebaka la eng Mpho a nyaka go hlahlwa kua Japane?

Letšatšikgwedi:

Mpho o fenya diphadišano

A re ngwaleng

Kopanya mafoko. Diriša **ebile** goba **gomme**.

Buti o ile a nkiša gore ke yo bona bana ba bapala karati.
Ke ile ka tšea sephetho sa go ba leloko la sehlopha.

Ke be ke kgona karati. Ke fentše diphadišano tše dintši.

Ba bangwe ba bašemane ba be ba le ba bagolwanyane go nna. Ke ba fentše.

Mpho o itšhidolla ka maatla. O itšhidolla ka mekgwa ya go fapana.

A re baleng

Bala pukutšatši ya Mpho ya lehono.

Dumela Pukutšatši

Lehono ke be ke phadišana le Jabulani Smith. Ke be ke tšhogile. Ga se ka robala kudu maabane bošego ka gobane ke be ke nagana ka gore go ya go ba boima bjang. Jabu ke yo mogolwanyane kudu mo go nna. Ke yo mokotonyana!

Ke be ke tšhogile kudu ge ke tsena ka holong. Go be nke ke sepelwa ke dilo ka maleng. Pelo ya ka e be e rothotha kudu ebile ke nagana gore batho ba a e kwa. Maoto a ka a be a roromela o ka re jeli.

Ge ke fiwa sefoka sa mentlele, ke ile ka kwa nke ke na le maphego. Ke be ke thabile kudu.

Mpho

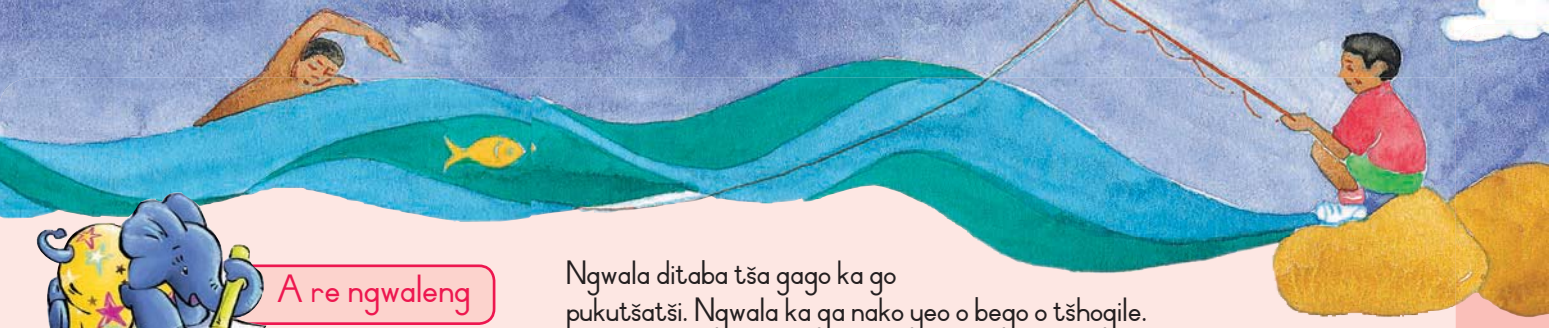

A re ngwaleng

Ngwala ditaba tša gago ka go pukutšatši. Ngwala ka ga nako yeo o bego o tšhogile.

A re ngwaleng

Bontši bo bontšha dilo tša go feta se tee.
Efa bontši bja maina ao o a filwego.

Tee (botee)	Go feta tee (bontši)
mošemane	bašemane
pukutšatši	
leoto	
puku	
nkgwete	

A re ngwaleng

Ngwala **be a** goba **a be a** goba **di be di**, **ba be ba**.

Mpho o thomile go ithuta karati ge _____ na le mengwaga ye senyane.

O _____ na le bokgoni mo karating gomme o fentše diphadišano tše dintši.

Bašemane ba bantši bao a lwelego le bona _____ le ba bagolwanyane go yena.

Dintwa tše dintši _____ le boima fela o ile a no di fenya.

Mpho o šogana le bomphenyašilo

Letšatšikgwedi:

A re baleng

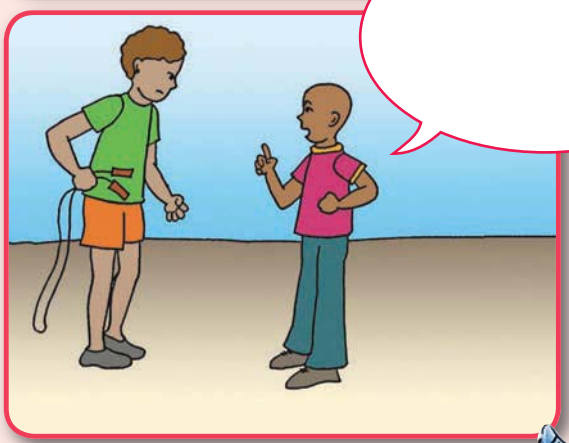

A re boleleng

Bolelang ka dipotšišo tše mo sehlopheng sa lena.

- Ke ka lebaka la eng go le phošo gore mošemane yo mogolo a tšeele basetsana thapo ya go fofa kgati?
- Na go na le bomphenyašilo bao o ba tsebago?
- Na o ka dira eng ge motho yo mongwe a go tshwenya ka boganka?
- Na o nagana gore Mpho o rileng go mošemane yo mogolo? Ngwala lefoko la gago mo puduleng ya polelo yeo e se nago le selo.

A re ngwaleng

Ngwala lefoko le tee ka ga seswantšho se sengwe le se sengwe.

A re ngwaleng

Ngwala lentšu le le nepagetšego.

karati	buti	phadišano	mentlele	bašemane	bagwera

Leina la ka ke Mpho. Ke yo monnyane kudu. Ka nako ye nngwe _____ ba bagolwanyane ba lwa le nna. _____ o be a fela a nthuša fela ke be ke nyaka go itlhokomela. Ka fao ke ile ka ya le _____ ka dithutong tša _____. Ka ketelo ya mathomo ke be ke nyaka go bona ge eba ke tla e rata. Ke e ratile. Go be go le bose. Ke ile ka thoma go tsenela dithuto. Ke ile ka lemoga gore nka kgona go itlhokomela ge bašemane ba bagolo ba nyaka go ntitia. Gape ke be ke kgona go thuša _____ ba ka. Ka morago ga dikgwedi tše mmalwa ke ile ka tsenela _____ ye kgolo. Ke ile ka fiwa _____.

A re ngwaleng

Fetolela mafoko a go tšwa go **maabane** go ya go **lehono**. Diriša mantšu a go go thuša.

Karati e **nthutile** go itlhokomela.
Karati e **nthuta** go itlhokomela.
Buti wa Mpho o mo **išitše** go yo bogela karati.
Mpho o **ratile** karati.
Mpho o **fentše** dintwa tše dintši.

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Letšatšikgwedi:

Ekwa gape ka ga karati

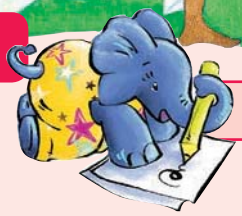

A re ngwaleng

Ngwala mantšu ao a go botšago go feta ka ga madiri.
Ngwala mantšu ka pukutšatšing ya gago.

Madiri ke mantšu a go laetša tiro.

gantši	bogale	ka pela	gabotse

Buti o nthutile go lwa _____.

Gantši re be re fihla dipapading _____.

Ka moka re lwele dipapading tša rena ka _____.

Ke tsenetše dithuto tša karati _____.

A re ngwaleng

Nomora mafoko a go ya ka tatelano ya maleba.

	Bofelong ke ile ka kgona go ithuša le go thuša bagwera ba ka.
	Ka morago ka fenya diphadišano tše dikgolo.
	Buti o ile a mpotša ka ga karati.
	La mathomo, ka ingwadišetša dithuto tša karati.
	Ke be ke le yo monnyane kudu gomme ke sa kgone go ithuša.
	Ka morago ga dikgwedi tše mmalwa, ke be ke šetše ke na le bokgoni.

A re ngwaleng

Nyalanya mafoko le diswantšho.
Ngwala lefoko le le nepagetšego ka go pudula ya polelo.

1. Dithuto tšela tša karati di thušitše kudu!
2. A re tšee koloi ya gagwe. Re ka dira gore a lle!
3. Ke rata koloi ya ka ye mpsha. Ke a leboga, mma.

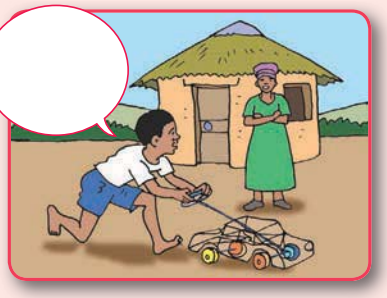

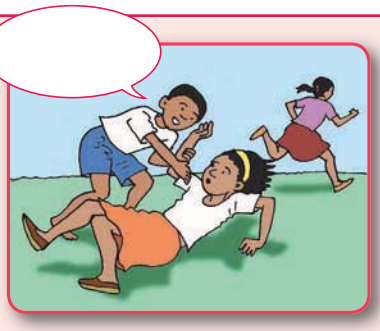

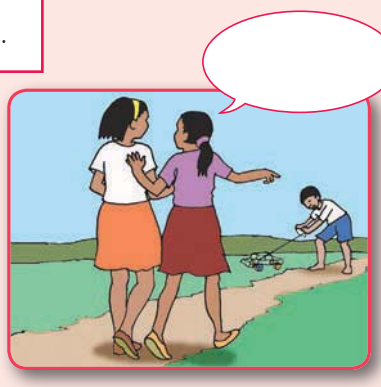

Ngwala temana ka ga seo o se bonego mo diswantšhong.

Lapologa

Nyaka diphapano tše lesome mo gare ga diswantšho tše pedi tše. Di direle sediko. Botša mogwera wa gago ka fao seswantšho sa pele se fapanago ka gona le seswantšho sa bobedi.

Teacher
Date:
Sign:

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Letšatšikgwedi:

Boramabelo ba dithaba ba kua Kenya

A re boleleng

Lebelela diswantšho tše di lego mo kanegelong gomme o bolele gore o nagana gore kanegelo e ka ga eng.

- Goreng o nagana gore go bohlokwa gore boramabelo ba swanetše go ithobolla kudu?
- Na o be o tseba gore boramabelo ba swanetše go ja dijo tše di itšego? Goreng?

A re baleng

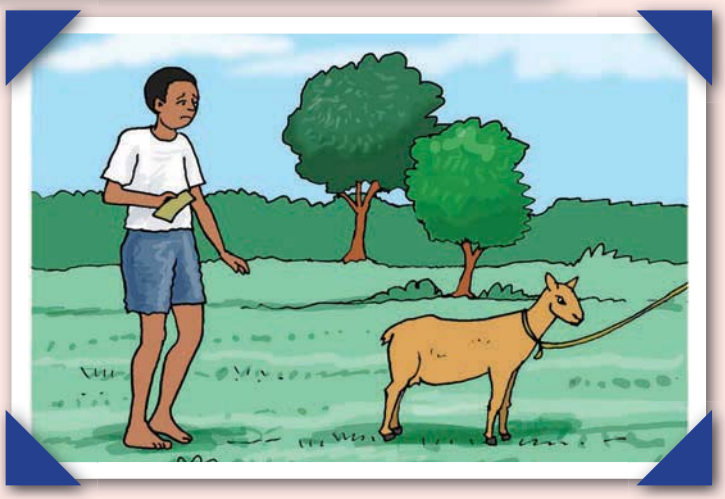

Boramabelo ba dithaba ba kua Kenya

Josefa Kibor o tšwa kua Kenya. Ge a be a le yo monnyane o be a na le dilo tše pedi tše bohlokwa. Se sengwe sa tšona e be e le pudi. Se sengwe e be e le bokgoni bja gagwe bja go kitima mabelo a matelele ka nako ye nnyane.

Ka ngwaga wa 1988 Josefa o ile a swanela go dira kgetho ye bohlokwa. O be a nyaka go ya ditekong tša go kgetha sehlopha seo se tla emelago naga ya bona. Diteko di be di dirwa Nairobi gomme Josefa o be a se na tšhelete ya go ya fao. Josefa wa batho o ile a swanelwa ke go rekiša pudi ya gagwe gore a hwetše tšhelete ya go ya kua Nairobi.

O kitimile teko ya dimetara tše 10 000 a sa rwala dieta gomme a apere borokgo bjo bokopana bja go kgeiga. A tšwa maemo a boraro.

Lehono boramabelo ba Kenya ba ntše ba fenya mabelo a matelele go phala boramabelo ba mafase a mangwe.
Ke goreng Kenya e na le boradiatletiki ba go ba le bokgoni ka tsela ye?

Bašemane ba bannyane ba kitima mabelo a matelele go ya le go boa sekolong.
Borasaense ba dumela gore boramabelo ba ba golelago mo dithabeng ba kgona go kitima

sebaka se setelele ba sa lape ka gobane go na le oksitšene ye nnyane kua thabeng. Se se ra gore dipelo tša bona di swanetše go šoma ka maatla gomme se se dira gore mešifa ya dipelo tša bona e dule e thatafetše.

Borasaense ba bangwe bona ba nagana gore ba kitima gabotse bjalo ka gobane ba ja dijo tša phepo ye botse e lego mafela, dinawa, merogo le nama.

Selo seo se ka bago se thuša boramabelo ba Kenya kudu ke boikgafo bja bona mo go tša mabelo. Ramabelo yo mongwe wa Kenya o rile, "Ge o sa fenye lehono, nnete ke gore, ka moso o tla fenya. Gomme bao ba sa fenyego bona ba tla thabela go bona yo mongwe wa sehlopha sa bona a fentše."

A re boleleng

- Na kanegelo e bolela ka mang?
- Na ba bapala papadi efe?
- Na o ka rata go kgatha tema diatletiking? Goreng o realo?
- Na o bapala papadi efe kua sekolong? Bolela gore ke ka lebaka la eng o e bapala.

A re ngwaleng

Nyalanya diswantšho le mantšu ao a dumago go swana ao a lego ka lepokising.

pudi	letšatši	nama	sekolo

pula

bolo

paesekela

dikolo

kama

lapologa

gama

matšatši

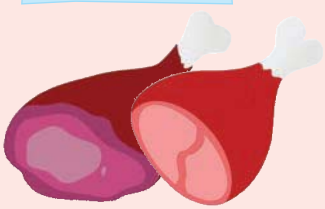

rama

Motšatši

tekolo

rema

buna

puno

lesome

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

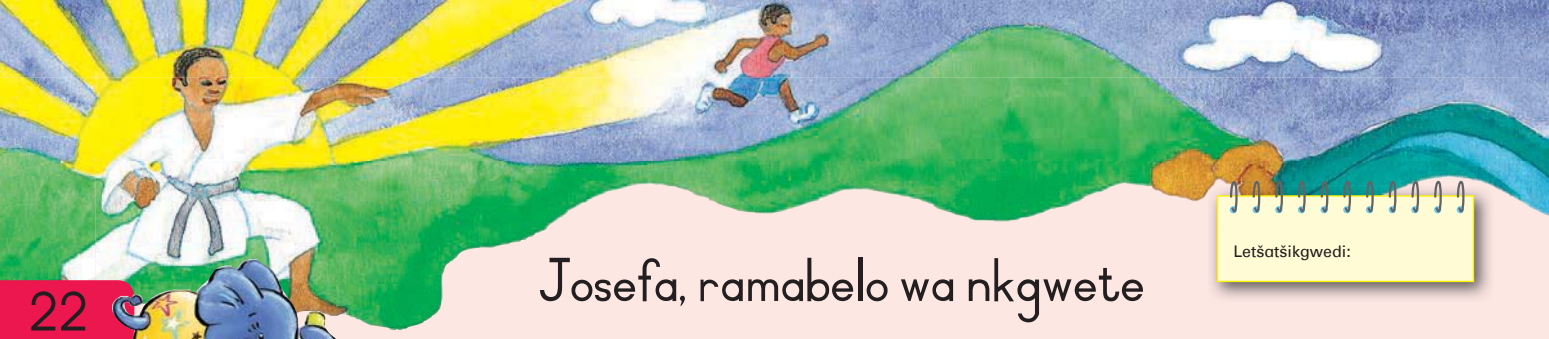

Letšatšikgwedi:

Josefa, ramabelo wa nkgwete

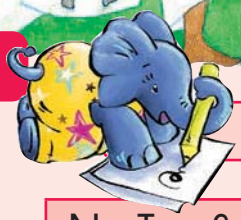

A re ngwaleng

Na Josefa o dula nageng efe?
Na ke ka lebaka la eng talente ya gagwe ya go kitima e be e le bohlokwa?
Na ke ka lebaka la eng pudi ya Josefa e be e le bohlokwa?
Na ke dilo dife tše tharo tše di dirago boramabelo ba Kenya, boramabelo-matelele ba maemo lefaseng ka bophara? Dilo tše tharo ke:
1.
2.
3.

A re ngwaleng

Batho ba ngwala ka ga maikutlo a bona a sephiri ka dipukutšatšing. Ipotše gore o Josefa. Ngwala gore o ile wa ikwa bjang letšatši la ge o be o swanelwa ke go rekiša pudi ya gago.

Dumela Pukutšatši

Lehono ke ile ka swanela go dira selo se boima.

A re ngwaleng

Thalela mahlathi a felo mafokong a a latelago.

Mahlathi ke mantšu ao a re botšago gore selo se gokae.

Ga go na dikoloi dithabeng tša Kenya.
Bana ba kitima letšatši ka letšatši kua thabeng.
Pudi e dutše ka tlase ga mohlare.
Josefa o išitše pudi ya gagwe mmarakeng.

A re ngwaleng

Bjale ngwala mantšu ao a latelago mo dikgobeng tša ka tlase.

sekolong	godimo	nokeng	dithabeng	ka

Boramabelo ba a kgwahla ge ba kitima kua _____.

Bana ba ya _____ ka pese.

Boramabelo ba bantši ba dula _____ ga

dithaba tša Kenya.

Fofela ka _____ gore maoto a kolobe.

Josefa o tsene _____ sefofaneng.

Letšatšikgwedi:

Josefa o apea sopo ya merogo

A re baleng

Josefa o ikapeela sopo ya merogo ye bose.

Sopo ya merogo

Seo o swanetšego go ba naso

3 mahwana a magolo a oli
1 eiye
3 kherote
½ komiki ya dinawa tše di omilego
2 mahwana a teye a letswai
1 litara ya meetse

Se o swanetšego go se dira

Inela dinawa ka meetseng.
Ebola dikherote gomme o di sege go ba dilai.
Sega dieiye.
Tšhela oli ka pitšeng.
Gadika dieiye le dikherote.
Tšhela dinawa, meetse le letswai gomme o di bediše go fihla dinawa di le boleta.

Eja o ipshine.

A re ngwaleng

Na Josefa o dirišitše merogo efe go dira sopo ya gagwe?

Na o dirišitše mahwana a teye a makae a letswai?

Na o dirišitše oli ye kaakang?

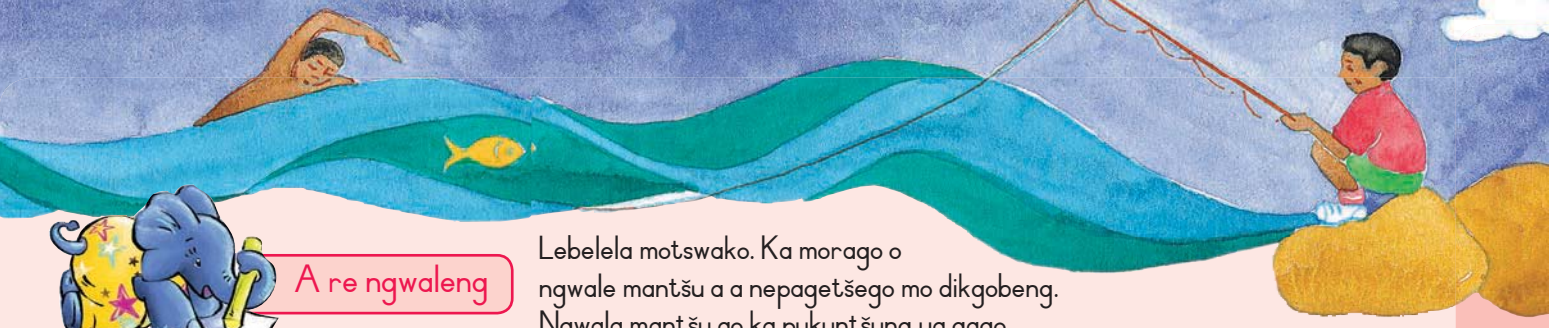

A re ngwaleng

Lebelela motswako. Ka morago o ngwale mantšu a a nepagetšego mo dikgobeng. Ngwala mantšu ao ka pukuntšung ya gago.

inela	gadika	bediša	apea	sega

_____ dieiye.

_____ dinawa tše di omilego.

_____ dikherote.

_____ sopo.

_____ dieiye gore e be ditokana.

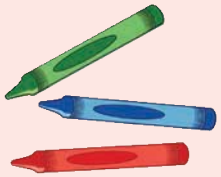

A re ngwaleng

Ngwala motswako wa seo o ka kgonago go se dira.

Motswako wa

Se ke swanetšego go ba naso

Se ke swanetšego go se dira

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

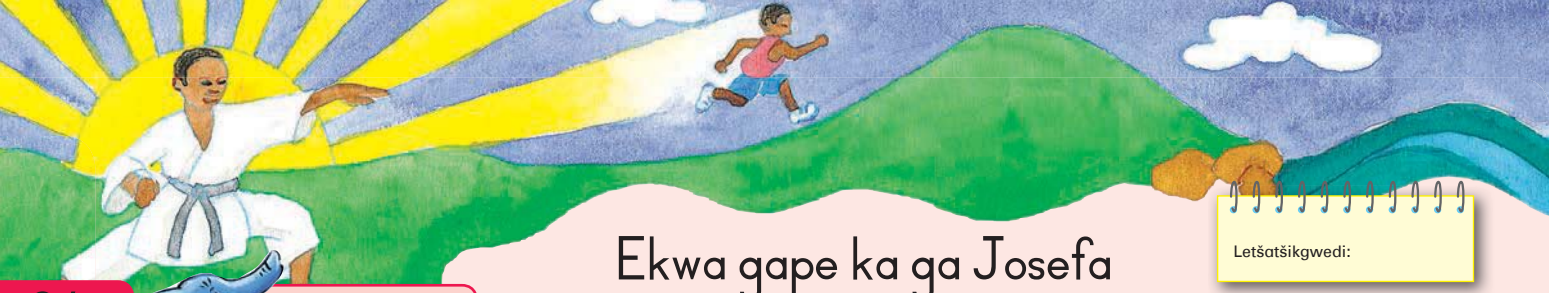

Letšatšikgwedi:

Ekwa gape ka ga Josefa

A re boleleng

- Botša mogwera wa gago ka moo a ka dirago sopo ya Josefa ka gona.
- Bjale ngwala se o swanetšego go se dira.
- Ngwala mafoko a gago ka tatelano ye e nepagetšego.

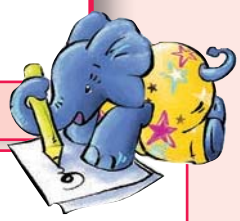

A re ngwaleng

La mathomo o
Ka morago wa
Gape wa
Ke moka wa
La mafelelo wa

A re ngwaleng

Josefa o nyaka go ngwalela butiagwe lengwalo la go mmegela ka ga leeto la gagwe la go ya Nairobi. Mo thuše go le ngwala. Diriša mantšu a go go thuša.

ka maoto	maabane	boemafofane	Ke nna
borokgo bjo	bokopana bjo	bo kgeigilego	ke tšwele
ya Kenya	a boraro	lebelo la 3 000 m	

_____ Poulo

Ke gorogile kua Nairobi_____. _____ ke bjo bogolo kudu gomme ke be ke tšhogile. Gape ke be ke thabile.

Mesong ya lehono ke kitimile _____. Go be go le boima go nna. Boramabelo ka moka ba be ba na le diaparo tša go kitima. Ke ile ka swanela go kitima ka _____ le ka _____ le ka sekhipha se se kgeigilego.

Selo se sebotse ke gore _____! Se se laetša gore ke ya go kitimela _____.

Ke be ke swanetše go rekiša _____. Mogongwe ge nka šoma gabotse gomme ka hwetša tšhelete nka e _____.

_____

Josefa

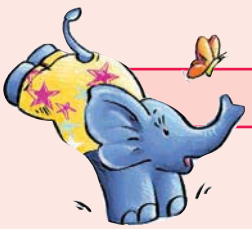

Lapologa

Ngwala karata gomme o lebogiše yo mongwe yo a dirilego gabotse mo dipapading goba kua sekolong. Ngwala molaetša wo bohlokwa ka mo pele ga karata. Leka go šomiša mongwalo wo mobotse. Ka morago o ngwale molaetša wo bohlokwa wa go lebogiša ka gare ga karata.

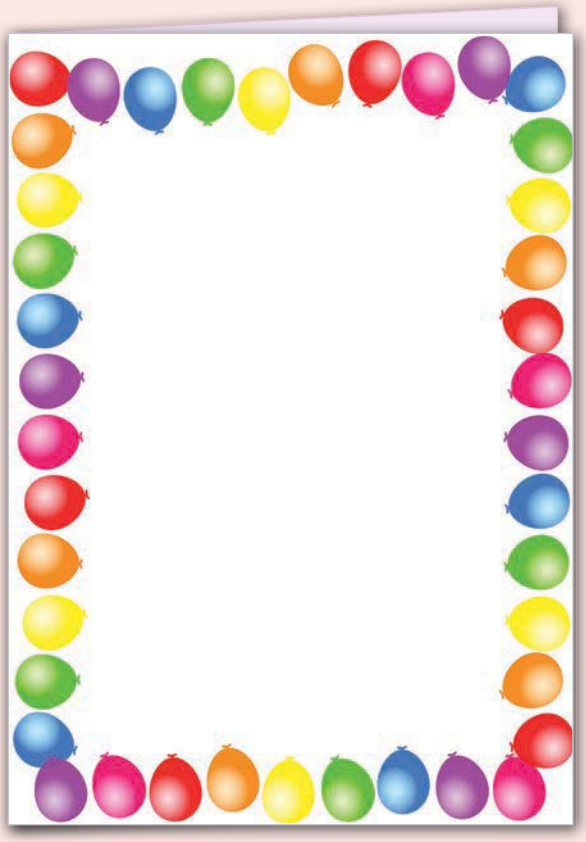

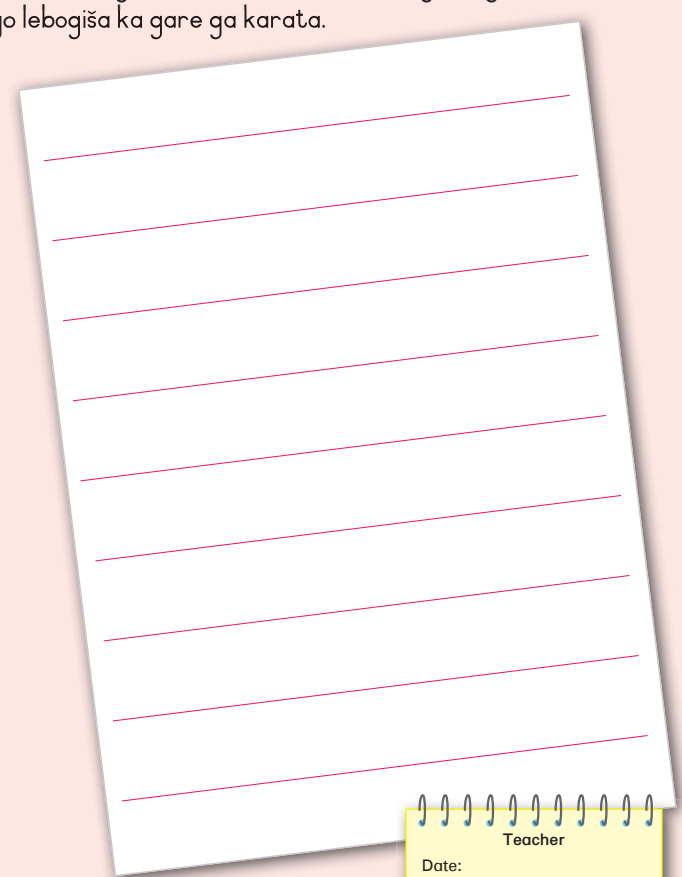

Teacher

Date:

Sign:

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Letšatšikgwedi:

Go thutha

A re boleleng

Lebelela tsebišo ye ya ka tlase.

- Na tsebišo ke eng?
- Na ditsebišo di dirišwa neng?
- Na ke ka lebaka la eng bana ba swanetše go apara tšhupu goba maphego a meetse ge ba sa kgone go thutha?
- Na ke ka lebaka la eng bana ba kgopelwa go dikologa letangwana la go thutha?

TSEBIŠO

Bana ka moka

Hle, apara tšhupu goba maphego a go thutha ge o sa kgone go thutha.

Netefatša gore o na le motho yo mogolo.

Sepela kgauswi le leriba.

A re baleng

Nwelela goba o thuthe

Phaša! Thembi a fofela ka meetseng a botšiditšana a go hlweka. A ya kua tlasetlase go fihla maoto a gagwe a ema kua tlase ka meetseng. Ka morago ga go ikgorometša ka maatla, ka pela o ile a hlatlogela kua godimo gape. Ge a etšwa ka meetseng a hema ka maatla, gomme a thutha go putla go fihla ka lehlakoreng le lengwe.

Na o kgona go thutha? Go thutha e ka ba boithabišo bjo bogolo, kudu ge go fiša. Gape go ka ba kotsi kudu. Ngwaga ka ngwaga batho ba bantši ba a nwelela kua lewatle, dinokeng, matsheng le mo diphulung. Gape le motho yo a kgonago go thutha a ka tsena mathateng ge a sa hlokomele. Gopola gore rena ga re swane le mapidibidi, ga se ra belegwa re tseba go thutha. Re swanetše go ithuta go thutha.

Maele a a ka go thuša go tšwa mo mathateng:

Ela hloko gore o thuthela kae. Thutha ka meetseng ao a hlwekilego ao a bonagatšago. Hlokomela gore ga go na mapotlelo ao a thubegilego, le dithini. Ela hloko gore o fapogele maswika a magolo le medu ya mehlare.

O se ke wa thutha o le noši. Ge o ka swarwa ke kerempe mo leotong, go ile go ba boima go tšwa ka meetseng ka bowena.

Ge go na le pula ya matlakadibe, o se ke wa batamela meetse. Meetse a na le maatla a go goga legadima.

Ge o ka hwetša gore ga o kgone go gata lebato gomme o le kotsing, o se ke wa phatlalatša matsogo a gago ka pelompeta le go goelela go nyaka thušo. Kanama gomme o heme ka go iketla.

Ge go na le batho ba bantši ka meetseng, ela hloko gore o se ke wa thulwa ke motho yo mokoto go go feta. Ela hloko gore ga o eme mo godimo ga yo mongwe goba wa kgorometša batho.

Go thutha go ka ba bose ge o na le kelohloko!

A re boleleng

- Na kanegelo e bolela ka ga eng?
- Na ke ka lebaka la eng re swanetše go hlokomela ge re thutha ka nokeng?
- Na o kgona go thutha? Ge o sa tsebe, na o rata go tseba? Goreng?
- Na ke ka lebaka la eng go le bohlokwa gore o se ke wa thutha o le noši?

A re ngwaleng

Beakanya mantšu a go ya ka tatelano ya alfabete. Nomora kholomo ye nngwe le ye nngwe go tloga go 1 go fihla go 3. Ngwala mantšu ao ka pukuntšung ya gago.

___ rata	___ thutha	___ maele
___ roto	___ thula	___ morago
___ reka	___ thaba	___ meetse

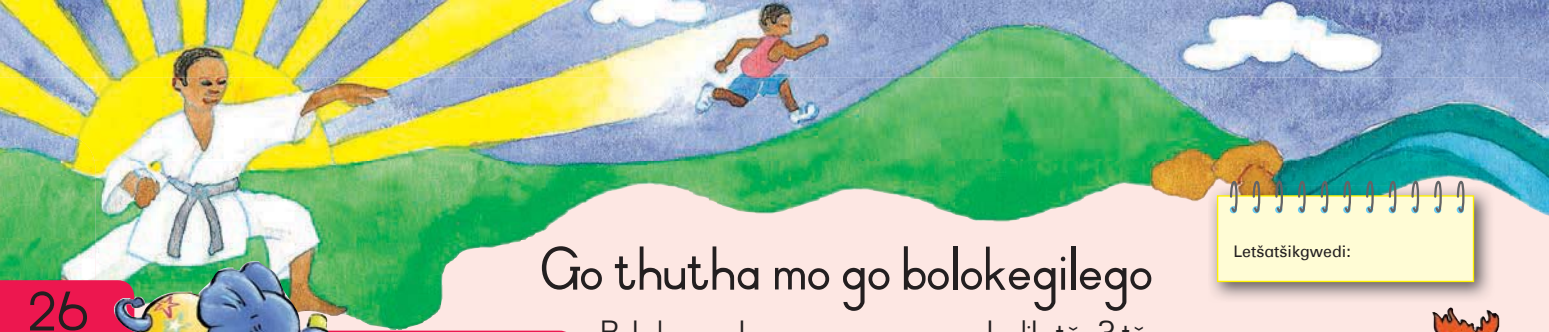

Letšatšikgwedi:

Go thutha mo go bolokegilego

A re ngwaleng

Bala kanegelo gape gomme o ngwale dilo tše 3 tše re swanetšego go di dira gore re šireletšege ge re le ka meetseng.

1.
2.
3.

Mo kanegelong ye, lentšu le "maele" le ra goreng?

a) Dikeletšo
b) Bogodimo bja thaba
c) Tšhentšhi yeo o e fago motho yo a go thušago

Efa tlhalošo ya "go fapogela" maswika?

a) Go tšwa mathateng
b) Go phepha
c) Go nwelela

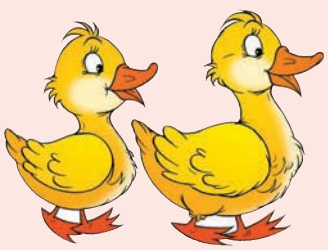

Na mapidibidi a tswaletšwe go dira eng?

A re ngwaleng

Nyalanya lentšu le modumo wo le o dirago.

A	B
magadima	phašaa
matlakala	tšubutla
meetse	rwatlatlatlaa
phefo	šwaa
maphoto	šwahla

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm

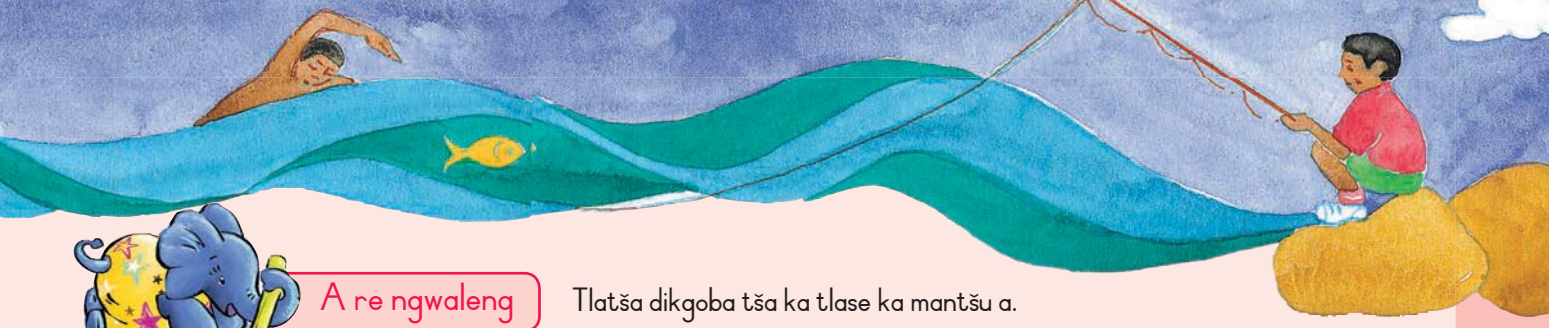

A re ngwaleng

Tlatša dikgoba tša ka tlase ka mantšu a.

ka tlase	ka gare	ka

Ga se gwa loka go fofela _____ phulung ka gobane o ka no gobala.

Go fiša kudu lehono. Etla re yo thutha _____ nokeng.

O se ke wa thutha o le noši. Ge o lapa o ka no palelwa ke go tšwa ka meetseng _____ bowena.

Ke sepela _____ ga sekgwa ge ke eya nokeng.

Batho ba bangwe ba kgona go dula _____ meetseng lebaka le letelele.

A re ngwaleng

Kopanya mafoko a. Diriša **le**, **ge** goba **gomme**.

O se ke wa kitima _____ go fofela ka phulung.

O se ke wa gata mapotlelo ao a pšhatlegilego _____ dithini tša kgalekgale.

O ka thutha ge boso bo le gabotse, e sego _____ go na le matlakadibe.

Go thutha ke boithabišo _____ o swanetše go ba le kelohloko.

Eba le tlhokomelo ge o thutha _____ o se ke wa fofela batho.

Letšatšikgwedi:

Ke rata meetse

A re baleng

MEETSE

Ke rata meetse!
Gomme ke go nyaka
Motsotso le iri ye nngwe le ye nngwe

Ke go rata, fela bjalo ka
Ge ke ithata,
Ke re Viva! Mo go wena
Swara bjalo o tiiše

Lefase le ka diatleng tša gago!

Michael Matlala

A re ngwaleng

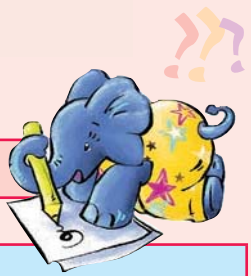

Ke mang yo a ngwadilego sereto se?

Moreti o nyaka meetse neng?

Na re tseba bjang gore moreti o rata meetse?

Na o kwešiša eng ka mantšu a, "swara bjalo o tiiše"?

Na o bolela ka eng ge a re, "lefase le ka diatleng tša gago"?

A re ngwaleng

Rulaganya mantšu a, go bopa mafoko ao a nepagetšego.

Nna kua ntle meetse ga ka, Pula ya matlakadibe mo go na
Gore ga o eme ela hloko mo godimo wa kgorometša batho ge mongwe goba
Mapotlelo ao a thubegilego le Hlokomela dithini
go ka ba bose ge o le! Go thutha kelohloko

A re ngwaleng

Nyalanya seswantšho le sedirišwa sa maleba.

Poroto ya go thinya
Senorekele le maphegwana
Kobihlapi
Poroto ya go relela
Letamo la go thutha

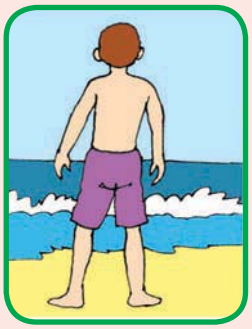

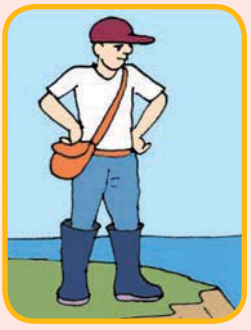

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

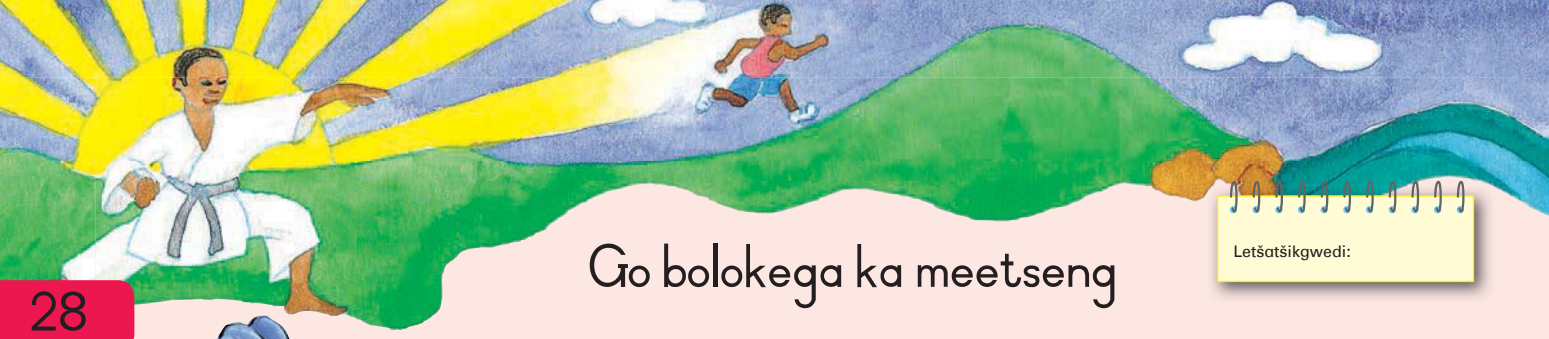

Letšatšikgwedi:

Go bolokega ka meetseng

A re ngwaleng

Bolela gore na lefoko le lengwe le le lengwe le bolela Nnete (N) goba le Fošagetše (F). Ge lefoko le fošagetše, le ngwalolle o le lokiše.

	Nnete	Fošagetše
Ngwaga ka ngwaga batho ba kgangwa ke meetse kua lewatle.		
Ga go na motho yo a kgonago go thutha a ka tsenago mathateng ge a na le kelohloko.		
Go thutha go ka ba bose, kudu ge letšatši le fiša ka maatla, gape go ka no ba kotsi.		
Ge go na le pula ya matlakadibe, o be kgakala le meetse.		
Ka mehla o thuthe ka meetseng a ditšhila.		

A re ngwaleng

Ngwala tsebišo ye o ka e beago mo mohlareng wo mogolo kua nokeng. Diriša mafoko a maatlakgogedi ka tatelano ye e lokilego. Thala seswantšho go gogela šedi ya mmadi mo phoustareng.

Netefatša gore meetse a hlwekile pele o ka thutha.	O se ke wa bolela le batho bao o sa ba tsebego.
O se ke wa thinya ge meetse a se a hlweka.	O se ke wa thutha o le noši.
O se ke wa nwa meetse.	O se ke wa thutha ge pula ya matlakadibe e ena.
O se ke wa sepela mo bjanyeng.	Lebelela pele o tshela mmila.

TSEBIŠO

Feleletša mmepe wa segokgo. Ngwala dikgobeng. Bala mafoko a ka tlase, gomme o kgethe ao o tlogo a diriša mo mmepeng wa gago.

Lapologa

Fofela ka meetseng ka ntle le go lebelela.	Hlokomela mapotlelo ao a thubegilego le dithini.
O se ke wa thutha ka morago ga go ja kudu.	O ka nwa meetse.
Thutha ge meetse a na le leraga.	O se ke wa ya go thutha o le noši.

Teacher

Date:

Sign:

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Letšatšikgwedi:

Go tshetshetha

A re boleleng

Lebelela seswantšho.

- Na batho ba ba dira eng?
- Na o nagana gore seo ba se dirago se bolokegile? Goreng?
- Na o nagana gore tikologo ya bona e bolokegile? Goreng o realo?
- Na o nagana gore batshetshethi ba tshetshetha kae?
- Na ke maele afe ao o ka a fago batshetshethi bao ba tshetshethago ka ditoropong?

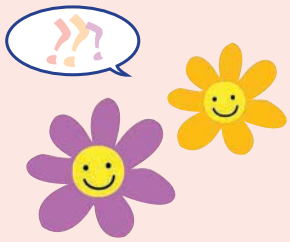

A re baleng

Na o ka itšhireleša bjang ge o tshetshetha ka toropong

Go dula o kgwahlile go ka ba kotsi. Batshetshethi ba toropong ba ka thulwa ke dikoloi. Seo ga se re gore batho ba ba dulago ditoropong ba se ke ba tshetshetha. Se se ra gore ba be le kelohloko, gomme ba obamele melawana ya tsela.

Ditsela di diretšwe dikoloi, dipese le dilori. Ge baotledi ba dikoloi ba sa kgone go bona, ba ka no go thula. Ka fao, go bohlokwa gore o apare diaparo tše di bonalago ge o kitima. E ka no ba seaparo se sesorolane goba wa ikgomaretša polastiki ya silifera ka morago goba ka pele.

O swanetše o kitime ka letsogong la mmagoja la tsela o lebeletše dikoloi tše di tlago. Ge o kgona, o diriše ditsejana tša basepela-ka-maoto. Batshetshethi ba swanetše go obamela melawana ye e tlwaelegilego ya tsela. Ge o le mo go tshelago basepela-ka-maoto o swanetše go netefatša gore ga go na dikoloi tše di tlago pele o ka tshela tsela.

A re boleleng

- Na kanegelo e bolela ka ga eng?
- Goreng re swanetše go hlokomela ge re tshetshetha ka toropong?
- Na o nagana gore batshetshethi ba na le mathata ao a swanago le a kua metsemagaeng. Goreng o realo?
- Na o a tshetshetha? Ge e le gore o a tshetshetha, na o tshetshetha kae?

A re ngwaleng

Dira sediko go mantšu ao a dumago go swana le lentšu la mathomo.

feta	leta	beta	ketwane	peba
nagana	bonana	ratana	ronana	retolla
kgoši	kgema	kgole	kgona	kgoma
pula	puku	pela	pula	pono
legare	gare	mare	magare	mohlagare

Lapologa

Dira sediko go leo le sa sepelelanego le a mangwe.

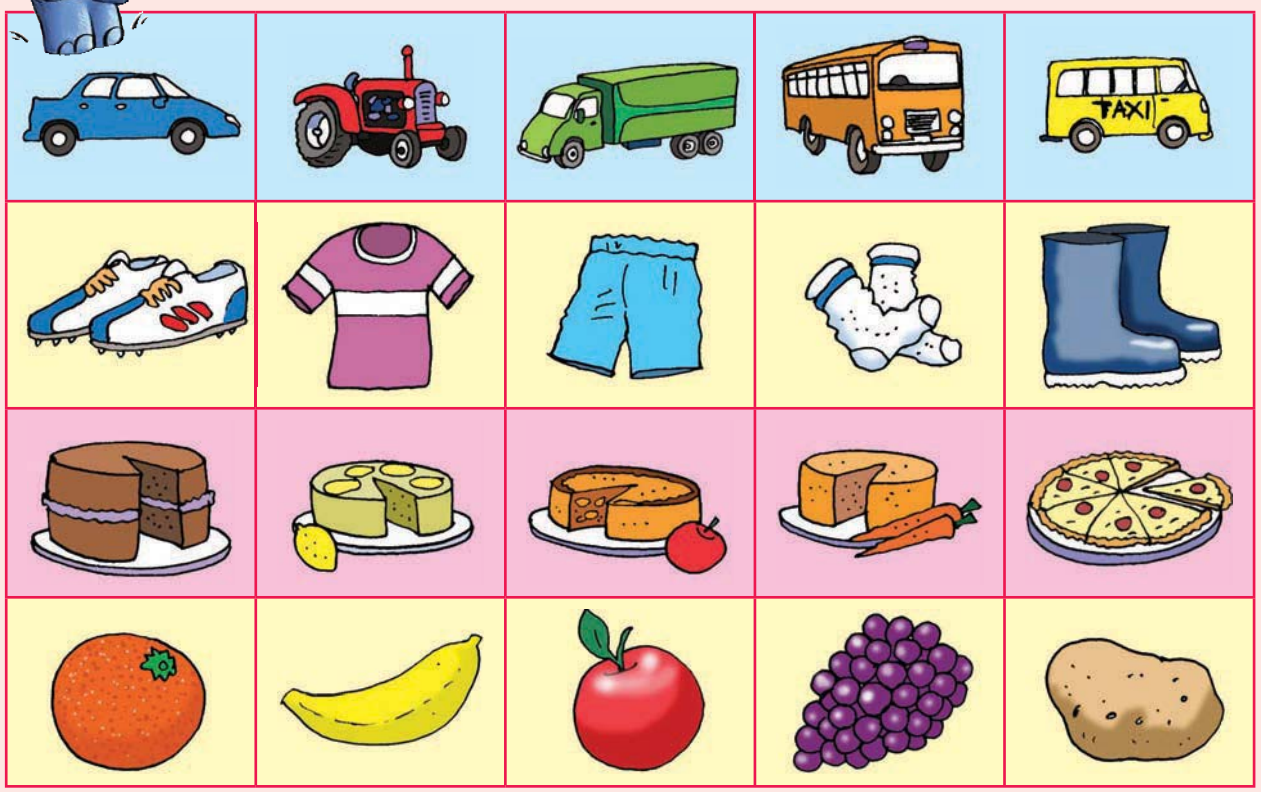

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Letšatšikgwedi:

Go tshetshetha mo go bolokegilego

A re ngwaleng

Na ke ka lebaka la eng go tshetshetha kua ditoropong go na le kotsi?
Na mongwadi o nagana gore ditsela di diretšwe eng?
Na batshetshethi ba apara eng ge ba tshetshetha? Goreng?
Na ke melawana efe ye meraro yeo batshetshethi ba swanetšego go e obamela?
1.
2.
3.

A re ngwaleng

Ngwala lelatodi la lentšu le lengwe le le lengwe mo dikgobeng tše di latelago ka tlase ga lona. Kgetha go tšwa ka lepokising.

tšhilafetše

bolokegile

sega

mongwe

maatla

lokile

otile

befile

selemo

sepela

nyamile

lehlabula

hlwekile	kitima	kgwahlile	thabile	botse

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm

A re ngwaleng

Ngwalolla temana, gomme o tsenye ditlhakakgolo le dikhutlo.

go tshetshetha e šetše e le papadi ye e ratwago ke batho ba bantši kudu batho ba bantši ba tshetshethela gore ba phele gabotse batho gantši ba tshetshetha mo mesong pele go tlala dikoloi goba ka morago ga mošomo mola dikoloi di fokotšegile matšatšing a batshetshethi ba tshetshetha ba theeleditše dibapalammino tša bona tša MP3 gomme se se ka ba kotsi kudu

A re ngwaleng

Bopa mafoko ao a feletšego ka go thala mothalo mo karolong ye pinki go ya karolong ye e nepagetšego ye botalamorogo.

Ke tshetshetha mesong	gomme ke netefatša gore ke tshetshetha letšatši le lengwe le le lengwe.
Pele ke tloga ke apara diaparo tša ka tše di bonalago	ka gobane ke tshetshetha letšatši le lengwe le le lengwe.
Ke rata go tshetshetha	gomme ke kwa di le bose.
Ke kgwahlile kudu	gomme ke e apara ge ke tshetshetha.
Ke rekile dieta tša go kitima	ka gobane ke tsena mošomong ka iri ya 8.
Ke rekile gempe ye e rego "Ke rata go tshetshetha"	ka gobane ke nyaka baotledi ba dikoloi ba mpone gabotse.

Letšatšikgwedi:

Go keteka dipapadi

A re baleng

Moletlo wa Dipapadi kua Motse-Kapa.

Lenaneo la Dipapadi

NAKO	TIRAGALO	LEFELO
Laboraro, 6 **Diphalane** 20:00	**Go kuka ditšhipi le kago ya mmele**	Holong ya Wittebome
Labone, 7 **Diphalane** 20:00	**Dibiliate le senuku**	Holong ya Wittebome
Labohlano, 8 **Diphalane** 19:30–21:30	**Kgwele ya maoto**	Stadiamong sa Athlone
Mokibelo, 9 **Diphalane** 10:00–18:00 10:00–14:00 10:00–14:00 11:00–14:00 10:00–15:00 14:00–15:30 14:00–16:30 20:45–22:15	**Khrikhete** **Diatletiki** **Dipaesekela** **Volibolo** **Tšhese** **Kgwele ya diatla** **Thenisi** **Rakebi**	Turfhall Park Stadiamong sa Vygieskraal Stadiamong sa Vygieskraal Stadiamong sa Vygieskraal Holong ya SPRA Lepatlelo la dipapadi la William Herbert Lepatlelo la dipapadi la William Herbert Stadiamong sa Athlone

A re boleleng

- Na moletlo wa dipapadi ke eng?
- Na ke dipapadi dife tšeo o naganago gore di ratwa go fetiša dipapadi tšohle? Goreng o realo?
- Na ke papadi efe yoe o ka e bogelago ka 10:00 ka Mokibelo, 9 Diphalane kua Turfhall Park?
- Na o ka bogela khrikhete le diatletiki? Goreng o realo?
- Na o ka rata go bogela kgwele ya diatla goba thenisi? Goreng o realo?

A re ngwaleng

Tlatša dikgoba ka mantšu a.

gantši	nako ye nngwe	ka mehla	ke tle ke	ga nke

_____ ke tshetshetha ka masa.

_____ ke tshetshetha ntle le diaparo tša ka tše di bonalago.

Nna le Joe _____ re tshetshethela bokgobapuku ka Mokibelo mesong.

_____ ge ke kitima mo mesong, pula e a na.

_____ ke theeletša seyalemoya, ka morago ga dilalelo le pele ke eya go robala.

A re ngwaleng

Bopa dipotšišo.

Mohlala

Batshetshethi ba ka gobala ge ba tshetshetha ka gare ga sephethephethe se sentši.
Na go ka diragala eng ge batshetshethi ba ka tshetshetha ka gare ga sephethephethe se sentši?

Go itshwara o kgwahlile go ka ba kotsi.	
Na ke goreng go	?
Ditsela di diretšwe dikoloi, dipese le dithekisi.	
Na ditsela	?
Baotledi ba dikoloi ga ba kgone go bona.	
Na baotledi ba dikoloi	?
Go bohlokwa go apara diaparo tše di bonalago ge o kitima.	
Na go	?

Go beakanyetša go ngwala

Letšatšikgwedi:

A re boleleng

- Ke nako ya go ngwala puku ye nngwe gape.
- Bolela le mogwera wa gago ka ga seo o tla ngwalago ka sona. Ngwala pukwana ye e tla bago le mohola. Pukwana ya gago e swanetše go fa mmadi maele ka ga dipapadi goba tša go apea goba se sengwe le se sengwe seo o se ratago.

1) Matseno

Ngwala methalo ye mmalwa ka ga selo se o se ratago.

2) Mmele

Ngwala methalo ye mmalwa ka moo o beakanyetšago seo o se ratago. Ke didirišwa (goba motswako) dife tše o di hlokago.

Ngwala kgopolokgolo ya gago mo. Na puku e ya go bolela ka ga eng?

3) Go tšwela pele ka mmele

Ngwala gore o ka dira eng go šoma gabotse. Ge e le dipapadi, mmadi a ka dira eng gore a kgwahle. Ge e se papadi, mo fe maele a gore a ka dira gabotse bjang.

4) Bofelo

La mafelelo, fetša puku ya gago ka go fa mmadi mabaka a gore ke ka lebaka la eng o tšwela pele go rata selo se.

Ngwala kanegelo ya gago mo pampišaneng. Kgopela mogwera wa gago go go thuša go lokiša diphošo. Bjale sega letlakala le le latelago. Phutha letlakala mo methalong. Tlatša letlakala la ka pele gomme o ngwale kanegelo ya gago ka pukung.

KHABARA

Thala seswantšho mo.

Ngwala leina la puku mo.

Ngwala leina la gago (Ke wena mongwadi).

1

KHABARA YA KA MORAGO

KA GA MONGWADI

Ngwala leina la gago.

Mengwaga ya gago.

Mo o dulago.

8

KGATO 2. Mena mothalong wa morantho

KGATO 3. Steipola kalehlako rengle

KGATO 4. Segamo mothalongthwii ka morago ga ge o steipotše puku ya gago

4

Ngwala mmele wa kanegelo ya gago mo le go letlakala 5.

Thala seswantšho mo.

5

Tšwela pele ka kanegelo ya gago.

Thala seswantšho mo.

Thala seswantšho mo.

Fetša kanegelo ya gago.

7

Thala seswantšho mo.

Thoma go ngwala kanegelo ya gago mo gomme o tšwele pele go letlakala la 3.

2

Thala seswantšho mo.

Ngwala gore go diregа eng mafelelong a kanegelo ya gago mo le mo letlakaleng la 6.

6

Thala seswantšho mo.

Tšwela pele ka kanegelo ya gago.

3

3

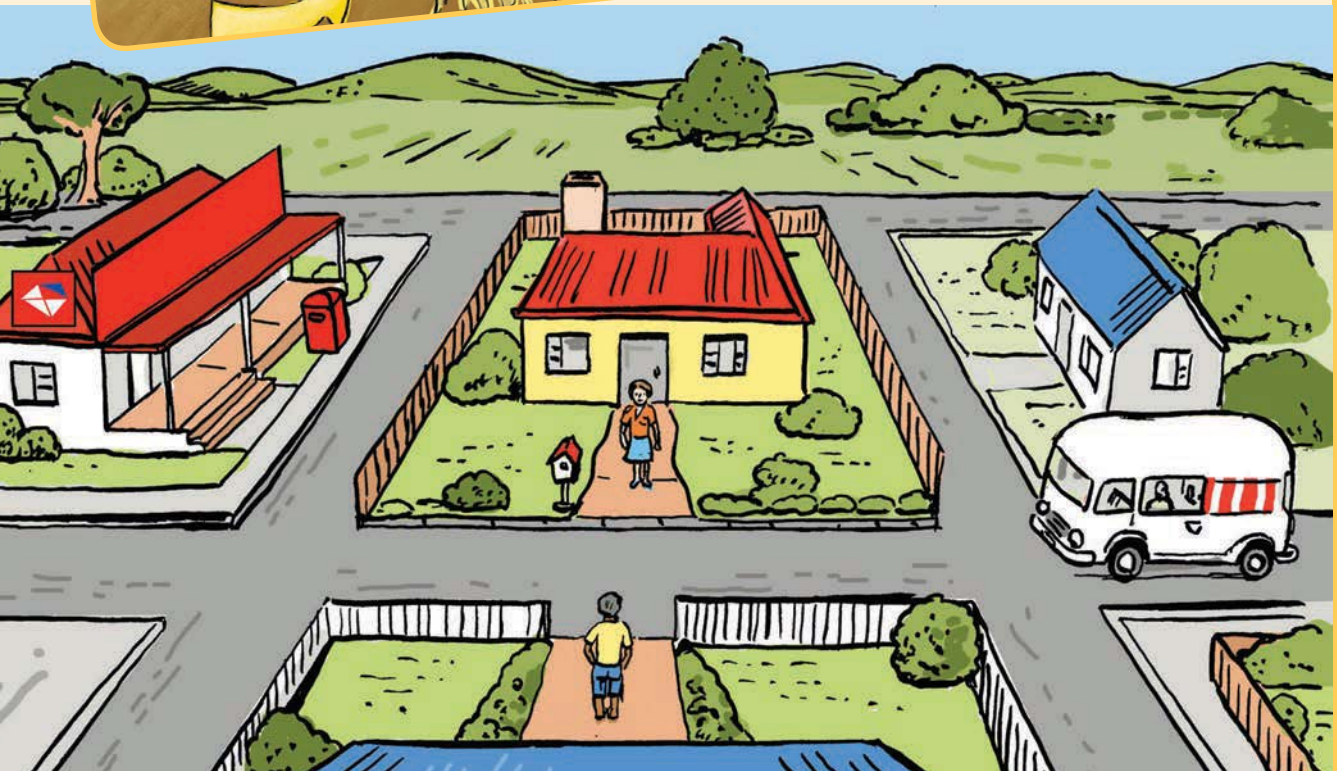

Go hlaloša dilo

Letşatşikgwedi:

A re boleleng

Go fihla bjale monongwaga, o be o dutše o bolela ka mafelo a go fapana.

- Na o šetše o kile wa nagana gore mafelo a ke a mabjang?
- Na o ka hlaloša bjang gore mafelo a ke a mabjang?

A re baleng

Lebelela lepokisi mo seswantšhong sa ka tlase. O ka kgona go bona lehlakore le lengwe le letelele le le khalarilwego ka botalamorogo. Lehlakore le lengwe leo o sa kgonego go le bona le lona ke le letalamorogo. Bogodimo bjo botelele bo khalarilwe ka bohubedu, gomme marago a matelele ao o sa kgonego go a bona le ona ke a mahubedu. Lehlakore le lekopana ke le letalalerata, gomme lehlakore le lengwe le lekopana le lona le khalarilwe ka botalalerata.

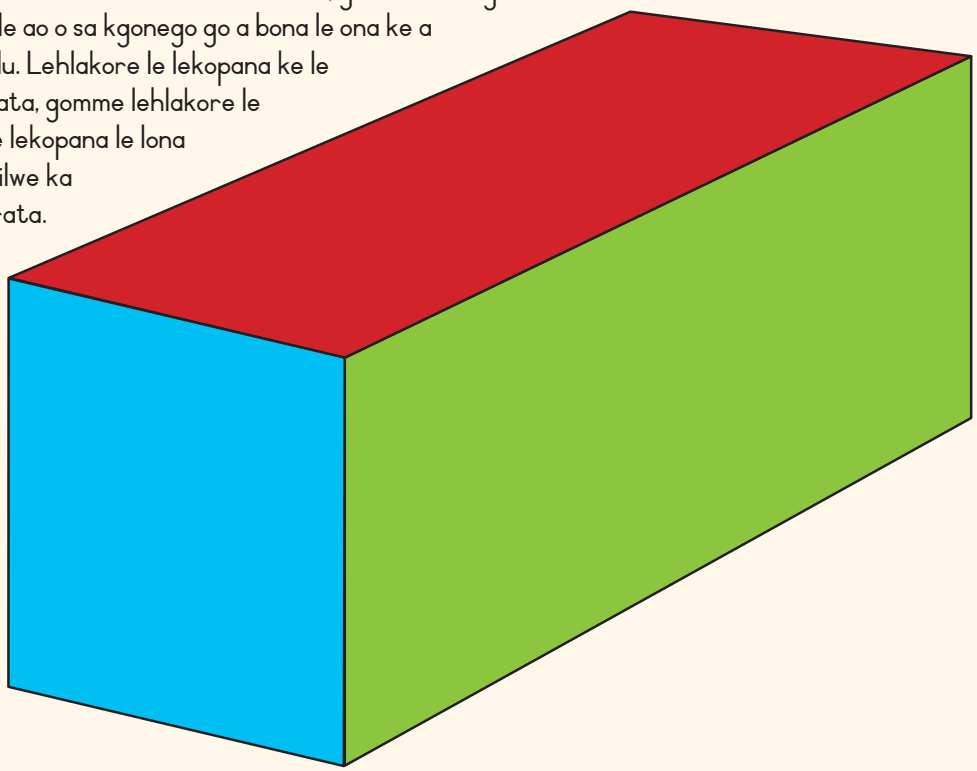

Bjale phara lepokisi ka maina. Diriša mantšu a go go thuša.

hubedu

lehlakore la bogodimo le letelele

Lehlakore le lengwe le letelele

talalerata

talamorogo

lehlakore le lekopana

A re ngwaleng

Lebelela lepokisi gape gomme o diriše mantšu a go feleletša mafoko a.
O filwe mohlala ka la mathomo.

1. Ke kgona go bona **lehlakore le letelele** le **letalamorogo le le lehubedu**.
2. Ke kgona go bona _____.
3. Ke kgona go bona _____ le _____.
4. Ke kgona go bona _____.
5. Ke kgona go bona _____, _____ le _____.
6. Ke kgona go bona _____ le _____.

A re direng

- Bolela ka mebala ya lepokisi le. Lehlakore le lengwe le le lengwe ke la mmala wo o fapanago.
- Šupa mahlakore ao o kgonago go a bona gomme o botše mogwera wa gago gore lehlakore le lengwe le le lengwe ke la mmala ofe.
- Dira nke o kgona go bona lepokisi ka tlase, go tšwa kua morago le go tšwa ka mo lehlakoreng la nngele. Botša mogwera wa gago gore o ile go bona mebala efe.
- Ge o na le lepokisi ka phapošing, le lebelele go tšwa mahlakoreng ka moka ga ona.

Bjale khalara mahlakore ao a fapanego a mapokisi a. Diriša mebala ye e swanago le ye o e bonago mo lepokising leo le lego go seswantšho 1.

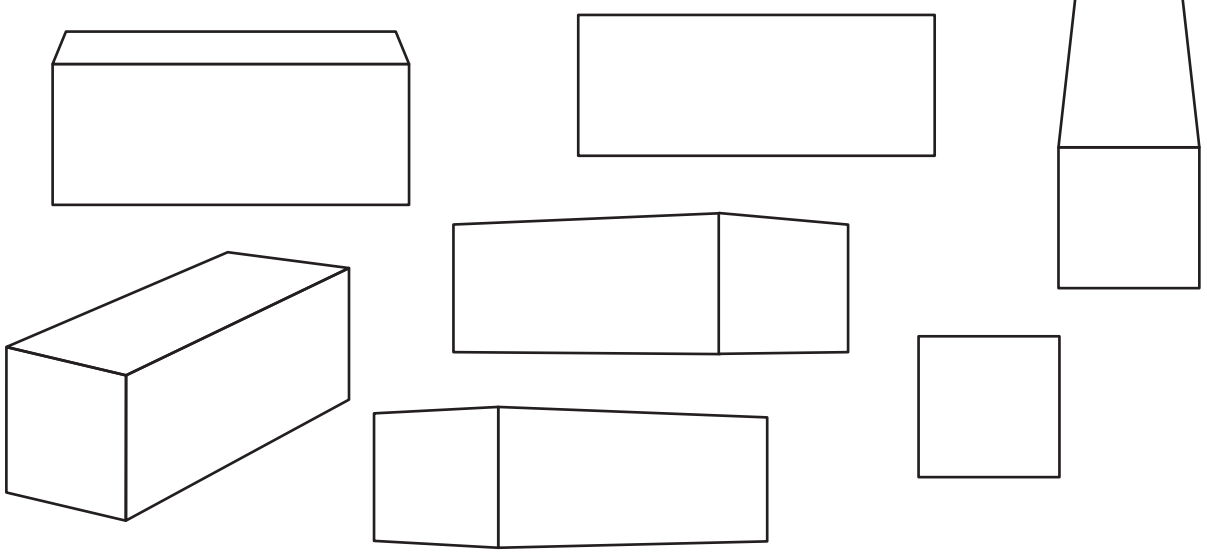

Lebelela tikologo ya gago

Letşatşikgwedi:

A re boleleng

O hlalošitše dikarolo tše di fapanego tša lepokisi.

- Na o ka hlaloša mafelo ao a lego kgauswi le sekolo sa lena?
- Bolela ka ga mafelo a mangwe ao a lego kgauswi le legae la geno.

A re baleng

Lesiba le Thema ba laletša Boni gore a tle kua letšatšing la bona la dipapadi. Boni o dula kgole kudu le sekolo sa bona. O swanetše go namela dithekisi tše pedi go ya sekolong gomme o tšhoga gore o tla timela. Lesiba le Thema ba tla romela Boni setlankana se le lengwalo leo le nago le ditaetšo tša go ya kua sekolong.

A re ngwaleng

Ngwala dikarabo tša dipotšišo tše.

Na letšatši la dipapadi le neng?

Na di thoma ka nako mang?

Na re tseba bjang gore Boni a ka ya le ngwana wa gabo yo monnyane?

Na ke mehuta efe ya mabelo yeo e tla bago e le gona?

Efa leina le atrese tša sekolo?

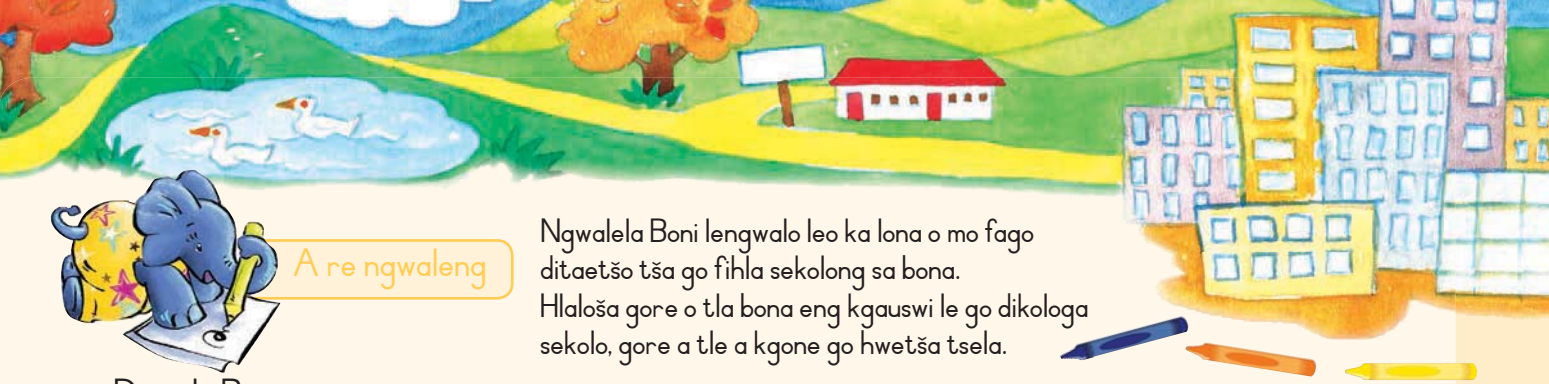

A re ngwaleng

Ngwalela Boni lengwalo leo ka lona o mo fago ditaetšo tša go fihla sekolong sa bona.
Hlaloša gore o tla bona eng kgauswi le go dikologa sekolo, gore a tle a kgone go hwetša tsela.

Dumela Boni

Ke thabile kudu ge o tla kgona go tla letšatšing la dipapadi la sekolo sa rena.
Go bonolo kudu go hwetša sekolo sa rena. Leina la sekolo sa rena ke

Sekolo sa rena se kgauswi le

Ge o fologa thekisi o tla bona

O tla tseba gore o fihlile sekolong sa rena ka gobane se pentilwe ka pente ye

Ke holofela gore o tla ipshina ka letšatši la dipapadi tša sekolo sa rena.

Mogwera wa gago

A re direng

Bala mangwalo a bagwera ba gago ba ba 3.
Swaya ka (✓) ge o re "Ee" goba ka (✗) ge o re "Aowa" hleng le potšišo.

	1	2	3
Na mogwera wa gago o boletše ka mafelo ao a swanago le ao a lego kgauswi le sekolo?			
Na ba hlalošitše sekolo go swana le ka fao wena o hlalošitšego ka gona?			

Go fa ditaetšo

Letšatšikgwedi:

A re direng

Lehono mošemane yo mofsa o thomile go tsena sekolo. Mo thuše go hwetša tsela ya gagwe go dikologa sekolo.

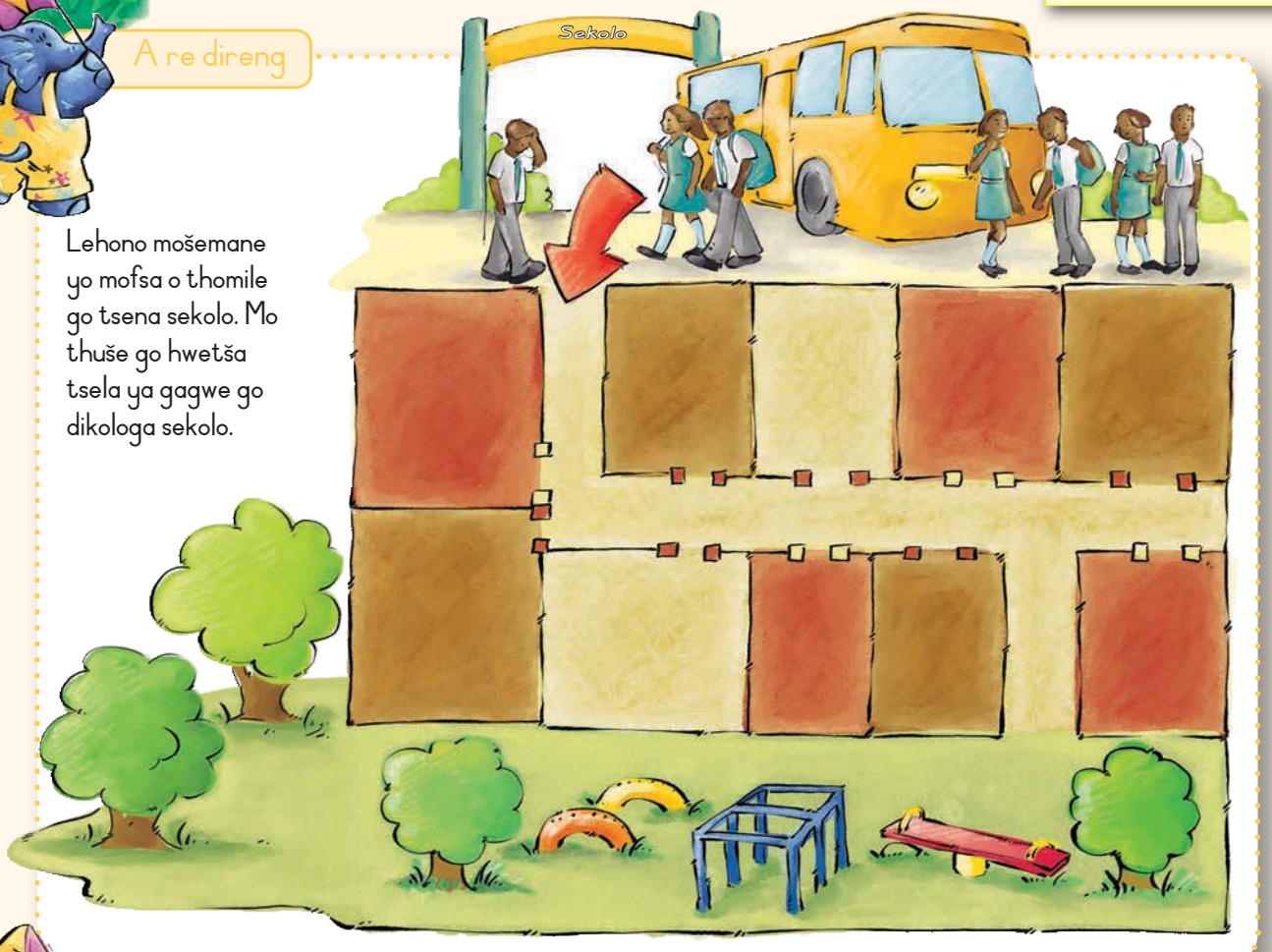

A re direng

Mo thuše go hwetša mafelo ao a latelago mo sekolong.

Phaposi ya Mphato wa 4	Ke phaposi ya mathomo ka go la mmagoja.
Ofisi ya hlogo	Ge a etla, a fapogele ka go la nngele. Ke phaposi ya bobedi ka lehlakoreng la letsogo la mmagoja.
Dintlwana tša boithomelo	Ge a tsena ka sekolong a fapogele ka go la nngele. O tla di bona ka phapošing ya bone ka go la mmagoja.
Lepatlelo la dipapadi	Ge a tsena o swanetše go fapogela ka go la nngele gomme a tsene ka lebati leo le lego ka go la mmagoja.

Lapologa

Bjale thala mmepe wa sekolo sa lena.

A re ngwaleng

Ngwala ditaetšo go tloga kua hekeng ya sekolo go fihla kua phapošing ya lena.

Go thoma go šomiša mebepe

Letšatšikgwedi:

Kua Lesiba le Thema ba dulago

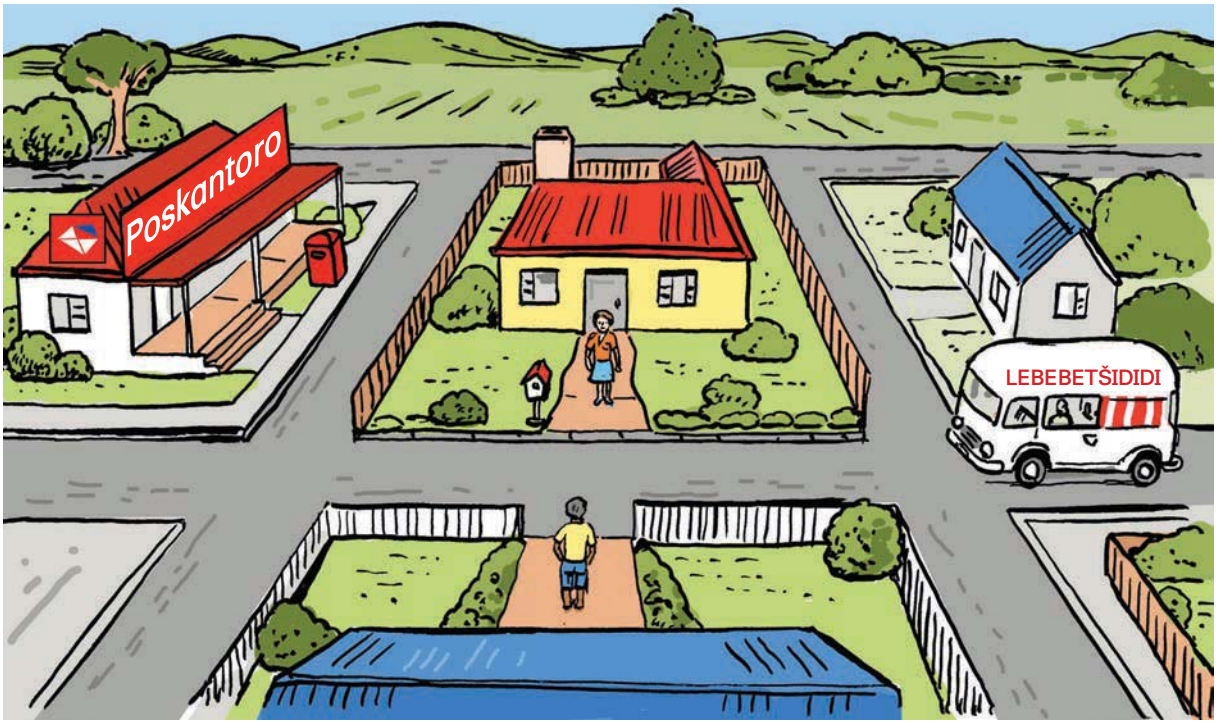

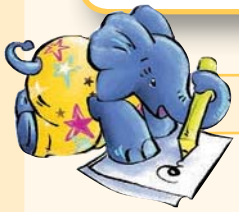

A re ngwaleng

Lebelela seswantšho gomme o ngwale mantšu ao a tlogetšwego.

1. Thema o dula mo ntlong ya leboto le leserolane le tlhaka ye _____.
2. Ge Thema a ka fapogela ka go la nngele a ka kgona go sepelela kua beneng ye _____.
3. Lesiba o dula ntlong ya tlhaka ye _____. E lebeletše ya Thema.
4. Lesiba o fapogela ka go la nngele. Ka morago a fapogela ka go la _____. A ka no reka _____ kua.
5. Ge Thema a nyaka go reka ditempe, o fapogela ka go la _____ kua hekeng ka gobane _____ e ka go la mmagoja la gagwe.

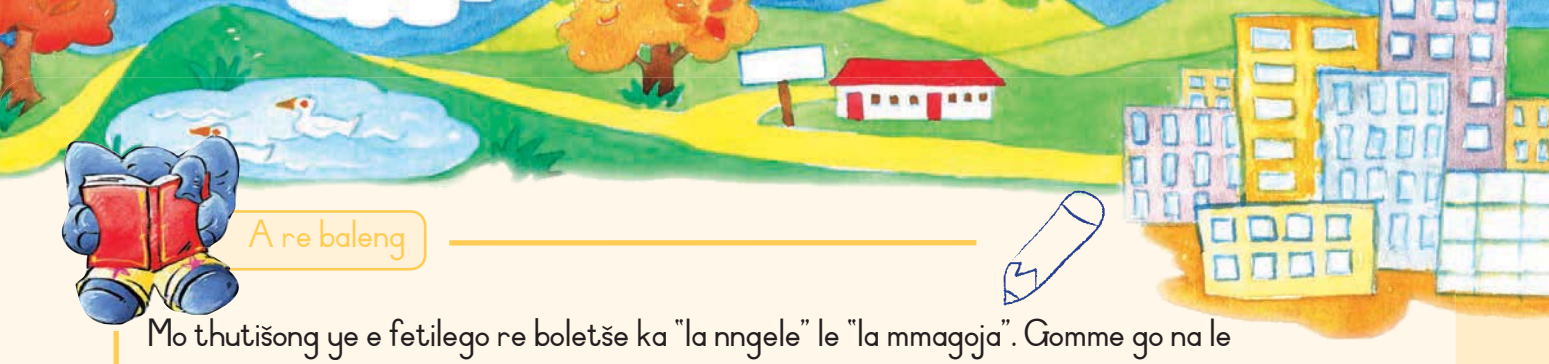

A re baleng

Mo thutišong ye e fetilego re boletše ka "la nngele" le "la mmagoja". Gomme go na le mantšu a mangwe ao a itšego ao re a dirišago go hlaloša ditaetšo. Mantšu ao ke "lebowa", "borwa", "bohlabela" le "bophirima". Mantšu a a re thuša go bolela ka nepo gore re gokae. Letšatši ka mehla le hlaba bohlabela gomme le sobela bophirima. Bohlabela le bophirima ke ditaetšo tše di tiilego. Re ka diriša bohlabela le bophirima go botša batho gore ba ye kae.

Na re rarolla bjang ditaetšo?

Ge o ema gomme o bogela letšatši le hlaba, o tsebe gore o lebeletše bohlaba. Ge o otlolla letsogo la gago la nngele, le tla šupa lebowa. Ge o otlolla letsogo la gago la mmagoja, le tla šupa borwa.

Re ka diriša khamphase go re šupetša lebowa, borwa, bohlabela le bophirima.

A re ngwaleng

Lebelela seswantšho se sa ka tlase. Makete o lebeletše bohlabela, go ya kua paleng ya difounu.

Makete o re šupetša ditaetšo

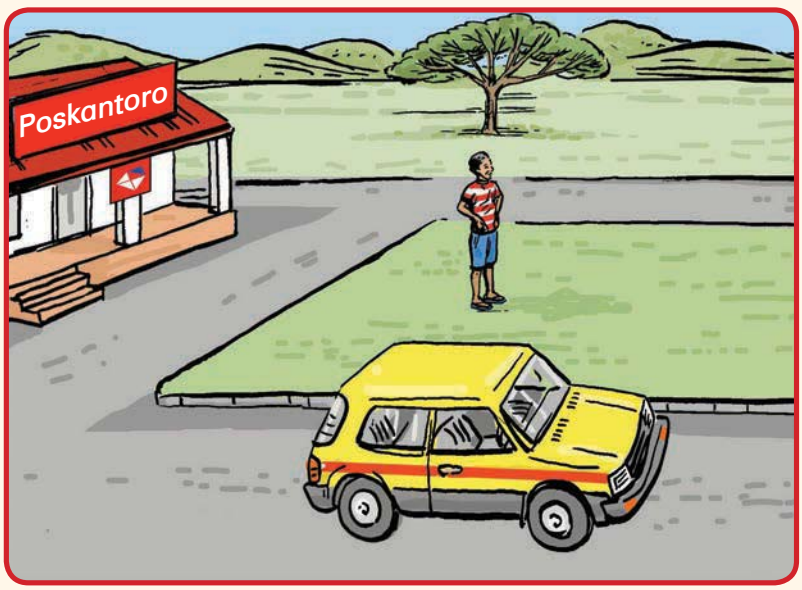

Gopola, ge re thala khamphase, ntlhana ya lebowa gantši e šupa bogodimo bja letlakala. Se ga se re gore bogodimo bja letlakala bo šupile lebowa. Ke wena o ka bonago gore puku ya gago e šupile kae ka go ema bjalo ka ge Makete a eme, a lebeletše bohlabela.

1. Na mohlare o gokae? _____

2. Na koloi e gokae? _____

3. Na poso yona e gokae? _____

Teacher

Date:

Sign:

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Go hlaloša fao dilo di lego gona

Letşatşikgwedi:

A re boleleng

- Ge o ka ema godimo ga setulo ka mo phapošing ya lena gomme wa lebelela tlase, na o bona eng?
- Ge o ka ema kua morago ka phapošing gomme wa lebelela tlase, na o bona eng?
- Ge o ka ema kua pele ka phapošing gomme wa lebelela phapoši, na o bona eng?
- Leka.

Seswantšho sa 1: Tebelego ya kua pele ya phapoši

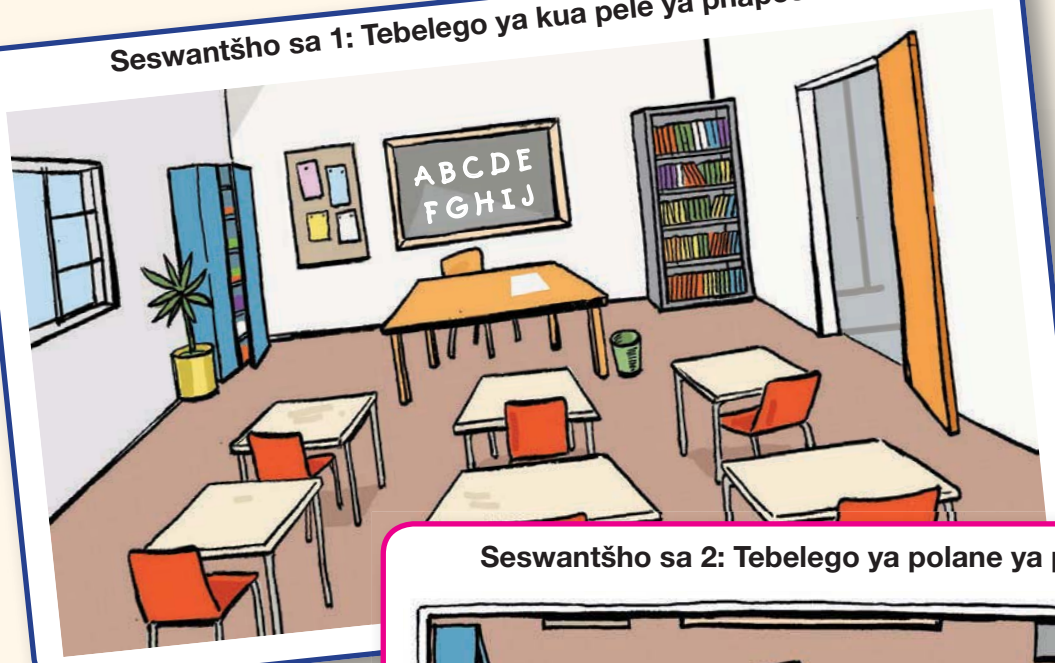

Seswantšho sa 2: Tebelego ya polane ya phapoši

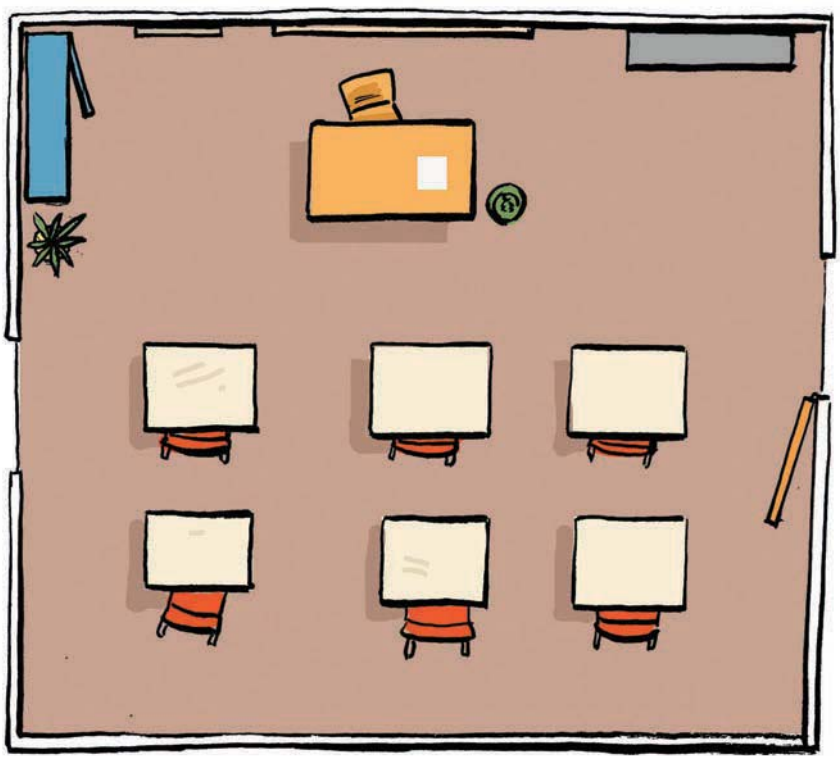

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm

A re ngwaleng

Lebelela dithalwa tše pedi tše di lego mo seswantšhong 1 le go seswantšho 2. Ka morago o bapetše diswantšho tše pedi tše gomme o arabe dipotšišo tše di lego ka lenaneong le.

	Seswantšho 1	Seswantšho 2
Na sekgabiši se be se eme kae ge a be a thala seswantšho se?		
Na go ka dula bana ba bakae ka phapošing?		
Na go na le ditsebišo tše kae mo porotong ya ditsebišo ye e lego kua pele?		
Na o kgona go bona seo se lego mo porotong ya ditsebišo ge o le kua morago?		
Na ke eng seo se lego ka ntle ga lebati?		
Na ke eng seo se emego kgauswi le lefastere?		
Na o nagana gore go na le mafastere ao a fetago le tee ka mo phapošing? Na o ka netefatša seo?		
Na go na le dišelofo tše kae mo rakeng ya dipuku?		
Na go na le mošomo wo o ngwadilwego mo letlapeng?		
Na go na le selo ka khapotong?		

A re ngwaleng

Dira lenaneo la dilo tše 12 tša ka phapošing mo go seswantšho sa 1. Nomora lenaneo go tloga go 1 go fihla go 12. Netefatša gore dintlha tše 12 mo lenaneng la gago tša dilo tše o di bonego mo go seswantšho sa 1 di swana le dilo tše o di bonego mo go seswantšho sa 2.

Ge re lebelela seswantšho sa 2 re nagana gore sekgabiši se be se le khunkhwanyana se lebeletše tlase go tšwa kua godimo silinging. Seswantšho sa mohuta wo re se bitša tebelego ya polane.

Go bala le go thala mebepe

Letşatşikgwedi:

A re direng

Bjale šomang ka babedi ka babedi gomme le thale tebelego ya polane ye bonolo ya phaposi ya lena. Ge e le gore phaposi e na le ditafola le diteske tše dintši, le ka no tlogela tše dingwe, gomme le thale tafola ya morutiši wa lena gammogo le raka ya dipuku le khaboto. Bapetšang dithalwa tša lena le tša bagwera ba lena.

A re boleleng

- Bjale anke re lebeleleng tebelego ya polane ye kgolwanyane.
- Bontšha mafelo a a fapanego ao o a bonago.
- Bontšha gore lebowa ke kae.
- Bontšha mogwera wa gago gore bookelo, phaka, sekolo le seteišene sa ditimamollo di gokae.
- Bolela gore ke eng seo se lego kgauswi le tšona.

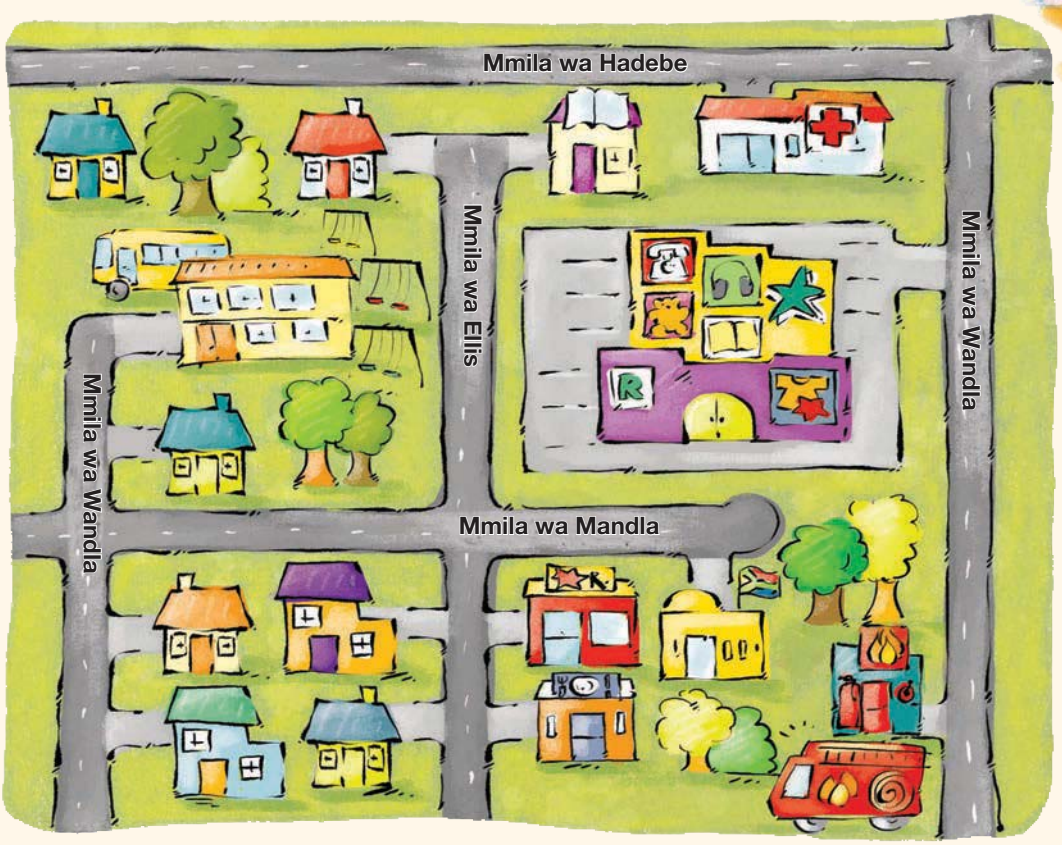

Dira sediko go lentšu leo le nepagetšego.

A re ngwaleng

Mmila wa Hadebe o lebowa/borwa la/bja mmila wa Mandla.
Sekolo se ka lebowa/borwa la/bja mmila wa Mandla.
Bookelo bo ka lebowa/borwa la/bja mmila wa Hadebe.

Bjale ngwala karabo ye e nepagetšego.

Na bookelo bo mmileng ofe?	
Na phaka e mmileng ofe?	
Na seteišene sa ditimamollo se mmileng ofe?	
Ngwala mafoko a 3 gomme o hlaloše gore dilo di gokae mo mmepeng wo.	

Dikriti tša go bala

Letšatšikgwedi:

A re boleleng

- Lebelela seswantšho se se latelago gomme o bolele gore sekgabiši se be se eme kae ge se be se thala seswantšho se.
- Na go na le mabato a makae mo moagong wo?
- Na go na le difolete tše kae mo moagong wo?
- Bala difolete.
- Go na le mabato a mahlano le malapa a mararo ao a dulago lebatong le lengwe le le lengwe.
- Na o bona eng mo lebatong la tlase?

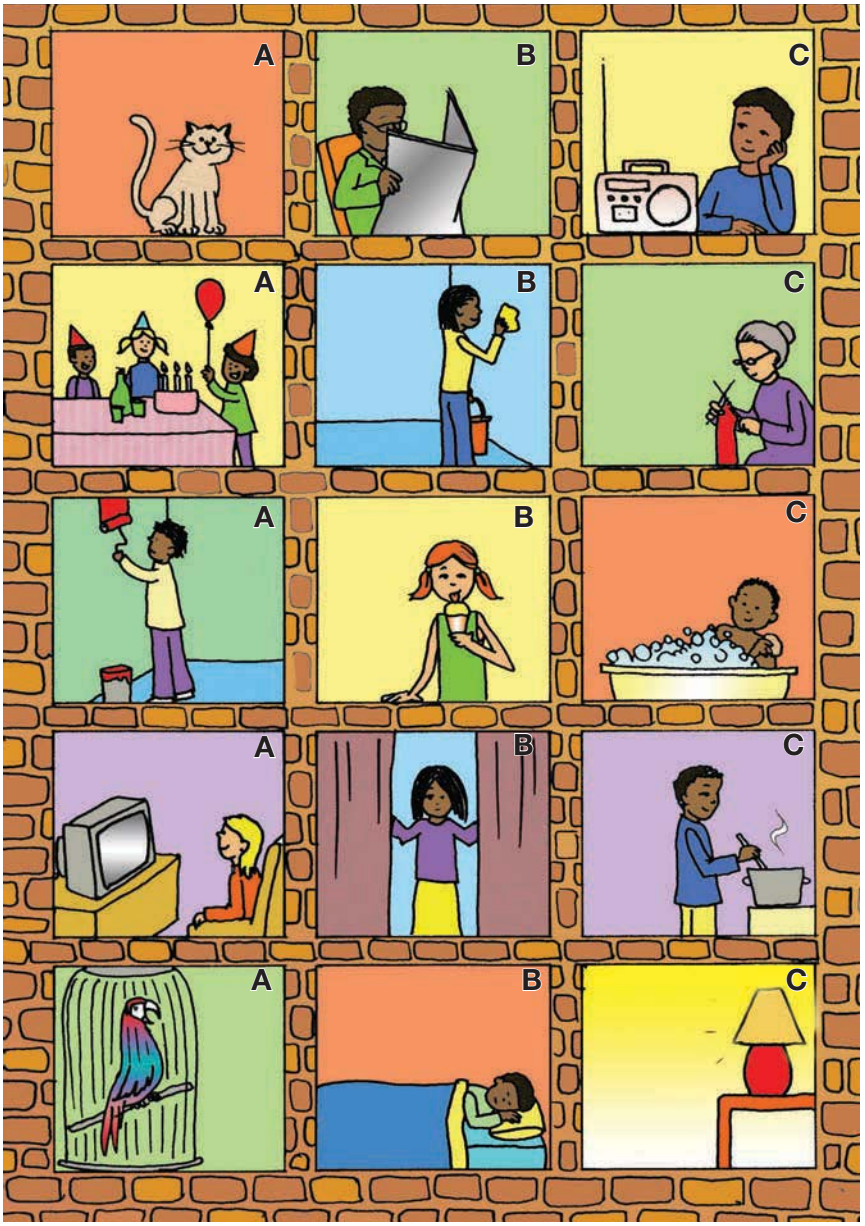

Ploko ya difolete

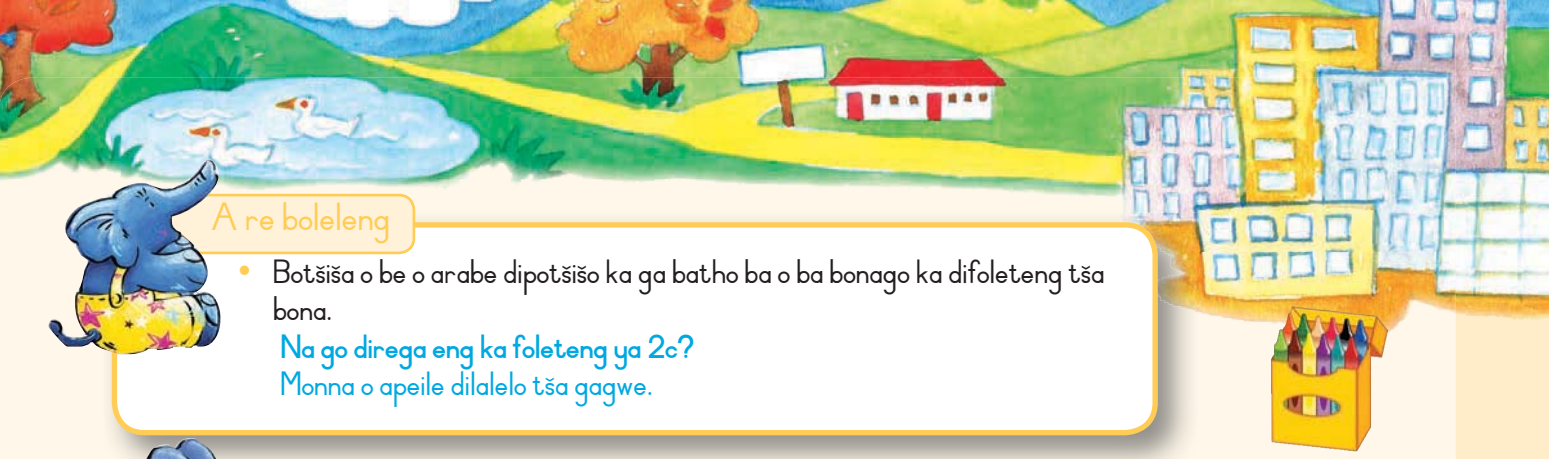

A re boleleng

- Botšiša o be o arabe dipotšišo ka ga batho ba o ba bonago ka difoleteng tša bona.

Na go direga eng ka foleteng ya 2c?
Monna o apeile dilalelo tša gagwe.

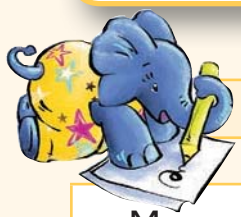

A re ngwaleng

Ka dihlopha tša lena, nyalanya tlhalošo le nomoro ya folete.
O filwe mohlala. Di ngwale moka.

Mošemane o theeleditše seyalemoya.	5C	Monna o bala kuranta.		Katse e patlame godimo ga panka ya lefasetere.	
Mokgekolo o loga jeresi.		Mosadi o hlatswa leboto.		Bana ba ja moletlo wa matswalo.	
Mošemane o a hlapa.		Mosetsana o latswa lebebetšididi.		Monna o penta leboto.	
Monna o apea dijo tša dilalelo.		O tswalela digaretene.		Mosadi o lebeletše thelebišene.	

Mafoko ao a lego ka go lenaneo la ka godimo ka moka a ka lebaka la lebjale.
Kgetha mafoko a mane gomme o a ngwale ka **lebaka le le fetilego**.
Re go file mohlala.

Monna o apea dilalelo.
Monna o apeile dilalelo.

Go bala ditšhate

Letşatşikgwedi:

A re boleleng

Lebelela sethalwa se se latelago. Se re botša gore ke dipapadi dife tšeo bana ba di ratago. Se lebelele ka bowena nako ya metsotso ye mmalwa.

Dipapadi tše bana ba di ratago kudu

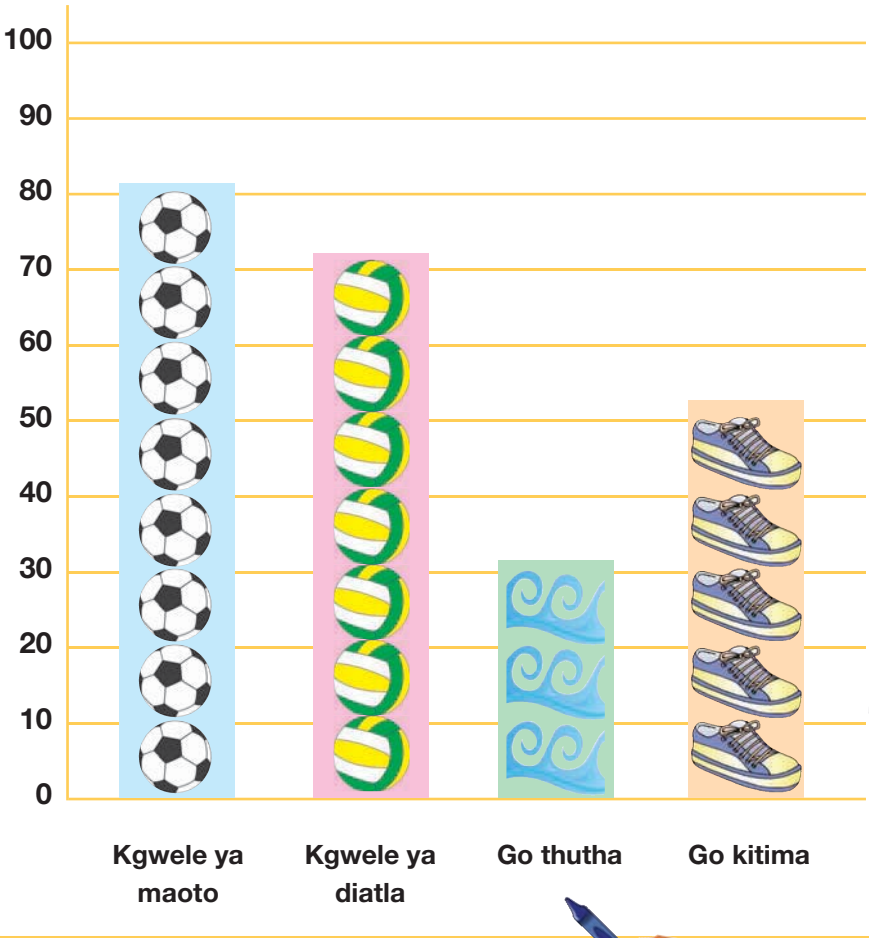

A re boleleng

- Mohuta wo wa seswantšho o bitšwa tšhate ya dipilara (paatšhate), Se se re botša gore ke dipapadi dife tše bana ba di ratago.
- Lebelela mothalo wo o lego kua tlase gomme o botše mogwera wa gago gore ke dipapadi dife tšeo di filwego.
- Lebelela dinomoro tšeo di hlatlogago tše di lego ka go la nngele la tšhate gomme o bolele gore ke dinomoro dife tše di filwego.

A re ngwaleng

Ke papadi efe yeo bana ba bantši ba e ratago?	
Ke papadi efe yeo bana ba sa e ratego kudu?	
Ke bana ba bakae bao ba ratago kgwele ya maoto?	
Ke bana ba bakae bao ba ratago kgwele ya diatla?	
Ke bana ba bakae bao ba ratago go kitima?	
Ke bana ba bakae bao ba ratago go thutha?	

A re direng

Botšiša bagwera ba 10 gore ba rata papadi efe go feta. Khalara diploko tšeo di lego mo lenaneong le le lego ka tlase go bontšha gore ke dipapadi dife tše ba di ratago kudu. Thoma kua tlase ga lenaneo.

10				
9				
8				
7				
6				
5				
4				
3				
2				
1				
	Kgwele ya maoto	Kgwele ya diatla	Go thutha	Go kitima

Lenaneo la gago le tla lebelega ka tsela ye.

10				
9				
8				
7				
6				
5				
4				
3				
2				
1				
	Kgwele ya maoto	Kgwele ya diatla	Go thutha	Go kitima

Ke papadi efe yeo ba e ratago kudu? _____

Ke papadi efe yeo ba sa e ratego kudu?

_____

Teacher

Date:

Sign:

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Letlakala la mebalabala

Letsatsikgwedi:

A re baleng

Mo go lephephetiro le, re ile go lebelela leeto le le tšerwego ke letlakala. Ge o ntše o e bala leka go thala mmepe go bontšha leeto le.

Mohlare o be o eme ka tšhengwaneng. Phefo e ile ya thoma go foka gomme letlakala la thoma go šišinyega.

La wa go tloga mohlareng. La wela kua tlasetlase go fihla le wela mabjanyeng ka tlase ga mohlare. Katse e be e dutše bjanyeng. "Dumela letlakala le le talamorogo," katse ya bolela. "Na nka bapala le wena?"

Letlakala le be le le kgauswi le go dumela, ge phefo e thoma go foka gape. Huup! Gwa foka phefo, gomme ya ubula letlakala ya le iša kua godimodimo kua legodimong. Phefo ya le fefeula sebaka se setelele. Ka morago ya fološetša letlakala ka go iketla mo thoko ga tsela.

"Dumela letlakala le leserolane," gwa bolela nonyana mo thoko ga tsela. "Na o ya go dula le nna?" "Go a makatša," gwa realo letlakala. "Katse e rile ke yo motalamorogo. Bjale nonyana e re ke serolane. Ke ipotšiša gore mmala wa ka ke ofe?"

Letlakala le be le le kgauswi le go botšiša nonyana ge phefo e le fefeula gape. Huup! Phefo ya foka, gomme ya fefeula letlakala ya le iša kua godimodimo, lefaufaung. Phefo ya le fefeula nako ye telele. Ka morago ya fološetša letlakala ka go iketla mo tšhemong ye kgolo.

Go be go na le dikgomo ka tšhemong di fula bjang. Kgomo ye nngwe ya tla go lebelela letlakala. "Mmuu," gwa lla kgomo. "Dumela, letlakala la mmala wa namune." "Go a makatša," gwa bolela letlakala. "Katse e rile ke yo motala gomme nonyana ya re ke serolane. Bjale kgomo e re ke mmala wa namune. Ke ipotšiša gore mmala wa ka ke ofe?"

Letlakala le be le le kgauswi le go botšiša kgomo ge phefo e le fefeula gape. Huup! Phefo e ile ya foka gomme ya fefeula letlakala ya le iša kua godimodimo lefaufaung. Phefo ya le fefeula nako ye telele. Ka morago ya fološetša letlakala ka go iketla godimo ga thaba ye kgolo.

Letlakala la dula fao nakonyana. Ka morago pudi ya tla go lona. "Dumela letlakala le le hubedu," gwa realo pudi. "Na o tlile go dula le nna mo thabeng?"

"Go a makatša," gwa bolela letlakala. "Katse e rile ke yo motalamorogo, nonyana e itše ke serolane, kgomo ya re ke mmala wa namune. Bjale pudi e re ke yo mohubedu. Ke ipotšiša gore bjale mmala wa ka ke ofe?"

Letlakala la ikhomolela. "Dumela letlakala le lekhunong," kolobe ya realo. "Ke nyaklile go go ja gonabjale. Na phefo e go tlišitše mo?" "Go a makatša," letlakala la realo. "Katse e rile ke yo motalalerata, nonyana ya re ke yo serolane, kgomo ya re ke mmala wa namune gomme pudi ya re ke yo mohubedu. Bjale kolobe e re ke yo mokhunong. Ke ipotšiša gore na mmala wa ka ke ofe?"

Ka yona nako yeo, mošemanyana a bona letlakala gomme a le topa. "Bona," a bolela le mmagwe. "Bona letlakala le la gauta. Gape o lebelele matlakala ka moka a mangwe. Ke a matala, serolane, a mmala wa namune, a mahubedu, a makhunong le a mmala wa gauta." "Ee," a realo mmagwe, "bjale ka gobane selemo se fedile, matlakala a tšere mebala ya lehlabula."

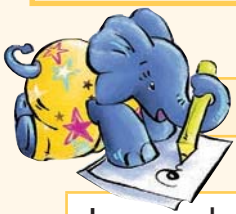

A re ngwaleng

Na ke mebala efe ye mehlano ye letlakala le fetogetšeng go yona? Diriša mantšu a: "La mathomo", "Ka morago", "Ka morago", "Ka morago ga fao", le "La mafelelo" mo mafokong a mahlano a gago.

La mathomo
Ka morago
Ka morago
Ka morago ga fao
La mafelelo

A re direng

Ekišang kanegelo ye. Go swanetše go be le badiragatši ba robedi:

- Motho yo mongwe a be letlakala
- Bana ba bane ba tla ba diphoofolo
- Motho o tee o tla ba mošemane
- Motho o tee o tla ba mma
- La mafelelo, motho yo mongwe o tla ba moanegi.

Moanegi o bolela karolo ya kanegelo ye e sa bolelwego ke diphoofolo, mošemane, motswadi le letlakala..

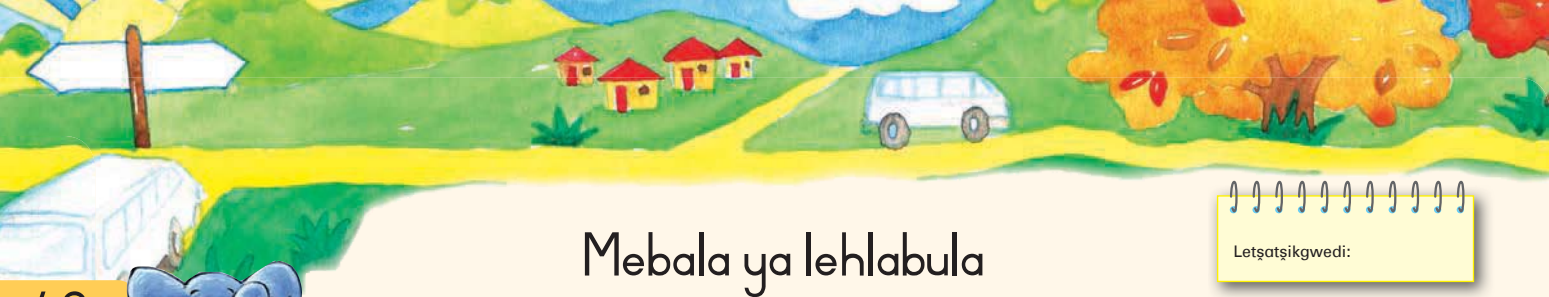

Letsatsikgwedi:

Mebala ya lehlabula

A re baleng

Mebala ya matlakala a lehlabula ke ye mebotse. Ka moka re a e rata. Na o šetše o kile wa ipotšiša gore ke ka lebaka la eng mmala wa letlakala o fetoga lehlabula? Ke ka lebaka la eng matlakala a eba a mahubedu gomme a mangwe a eba serolane ebile a tšea mmala wa namune? Gore re arabe dipotšišo tše, sa pele re swanetše go kwešiša gore matlakala ke eng le gore a dira eng.

Dimela di itirela dijo tša tšona. Di nwa meetse go tšwa mobung, ka medu ya tšona. Di tšea gase ye e bitšwago khapontaoksaete go tšwa moyeng. Di fetola meetse le khapontaoksaete go ba dijo le oksitšene. Oksitšene ke gase ye re e hwetšago mo moyeng yeo e nyakegago ge re hema.

Dimela di itirela dijo tša tšona ka go diriša lesedi la letšatši le selo se sengwe seo se bitšwago setalafatši. Setalafatši se fa matlakala mmala wa ona wo motala. Ge selemo se fela gomme lehlabula le thoma, matšatši a ba a makopana. Mehlare e thoma go itokišetša marega.

Ka nako ya marega mehlare ga e hwetše lesedi goba meetse a mantši go itirela dijo. Mehlare e a khutša gomme e phela ka dijo tšeo e ipeetšego tšona ka nako ya selemo. Ge lehlabula le tsena, mehlare e tswalela difeme tša yona tša go dira dijo.

- Setalafatši se setala se a nyamalala mo matlakaleng.
- Ge botala bja go phadima bo etšwa, re thoma go bona mebala ye serolane le ya namune.
- Matlakala a mangwe a fetoga go ba a mahubedu. Mmala wo o ba gona ka lehlabula, go tšwa mo dijong tše di bolokilwego mo matlakaleng.
- Mebala ye khunong le yona e dirwa ka nako ya lehlabula. Ke mmala wo o tšwago mo ditšhileng tše di šetšego mo matlakaleng.
- Mehlare ya go fapana e dira mebala ya go fapana nakong ya lehlabula. Motswako wa mebala ye ka moka, ke sona seo re se ratago.

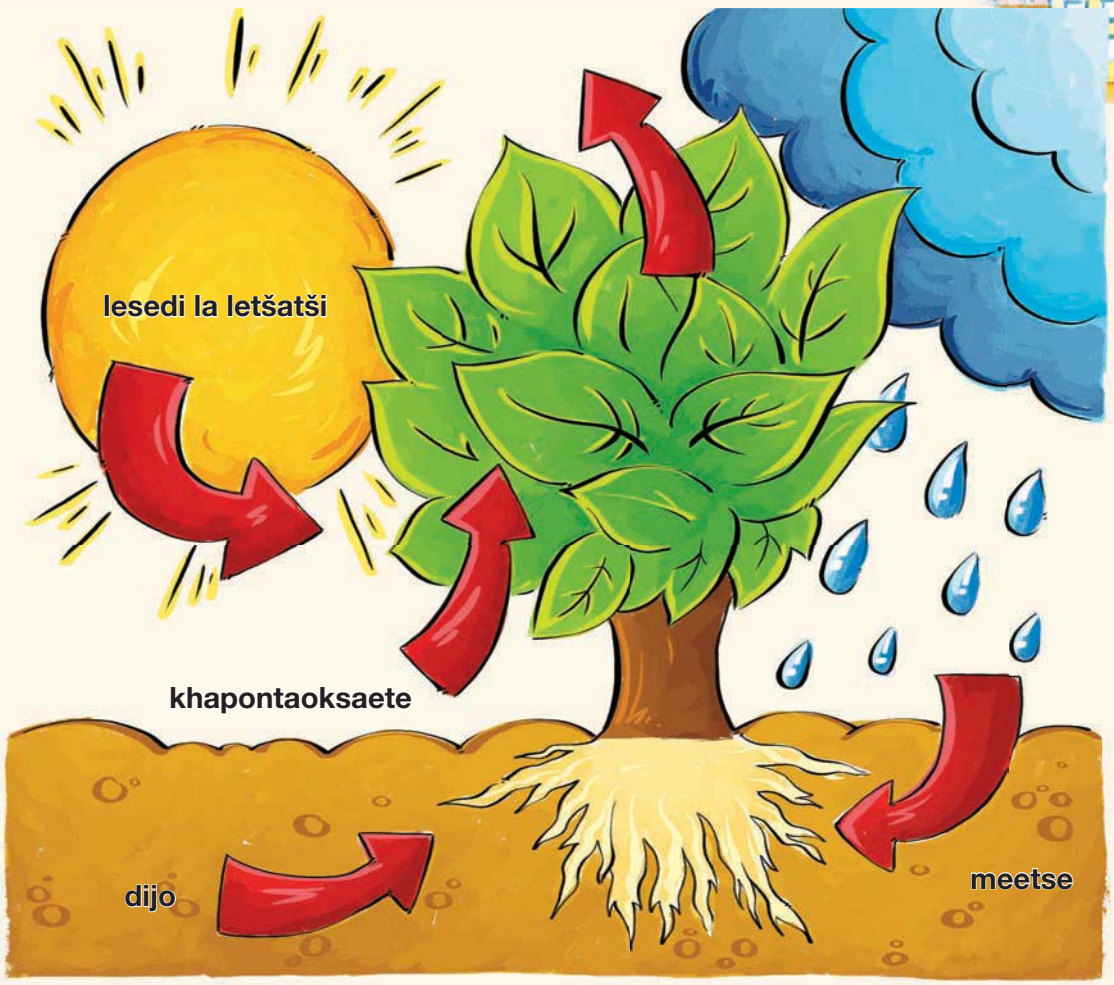

A re boleleng

Lebelela kanegelo ye gape gomme o hlalošetše mogwera wa gago gore ke ka lebaka la eng re na le matlakala a mebala ye mentši bjale ka morago ga gore matlakala a matala a fetole mmala wa ona.

- Matlakala a fetoga go tšwa go botaleng go ya go serolane le mmala wa namune ka gobane
- Matlakala a fetoga go ba a mahubedu ka gobane
- Matlakala a fetoga go ba a makhunong ka gobane

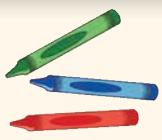

A re direng

Leka go nyaka matlakala a mebala ye e fapanego pele o etla ka phapošing gosasa.
Leka go tla ka matlakala a dibopego tše di fapanego, le disaese tše di fapanego.

Matlakala le dimela

Letşatşikgwedi:

A re direng

Dibopego le matši a matlakala

Na le gopotše go tla ka matlakala sekolong go dira thutišo ye?

Lebelela matlakala ao o a swerego.

Go na le dihlopha tše pedi tša matlakala – ao a lego bonolo le ao a pataganego. Matlakala ao a lego bonolo ke ao a nago le letlakala le tee mo kalaneng. Lebelela seswantšho sa 1. Matlakala ao a pataganego a na le matlakala a mmalwa.

Matlakala a bonolo le ao a pataganego

Gatiša letlakala: seswantšho 2

Mo seswantšhong se, re go bontšha gore o ka gatiša letlakala bjang. Bea karolo ya go relela ka tlase ga pampiri. Ka morago o fogohletše pampiri ye e lego godimo ga letlakala ka bophara bja phensele goba krayone. Patrone ya lehlare le sebopego sa lehlakore le lona le tla thoma go bonala mo pampiring.

Bjale dira dikgatišo tše mmalwa mo pampišaneng ya gago. Leka go dira bonnyane matlakala ao a fapanego a mahlano.

Bjale o ka kgomaretša pampiri ye e nago le dikgatišo tša gago mo letlakaleng le le latelago.

Ka godimo ga kgatišo ye nngwe le ye nngwe o ngwale mohuta wa semela seo letlakala le tšwago go sona. Ngwala semela sa nawa goba mohlare wo mogolo goba sekgwa ntšhuthu ye nnyane goba mohlare wa borekhu goba bjang. Netefatša gore matlakala ka moka a mahlano a tsena mo letlakaleng le tee.

Na mahlakore a matlakala a mahlano a gago a a swana? Phopholetša mahlakore ao ka monwana wa gago.

Bolela gore mahlakore a letlakala la seswantšho sa 3 a fapana bjang.

Gatiša letlakala

- Gatiša letlakala ka tsela ye: Fogohletša ka kelohloko ka phensele goba krayone mo godimo ga pampiri ye e lego godimo ga letlakala.

Dikgatišo tša matlakala a ka ke tše.

A re ngwaleng

Ngwala bontši bja mantšu a.

letlakala	
lehlakore	
legotlo	

Na bontši bja letlakala ke eng? Ge lentšu le thoma ka **le**, bontši bja lona bo thoma ka **ma**. Mohlala, letlakala le tee, matlakala a mantši.

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Ekwa gape ka ga matlakala

Letşatşikgwedi:

A re direng

A re lebeleleng matlakala ao a lego mo diswantšhong tše gomme re hlaloše gore a bonala a le bjang.
Lebelela dibopego tša matlakala o be o lebelele le mahlakore a matlakala a.

Matlakala a a boreledi ka mahlakoreng

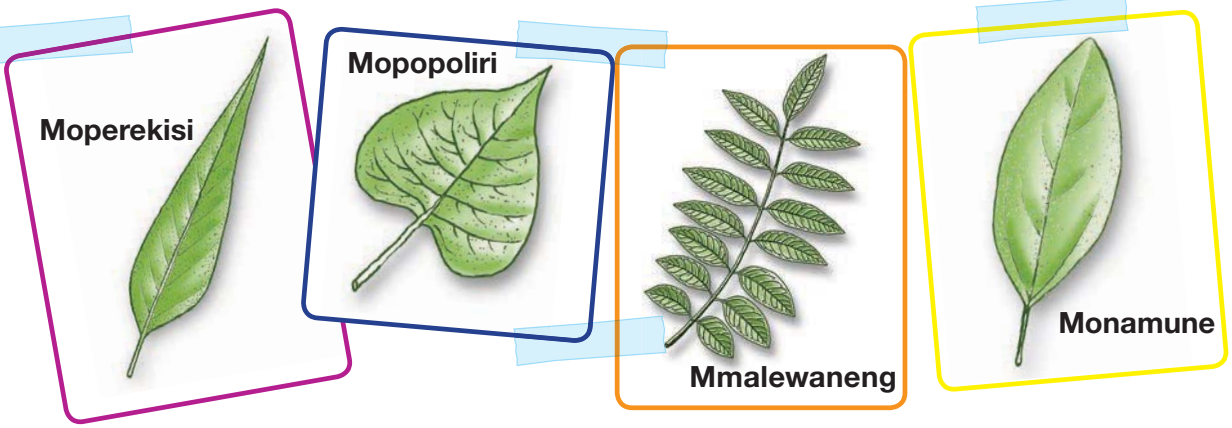

Matlakala a a na le menonyana ka mahlakoreng

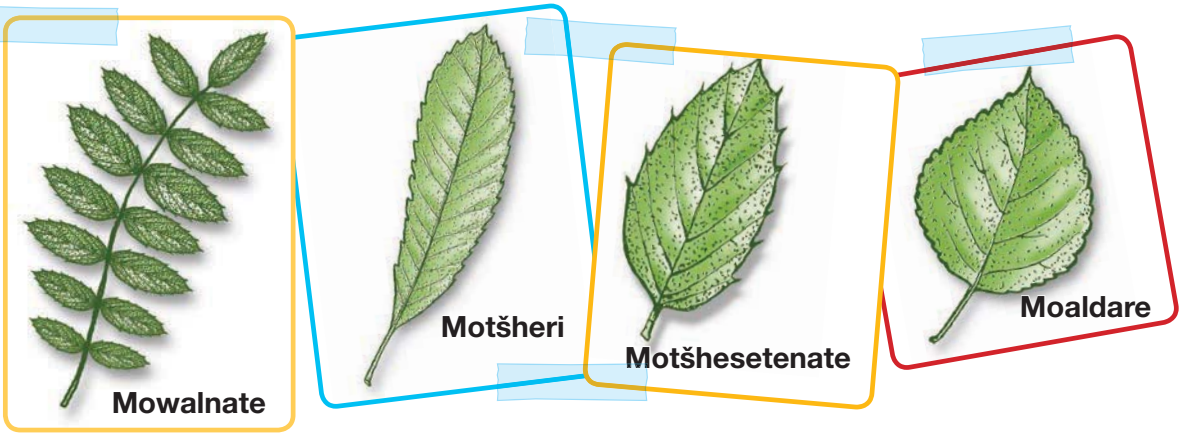

Matlakala a a na le dibopego tše ditelele

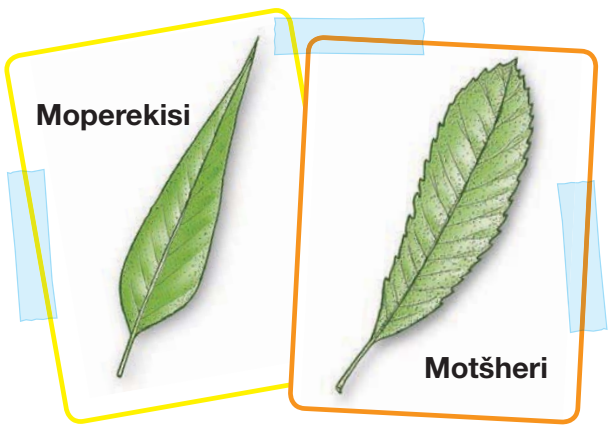

Matlakala a a na le dibopego tša sephara

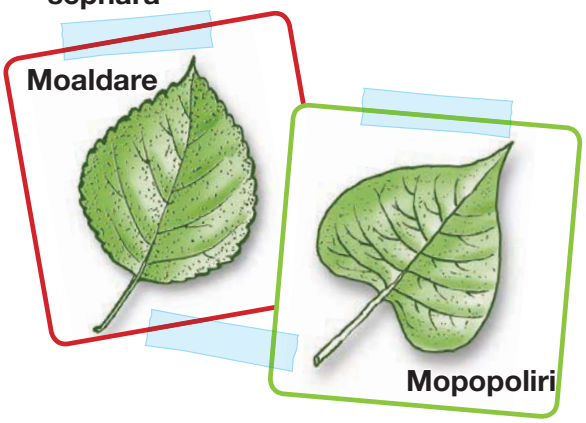

A re ngwaleng

Lebelela diswantšho gomme o arabe dipotšišo tše.

Efa leina la letlakala le le lego boreledi ka mahlakoreng **e bile** le na le sebopego se setelele.

Efa leina la letlakala le le nago le menonyana ka mahlakoreng **e bile** le na le sebopego se setelele.

Efa leina le letlakala le le nago le sebopego sa sephara **e bile** le na le menonyana ka mahlakoreng.

A re direng

Bjale laetša moloko wageno.

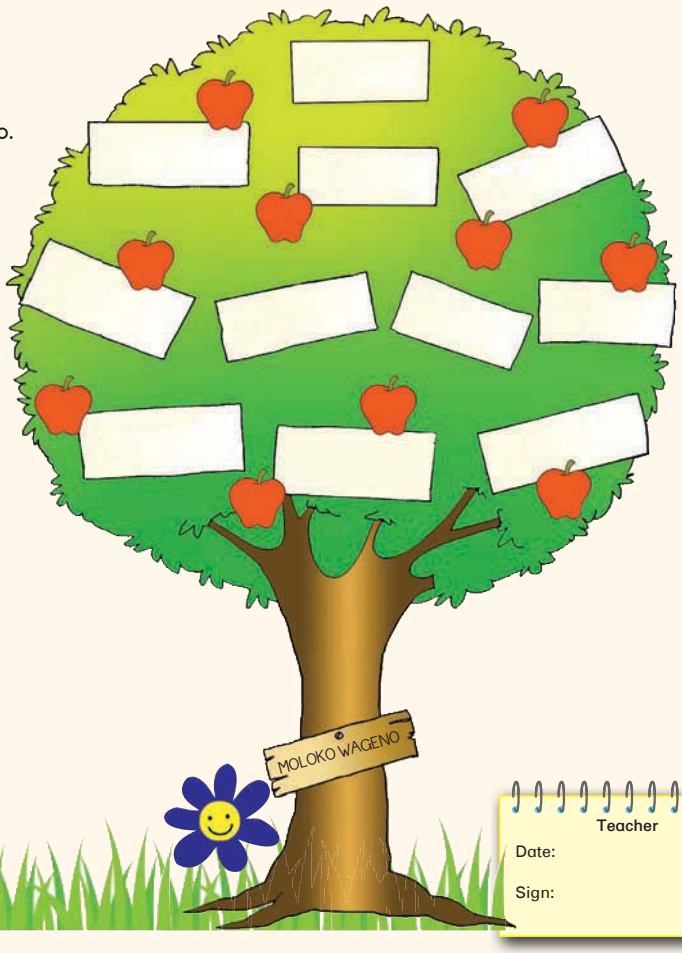

Teacher

Date:

Sign:

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Polelo ya matlakala

Letşatşikgwedi:

A re ngwaleng

Maina le mašala

Maina *ke mantšu ao a bitšago selo. Ke maina a batho, diphoofolo le dilo bjalo ka diaparo, dijo le dilo tše dintši fela. Mašala ke mantšu a makopana ao a emago boemong bja maina. ("Le-šala" le laetša "go šala boemong bja leina".) Maina le mašala a rata go šoma mmogo.*

1. ***Monna*** *o be a sepela mo mmileng.* ***Yena*** *o be a rwele lepokisi.*
2. ***Mokgekolo*** *o be a tshela mmila.* ***Yena*** *o kgopilwe ke leswika gomme a wa.*
3. ***Maemo a boso*** *a a tonya.* ***Ona*** *a dirile gore ke apare jeresi.*
4. ***Dikgomo le dinku*** *di fula ka mašemong.* ***Tšona*** *ka moka di fula bjang.*

Bjale ngwala mašala mo mafokong ao a latelago:

1. Letlakala le wetše fase. _____ le wetše godimo ga mabjang ka tlase ga mohlare.

2. Ka moragonyana mošemanyana o bone letlakala. _____ o ile a le topa.

3. Ka moragonyana mošemanyana a bona letlakala le le khunong. A topa _____.

4. Mmagwe o be a sepediša mpša. _____ a bitša mošemanyana wa gagwe.

5. Mehlare e na le matlakala a mebala ye e fapanego. _____ ke ye mebotse.

A re ngwaleng

Fetolela mafoko a ka go polelopegelo.

Poleloseboledi le polelopegelo

Ge re bolela le motho, re diriša poleloseboledi, ke go re, polelo thwii ya motho yo a bolelago. Ge re nyaka go botša motho yo mongwe seo yo mongwe a se boletšego, re diriša polelo ya go begela, polelopegelo. Lebelela mohlala:

"Go na le letlakala mo fase." Se ke ***poleloseboledi****.*

Mošemanyana o rile go na le letlakala mo fase. Se ke ***polelopegelo****.*

1. Mma a re, "Ke reka dijo beke le beke."

   _____

2. Tate a re, "Ke nako ya go sepela."

   _____

3. Didi a re, "Nama e bose."

   _____

4. Boni a re, "Merogo ya ka e bose kudu."

   _____

Lapologa

Thala mmepe wo o bontšhago gore letlakala le fofetše kae.
Thala diswantšho go bontšha gore le kopane le mang.

- La mathomo le kopane le katse. Morago la kopana le nonyana. Gape la kopana le kgomo.
- Ka morago ga moo la fofela kua pudi e lego gona gomme la bonwa ke kolobe.
- Mafelelong la wela dinaong tša mošemane.

Phoustara ya Matlakala

Letsatsikgwedi:

A re direng

Hlama phoustara yeo e lego ka ga tšhireletšo ya mehlare.
Bolela le bagwera ba gago ka fao o ka gogelago maikutlo a batho ka gona go phoustara ya gago.
Ke mang yo a tlogo bala phoustara? Na o ile go phara phoustara kae?

Thala phoustara ya gago mo.

A re ngwaleng

Lebelela diphoustara tša bagwera ba bararo ba gago gomme o arabe dipotšišo tše di latelago.
Swaya ka (✓) ge o re "Ee" goba ka (✗) ge o re "Aowa" mo thoko ga potšišo.

	1		2		3	
	✓	✗	✓	✗	✓	✗
Na phoustara e tla goga maikutlo?						
Na go molaleng gore phoustara e lebišitšwe go bomang?						
Na phoustara e na le molaetša wo o kwagalago?						
Na o nagana gore batho ba tla kwa molaetša wa phoustara?						
Na mongwalo ke wo mobotse wa go bonala?						
Na phoustara e na le seswantšho se se swanetšego?						

Bjale bolela gore diphoustara tše tharo tše, di ka kaonafatšwa bjang.

Go rulaganya kanegelo

Letşatşikgwedi:

A re boleleng

Lebelela kanegelo ya letlakala gape.

- Bolela gore kanegelo e thomile bjang.
- Bolela gore kanegelo e fedile bjang.

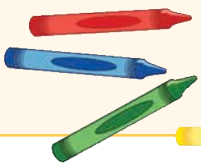

Thala seswantšho sa ka fao kanegelo e thomilego ka gona gomme o ngwale lefoko le tee ka ga matseno a kanegelo yeo.

A re ngwaleng

Thala seswantšho sa gore go diragetše eng ka letlakala ge le be le fofa gomme o ngwale lefoko le tee ka ga mmele wa kanegelo.

Thala seswantšho sa ka fao kanegelo e fedilego ka gona gomme o ngwale lefoko le tee ka ga mafelelo a kanegelo.

A re direng

Bolela le bagwera ba gago ka ga kanegelo ye o yago go e ngwala.
Bolela ka matseno, mmele le mafelelo a kanegelo.

Go ngwala kanegelo ya gago

Letşatşikgwedi:

A re ngwaleng

Bjale o ya go kgwarakgwarinya kanegelo ya gago mo letlakaleng le.

Matseno
Mmele
Mafelelo

Bjale o ya go itirela puku ya gago. Sega letlakala le le latelago la puku ye. Sega mo methalong ya maronthorontho. Mena letlakala mo methalong. Ngwala hlogo ya puku ya gago mo sephuthelong. Ngwala leina la gago ka tlase ga hlogo ka gobane ke wena mongwadi. Thala seswantšho mo khabareng. Bjale ngwala kanegelo ya gago ka mo gare ga puku.

KHABARA

Thala seswantšho mo.

Ngwala leina la puku mo.

Ngwala leina la gago (Ke wena mongwadi).

1

KGATO 1. Mena mothalong wa marontho

KGATO 2. Mena mothalong wa marontho

KGATO 3. Steipola kalehlako rengle

KHABARA YA KA MORAGO

KA GA MONGWADI

Ngwala leina la gago.

Mengwaga ya gago.

Mo o dulago.

8

KGATO 4. Segamo mothalongthwii ka morago ga ge o steipotše puku ya gago

Thala seswantšho mo.

Ngwala mmele wa kanegelo ya gago mo le go letlakala 5.

4

Thala seswantšho mo.

Tšwela pele ka kanegelo ya gago.

5

Thala seswantšho mo.

Thoma go ngwala kanegelo ya gago mo gomme o tšwele pele go letlakala la 3.

2

Thala seswantšho mo.

Fetša kanegelo ya gago.

7

Thala seswantšho mo.

Tšwela pele ka kanegelo ya gago.

3

Ngwala gore go diregа eng mafelelong a kanegelo ya gago mo le mo letlakaleng la 6.

6

4

Mosadi yo a bjetšego mehlare

Letšatšikgwedi:

A re boleleng

- Na o kile wa nagana gore lefase nkabe le le bjang ge nkabe go se na mehlare?
- Na o a tseba gore go diragala eng ka tikologo ya rena ge re rema mehlare gomme re sa bjale ye mengwe?

A re baleng

Bala kanegelo ya ka tlase gomme o nagane ka ga seo o ka se balago.
Ka moso o tla araba dipotšišo tše dingwe mabapi le kanegelo ye.

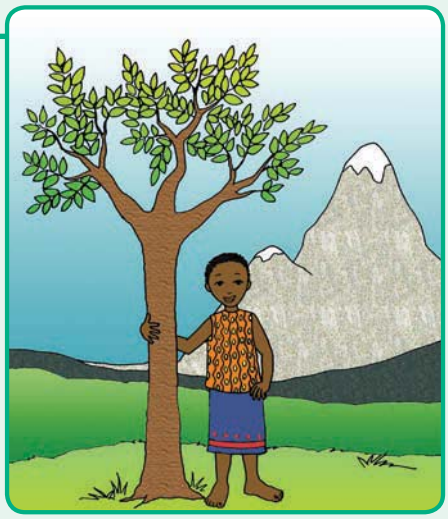

Wangari wa mengwaga ye tshela o kitima ka mašemong a matalana go ya kua nokeng. O rwele kgamelo ya go yo ga meetse. O a khunama gomme o lebelela noka ye e tletšego ka dihlapi. "Bona mae a a digwagwa," a realo go butiagwe, Ndiritu, gomme a goga bolepu bja mae go tšwa ka meetseng. Bolepu bjo, mo letšatšing bo phadima bjalo ka dipheta.

Ka morago ga go ga meetse, yena le Ndiritu ba ya kgonyeng. Mmagobona le basadi ba bangwe ba motse ba šoma ka mašemong. Mantšiboa bona ka moka ba ya go ja merogo ye ba yago ka yona gae.

Ge tema e wetše, Wangari, mmagwe le Ndiritu ba selaganya mašemo a matala ge ba boela gae. O lebelela dithaba le meedi tše di khupeditšwego ke mehlare ya mego ye metala. "Go bonala nke lefase le apere jase ye tala," a bolela le mmagwe. Mmagwe o mmotša gore go bohlokwa go hlokomela naga le mehlare yeo e re fago dijo. Motho yo mongwe le yo mongwe le mohlare wo mongwe le wo mongwe di ka dira phapano ye kgolo mo maphelong a rena.

"Mma, ke rata go tseba se sengwe le se sengwe ka ga naga le mehlare. Hle, na nka ya sekolong?" Wangari a botšiša.

"Ee, Mma, hle, anke o dumelele Wangari gore a tsene sekolo," gwa kgopela Ndiritu.

"Basetsana ga ba tsene sekolo," a realo mmagobona.

"Fela Mma, Wangari o bohlale. O swanetše go ya sekolong," a araba.

Ke ka fao Wangari a thomilego sekolo ka gona.

O be a šoma kudu gomme barutiši ba gagwe ba mmotša gore o tlo dira dilo tše dikgolo ka moso. O ile a ya yunibesithing kua Amerika mengwaga ye mehlano. O ile a hlologela mae a digwagwa, a hlologela balapa la gabo le mašemo a matalana, gomme o be a rata go bala le go ithuta dilo tše difsa.

Ka morago ga go dula kgole sebaka se setelele, Wangari a boela gae. Seo a se bonego sa mo tšhoša. Batho bao ba bego ba nyaka go itirela tšhelete ba be ba remile mehlare ka moka, naga e le lebala fela. Dithaba le meedi tšeo di kilego tša khupetšwa ke mehlare ye metalana ya mofeiye di be di hlobotšwe. Mašengwana a merogo a be a hwile, gomme batho bona ba be ba otile ba bolawa ke tlala.

"Aowa, hle!" a realo Wangari. "Ba sentše naga yeo e bego e fepa baagi ba motse."

Wangari o be a nyamile ebile a befetšwe, fela o ile a thoma go nagana gore a ka thuša bjang motse wa gabo le lefase la gabo.

"Etlang," a bolela le baagi ba motse, "a re šomeng mmogo gomme re bjale mehlare."

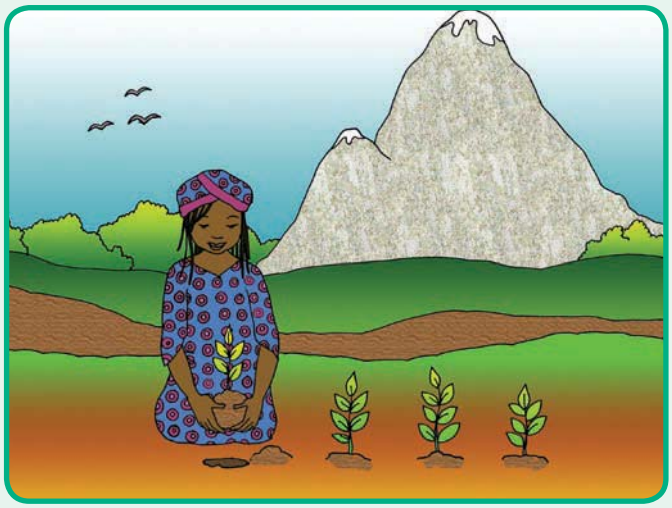

Go se go ye kae, ke ge yo mongwe le yo mongwe a bjala mehlare: basadi, bana, boramabenkele gammogo le mašole. Yo mongwe le yo mongwe a bjala mehlare. Ba bjala, ba bjala, ba bjala ba be ba bjala. Mafelelong, ya ba gore ba bjetše mehlare ye dimilione tše masometharo. Lefase la phela gape, gomme ka pela dijo tša ba gona, tša go fepa motho yo mongwe le yo mongwe.

Ekwa gape ka ga mosadi yo a bjetšego mehlare

Letšatšikgwedi:

A re direng

Ekiša Wangari ge a be a le mosetsana yo monnyane. Ka morago o mo ekiše ge a be a boile Amerika. Go ekiša ga gago go bontšhe gore o bona eng le gore o bolela eng.

A re ngwaleng

Ngwala dilo tšeo Wangari a di dirilego ge a be a le ngwana.
1.
2.
3.
Na mmagwe o ile a mmotša eng ka ga mašemo a matala?
Na Wangari o ile a ithuta mengwaga ye mekae kua Amerika?
Na go be go le bjang kua motseng wa gabo ge a boa?
Na Wangari o ile a dira eng gore lefase le phele gape?
Ke mang yo a ilego a mo thuša?

A re ngwaleng

Tlatša dikgoba. Diriša mantšu a, go go thuša.

bjala | agela | na | a | e | di | fa

Mehlare _____ bohlokwa kudu. Basadi ba bantši mo motseng wa gešo ba _____ mehlare ka ditšhengwaneng tša bona. Mehlare e re _____ moriti ge go fiša. Ke _____ le mehlare ye mentši ka tšhengwaneng ya ka. Matlakala _____ yona ke a matala ngwaga ka moka. Dinonyana _____ dula mo mehlareng gomme di _____ bana ba tšona dihlaga mo go tšona.

Bjale ngwala mantšu ao a latolago mantšu ao a **ntshofaditšwego**.

A re ngwaleng

Bošego bjo bongwe le bjo bongwe _____ ka **selemo** _____.

Ke **sepela** _____ **ka pela** _____ **kua godimo** _____ ga thaba.

Feleletša mafoko ao a latelago.

A re ngwaleng

Ge Wangari a be a le mosetsanyana naga e be e
Ge Wangari a boa kua Amerika, o hweditše gore

Go bjala mehlare

Letšatšikgwedi:

A re direng

O ka bjala mehlare bjang

O hloka lepotlelo la dilitara tše 2 la senotšididi, mobunyana le dipeu tša mohlare.

1. Sega bogodimo bja lepotlelo.
2. Tšhela mobu mo maragong a lepotlelo. Oketša ka kompose goba mmutedi.
3. Bjala dipeu tša mohlare ka mobung.
4. Nošetša gannyana gatee ka beke. Mobu wa gona o dule o kolobile. Ka morago ga dibeke tše nne goba tše pedi, dimpšanyana di tla khukhuša tša tšwa mobung.
5. Ge dimpšanyana tša gago di na le dibeke tše 3, di bjalollele ka masakaneng a mobu.
6. Ge dimpšanyana di lekana le letsogo la gago ka bogolo, di bjale mobung.

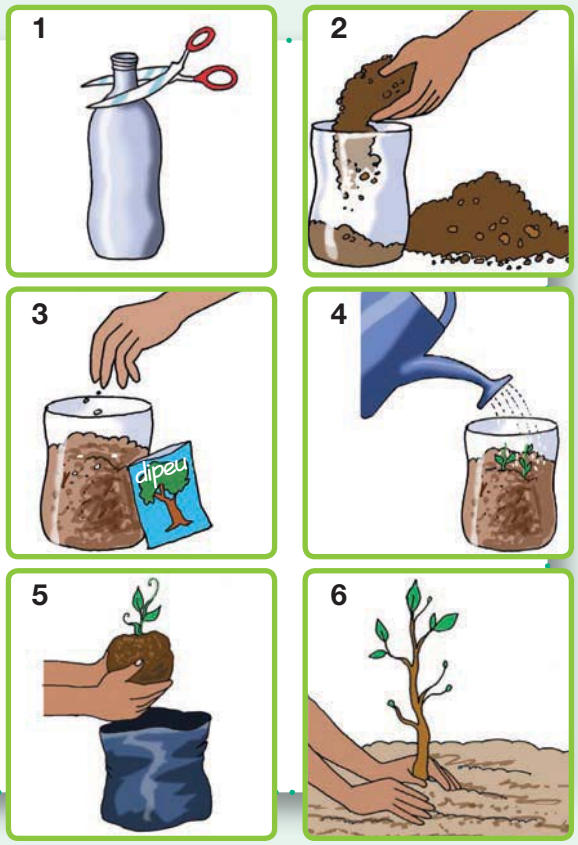

A re boleleng

Bala ditaelo tša ka godimo gomme le boledišane ka dipotšišo tše mo dihlopheng tša lena.

- Ke ka lebaka la eng go le bohlokwa go tšhela kompose mo mobung?
- Na o swanetše go nošetša dipeu gakae?
- Na o swanetše go dira eng ge dimpšanyana tša gago di na le dibeke tše 3?
- Na o swanetše go bjalollela dimpšanyana mo fase mo mobung neng?

A re ngwaleng

Bopa mafoko ao a thomago ka mantšu ao a lego ka mašakaneng.

Re bjala dipeu ka mapotlelong a plastiki. (Ke eng)

Dipeu di dula ka mapotlelong sebaka sa dibeke tše 5. (Na)

Re bjala dipeu ka gobane di loketše tikologo ya rena. (Goreng)

Re di tsenya ka lesakeng la plastiki ka morago ga dibeke tše hlano. (Na ke neng)

Ge di le bogolo bja matsogo a rena re di bjala ka tšhengwaneng. (Na ke kae)

A re ngwaleng

Kgetha gomme o dire sediko mo go lentšu le le nepagetšego.

Ke tseba/tsebiša ka fao dipeu di bjalwago ka gona.

Re nošetša dimpšanyana tša rena/rona gore di kgone go gola.

Go bohlokwa go nošetša dimpšanyana gatee ka beke/peke.

Ge o na le karolwana/pukwana ya lebala, o ka kgona go bjala mehlare.

Go na le/Gona le basadi ba bantši bao ba bjalago mehlare mo motseng wa gešo.

Lapologa

Ngwaga le ngwaga re keteka **Beke ya Arbor** go tutuetša batho go bjala le go hlokomela mehlare. Dira phoustara ya Beke ya Arbor go botša batho ka ga bohlokwa bja mehlare.

"Arbor" ke lentšu la bogologolo leo re sa hlwego re le šomiša kgafetšakgafetša. Le ra gore "Matlakala a mantši".

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Letšatšikgwedi:

Poledišano le Wangari Maathai

A re baleng

Wangari Maathai ke mothopasefoka sa Khutšo sa Nobele sa 2004. A re direng nke re boledišana le yena gore re tšweletše taba ya gagwe ka kuranteng ya phaposi.

Re botše ka tša bjana bja gago le ka balapa la geno

Ke belegwe ka la 1 Aprele, 1940 kua Kenya. Batswadi ba ka e be e le balemi, gomme re be re le bana ba ba tshelelago ka lapeng. Ke ngwana wa boraro. Ke be ke na le bobuti ba babedi. Go be go se na dikolo mo polaseng, gomme bobuti ba tsena Sekolo sa Praemari sa Ihithe kua motseng. Matšatšing ao basetsana ba be ba sa tsene sekolo. Fela nna ke be ke nyaka go tsena sekolo. Bobuti ba ile ba kgopela mma gore a nkiše sekolong.

Re botše ka ga thuto ya gago

Ge ke be ke na le mengwaga ye robedi, ke ile ka tsena sekolo gammogo le bobuti kua sekolong sa Praemari sa Ihithe.

Ka morago, ge ke na le mengwaga ye lesometee, ke ile ka ya kua sekolong seo se nago le marobalo. Ke be ke rata go dula kua sekolong, fela ke be ke hlologela go ya gae kua nageng ye talana ka nako ya makhutšo. Ge ke be ke le 16, ke ile ka ya kua sekolong se se phagamego. Ka morago ga go fetša dithuto tša sekolo se se phagamego ke ile ka ya Amerika fao ke ilego ka ithutela dithuto tša saense. Ge ke boela gae Kenya, ke ile ka tšhoša ke ka fao naga e sentšwego ka gona.

Ke eng seo se go dirilego gore o atlege?

Ke thomile Mokgatlo wa Lepanta le Letala. Ke tutueditše batho go bjala mehlare ye milione go selaganya Kenya ka moka. Mehlare ye re e bjetšego e thušitše batho go thibela kgogolego ya mobu le tshenyo ya dikgwa.

Kgopolo ya go bjala mehlare e phatlaletše le kua mafaseng a mangwe. Ke be ke sa nagane gore se se ka diragala ge ke be ke thoma Mokgatlo wa Lepanta le Letala. Go bolela therešo, ke be ke thabile kudu, gomme ke ile ka thuša mo ke bego ke kgona. Ka ngwaga wa 2004, ke ile ka abelwa Sefoka sa Khutšo sa Nobele ka lebaka la mošomo wo. Ke ikgantšha kudu ka se, kudu ka ge ke be ke le mosadi wa Moafrika wa mathomo wa go abelwa sefoka se.

Na ke maele afe ao o ka a fago bafsa?

Ke nyaka gore bafsa ba tsebe gore motho yo mongwe le yo mongwe a ka kaonafatša se sengwe mo bophelong. Motho yo mongwe le yo mongwe le semela se sengwe le se sengwe ba bohlokwa. Ga go kgonege gore batho ba phele ka ntle le tlhago.

A re boleleng

- Ka dihlopha tša lena bolelang ka ga bjana le balapa la boWangari.
- Na bobuti ba gagwe ba mo thušitše bjang gore a tsene sekolo?
- Na o dirile eng gore a atlege?
- Na ke ka lebaka la eng a ile a thopa sefoka sa Khutšo sa Nobele?

A re ngwaleng

Boledišana le motho yo a kilego a atlega. Motho yoo a ka no ba yo mongwe mo sekolong sa geno (mongwe yo a šomilego gabotse mošomong wa gagwe wa sekolo goba mo dipapading goba mongwe mo motseng wa geno). Botšiša dipotšišo tše gomme o ngwale dikarabo tša motho yoo. Thalathala dikarabo pele mo pampišaneng.

Na o ka mpotša ka ga balapa la geno?

Na o ka mpotša se sengwe ka ga thuto ya gago?

Na o ka mpotša gore ke eng seo se dirilego gore o atlege?

Na ke keletšo efe ye o ka e fago bafsa gore ba atlege bjalo ka wena mo bophelong?

Teacher

Date:

Sign:

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Meetse

Letšatšikgwedi:

A re baleng

Bala temana gomme o arabe dipotšišo.

Bothata bja go hwetša meetse

Na o hwetša meetse bjang letšatši ka letšatši? Bontši bja rena bo bula thepe fela gomme meetse a tšwa. Gomme go sa ntše go na le baagi ba metse ye mentši bao ba sa ntšego ba swere bothata go hwetša meetse.

Thapo Mokoena ke mosetsana wa mengwaga ye 13. O dula magaeng. Mosong wo mongwe le wo mongwe o tsoga ka iri ya bone pele letšatši le hlaba. O tšea kgamelo a ya nokeng bokgole bja dikilometara tše hlano, a rwele kgamelo. O ya go gela balapa la gabo meetse a letšatši.

Mosepelo wa go ya kua sedibeng ke wa go kgokologa gomme se e ba mošomo wo boima ge a boa a rwele kgamelo ya meetse.

Thapo o rata go ba wa mathomo kua sedibeng mosong wo mongwe le wo mongwe, le ge a swanetše go tsoga e sa le bošego. Basadi bao ba ka bago masomepedi le bana ba dira molokoloko wa go emela meetse mosong wo mongwe le wo mongwe. Bothata ka sediba se ke gore ga se na meetse a mantši.

Batho ba mmalwa ba mathomo mo molokolokong ba ka tlatša dikgamelo tša bona ka pela gomme bao ba tlago ka morago ba swanelwa ke go ema sebaka ge sediba se kokotlela

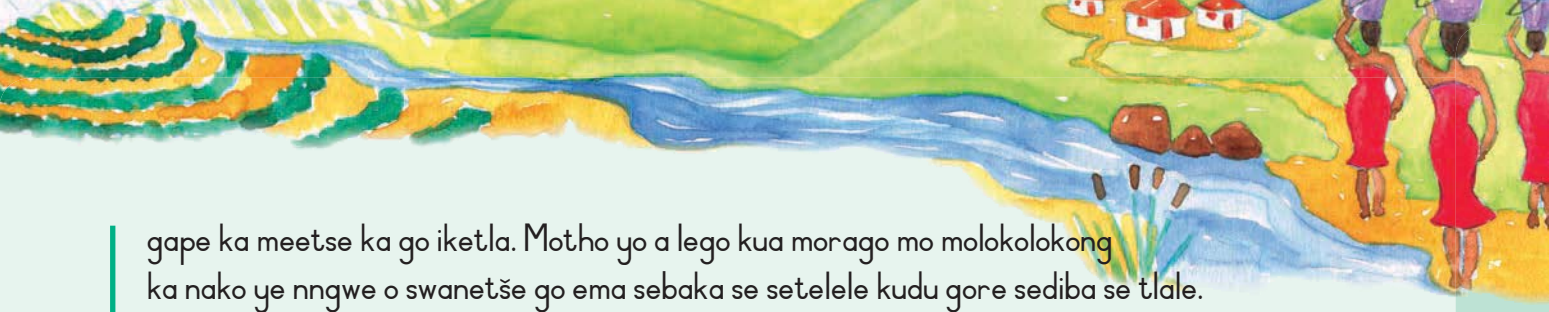

gape ka meetse ka go iketla. Motho yo a lego kua morago mo molokolokong ka nako ye nngwe o swanetše go ema sebaka se setelele kudu gore sediba se tlale.

Ge e le gore Thapo o kua morago ga molokoloko, se se ra gore o ile go fihla sekolong ka morago ga nako.

A re ngwaleng

Na ke ka lebaka la eng meetse e le bothata bjo bogolo metsemagaeng ye mengwe?

Na meetse a dirišetšwa eng?

Na ke ka lebaka la eng pula e le bohlokwa mo maphelong a rena?

Na ke eng se se ka direlwago batho ba motse wa boThapo go hwetša meetse?

A re ngwaleng

Fetola lentšu leo le lego ka mašakaneng go lokiša mafoko a.

Maabane Thapo Mokoena (ga)_____ meetse a gagwe sedibeng.

O sa (dutše) _____ motsemagae.

Ke bona basadi ba bantši ba (ema) _____ molokoloko wa go ga meetse.

Sediba se (ba) _____ le meetse a mantši.

Maloba Thapo o (sepela) _____ dikilometara tše hlano go ya sekolong.

Ekwa gape ka ga meetse

Letšatšikgwedi:

A re boleleng

- Na batho ba motse wa boThapo ba ga meetse kae?
- Na ke ka lebaka la eng Thapo a swanetše go tsoga ka masa?
- Na go lokile gore batho le diphoofolo ba nwe go tšwa sedibeng se tee? Goreng o realo?
- Na o nagana gore basadi le bana ba a kgorometšana gore ba fihle sedibeng? Goreng o realo?

A re ngwaleng

Nyalanya mantšu le ditlhalošo tša ona.
Gopola go ngwala mantšu ao ka go pukuntšu ya gago.

kgamelo	ke tšona di fepago mmele
molokoloko	felo mo go dulwago
dijo	mothalo wa batho ba ba latelanago ba emetše sebaka sa bona go dira se sengwe
magae	pitša goba thini ya go rwala meetse goba dilo

A re ngwaleng

Feleletša tšhupadipaka tše tša Thapo tša Mošupologo.

04:00	
04:30	O ya gae
08:00	

17:30	
18:00	O dira dijo tša dilalelo
20:00	O ngwala mošomo wa gae
22:00	

A re ngwaleng

Ngwala tšhupapaka ya gago ya Mošupologa.

	Tsoga
08:00	
	Sekolo se a tšwa
	Thoma ka mošomo wa gae
18:00	
20:00	

Komelelo le tikologo

Letšatšikgwedi:

A re baleng

Komelelo

Batho, diphoofolo le dimela di a swa

Batho ke tlala fela

Dinoka, melatswana le matamo ke mabala

Goreng se se direga?

Kgaolo ya meetse e thomilwe

Batho ba swanetše go boloka meetse

Dijo tša tlhakodišo di a abiwa

Se se tla fela neng?

Naga ya rena ke pono ye e tšhošago

Dimela tše di omilego le diphoofolo tše di otilego di gohle

Seswantšho se se tšhošago se, ke mošomo wa komelelo.

E amantšwe go tšwa go
Gugulethu Maphosa

A re ngwaleng

Na komelelo ke eng?

Na go diragala eng ka dinoka le melatswana ge go na le komelelo?

Na go diragala eng ka dimela le diphoofolo ge go na le komelelo?

Na o nagana gore go be go ka direga eng ge nkabe go na le komelelo kua Thapo a dulago gona?

A re ngwaleng

Leka go ngwala sereto ka bothata bja tikologo ya motse wa geno.

A re ngwaleng

Beakanya mantšu a, ka tatelano ye e lokilego gore o bope mafoko. Gopola go fetša ka khutlo goba leswao la potšišo.

tsoga Thapo dikilometara go ya sekolong di le hlano

o sepela Thapo dikilometara go ya sekolong tše hlano

di a hwa dimela ka nako ya komelelo

a omelela di le melatswana dinoka

ge di a hwa go se na dijo diphoofolo

Go boloka meetse

Letšatšikgwedi:

A re ngwaleng

Ngwala dikeletšo tše hlano tša go seketša meetse.
Diriša mantšu ao a lego ka lepokising gore a go thuše.

hlwekile

dinoka

ditlakala

meetse

o se ke wa diriša

o se ke wa lahla

kua godimo

bjalo ka dintlwanaboithomelo

Lapologa

Dira phoustara ya go tutuetša batho go seketša meetse.
Diriša dikakanyo tše di lego ka lepokising.
Thala seswantšho ka ga go seketša meetse.

Swiela tikologo ya ntlo ya gago – o se ke wa diriša lethopo go tloša lerole.

Tswalela dithepe.

Dithepe di se ke tša rothiša meetse.

Diriša šawara – o se ke wa hlapela ka pafong.

Ageletša meetse a pula gore o nošetše ka ona.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm

Dira phoustara ya gago mo.

Teacher

Date:

Sign:

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Lefase ke bodulo bja rena

Letšatšikgwedi:

A re boleleng

Lebelela seswantšho.

- Na o bona eng mo seswantšhong?
- Na tikologo e hlwekile goba e ditšhila?
- Na o nagana gore go bohlokwa go swara tikologo ya geno e hlwekile? Goreng o realo?

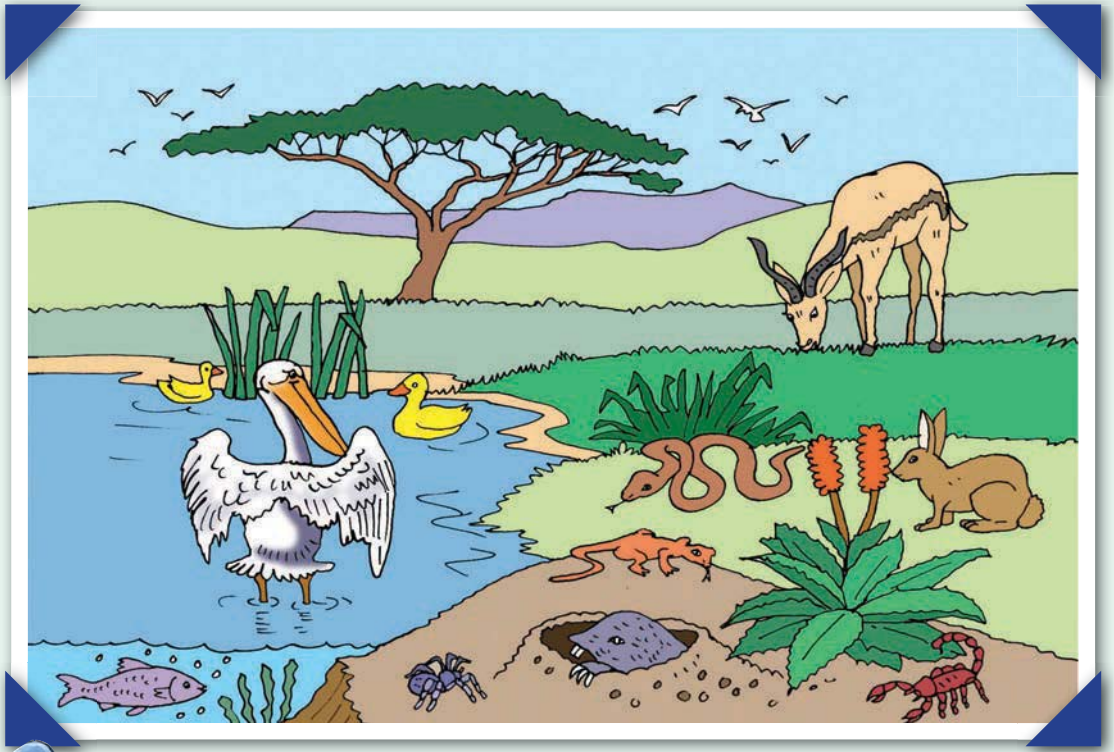

A re baleng

Dilo tše dintši tšeo di kgahlišago – thulaganyo e tee

Lefase la rena le tletše dimela le diphoofolo tša go kgahliša. Tše dingwe ke tše dinnyane, mola tše dingwe e le tše dikgolo. Tše dingwe di swiswetše, tše dingwe di a phadima ebile di na le mebalabala. Gomme ka moka di ithekgile ka tšhomišano gore di phele. Mohuta wo mongwe le wo mongwe wa sephedi o na le mohuta wa sona wa legae, le le bitšwago bodulo. Bodulo e ka ba mokgobo wa matlakala a kgale, sekgwa goba noka. Lefase le na le madulo ao a fapanego ao a ka bago milione.

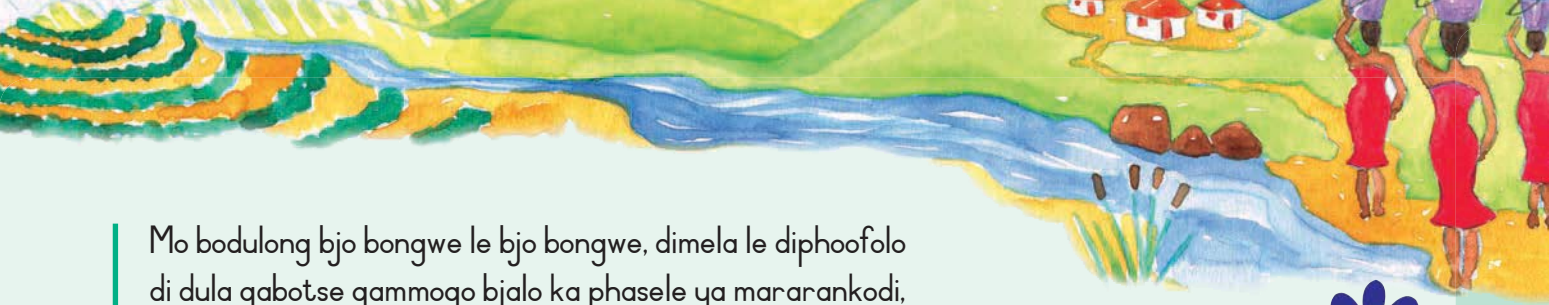

Mo bodulong bjo bongwe le bjo bongwe, dimela le diphoofolo di dula gabotse gammogo bjalo ka phasele ya mararankodi, gomme ka moka ke karolo ya thulaganyo ye e kgahlišago. Letšatši le fa phišo le lesedi. Dimela di diriša se go itirela dijo tša tšona. Dimela ke dijo tša mehuta ye e fapanego ya diphedi. Diphedi tše dinnyane ke dijo tša diphedi tše kgolo.

Diphedi ka moka kua di felela di hwile. Ka morago di a robja gore di dire dilo tša go nontšha mobu gore dimela tše difsa di hloge. Ga go na selo se se senywago. Sehlopha sa diphoofolo le dimela tše di ithekgilego ka tše dingwe gore di phele se bitšwa thulaganyophedišano.

Thulaganyophedišano e swanetše go tsepama. Ge tsepamo e hlakahlakanywa gona dimela le diphoofolo di tlo hwa.

A re boleleng

- Na lefelobodulo ke eng?
- Bolela ka lefelo leo o dulago go lona. Diriša mantšu a: meetse, moya, mehlare, ditšhila, dimela, diphoofolo, dintlo.
- Na ke ka lebaka la eng o nagana gore batho, dimela le diphoofolo di a hlokana?
- Phapano ke eng gare ga sephedi le seo se sa phelego?

A re ngwaleng

Na mantšu ao a **ntshofaditšwego** a ra eng? Kgetha lentšu leo tlhalošo ya lona e swanago le tlhalošo ya lentšu leo le ntshofaditšwego. Ngwala mantšu ao a ntshofaditšwego ka go pukuntšu ya gago.

ithekgile ka	tshepa	ikeme	hloka	ema godimo ga
phologa	tšwela pele	go tšwela pele	phela	hwa
bodulo	tšhoša	gae	naga	ntlo
difepammele	dijo	dinamune	bose	ja
thulaganyophedišano	tikologo	khomphutha	sehlopha sa diphoofolo le dimela	semela

Go phela le tlhago

Letšatšikgwedi:

A re boleleng

- Na phasele ya mararankodi ke eng?
- Na ke ka lebaka la eng tikologo e swana le phasele ya mararankodi?
- Na dimela di hloka eng go itirela dijo?
- Na go diragala eng ka diphedi ge di ehwa?
- Na o nagana gore go direga eng ka dilo tšeo di sa phelego, tša go swana le plastiki, ge re di lahla?

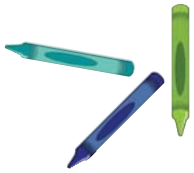

A re ngwaleng

Ngwala mantšu ao a tlogetšwego go tšwa go ao a lego ka lepokising.

bjala **lemela** **epela** **na** **nago** **dulago**

Tikologo ye ke _____ mo go yona e bohlokwa.

Ke _____ ditamati, ditapola dikhabetšhe.

Ke _____ le mehlare ye mebedi ka tšhengwaneng ya ka ye e _____ le moriti selemo.

Ke _____ matlakala ka moka a merogo ao ke sa a jego ka mokoting wa kompose.

Ge kompose e lokile ke e _____ mobung gore o dule o nonne.

A re ngwaleng

Ngwala **ke** goba **go** goba **di** goba **tše** mo go tlogetšwego mantšu.

Dimela le diphoofolo _____ karolo ya thulaganyo ya phedišano.

Bodulo bja rena _____ tikologo ya rena.

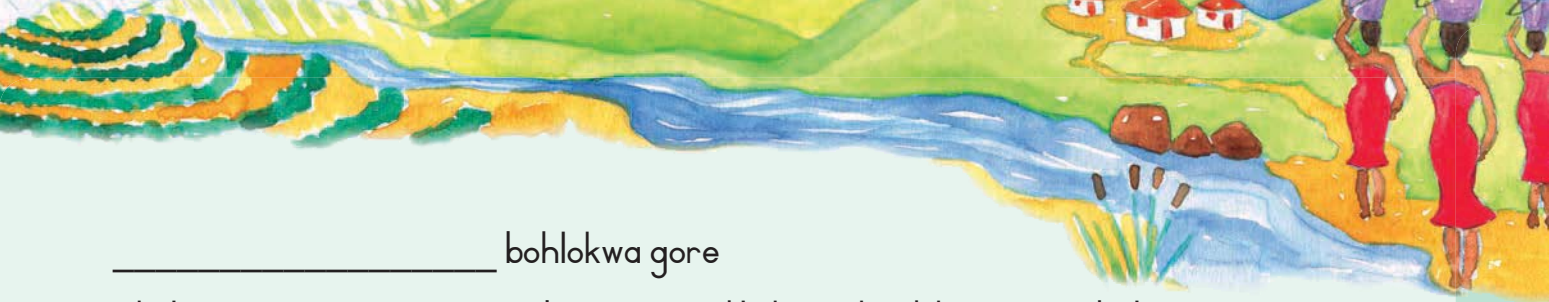

_____ bohlokwa gore tikologo ya rena e swarwe gabotse gore dilo ka moka di kgone go phela.

Dimela tše dingwe mo tikologong ya rena _____ tše dikgolo mola tše dingwe e le _____ dinnyane.

Dimela _____ dijo tša diphoofolo tše di fapanego.

A re ngwaleng

Kgetha lentšu la maleba gomme o ngwale lefoko le le nepagetšego ka lepokising.

Beke ye e fetilego re topile/topa ditlakala ka phaphošing ya rena.

Re netefatša/netefaditše gore lepatlelo la dipapadi la rena le/a hlwekile.

Maabane re kgaoganya/kgaogantše ditlakala ka moka gomme ra di tšhela/tšhetše ka dithining tše tharo.

Beke ye e fetilego re bona/bone gore go/go be go le bohlokwa go hlwekiša mebila ya kgauswi le sekolo sa rena.

Maabane re kgona/kgonne go kgobokanyetša sekolo sa rena tšhelete.

Tikologo ye botse

Letšatšikgwedi:

A re baleng

Ngwala poledišano gomme o arabe dipotšišo tše di latelago.

A re ngwaleng

Ragele o re tikologo ya rena ke eng?

Ke ka lebaka la eng go le bohlokwa go swara tikologo ya rena e hlwekile?

Na ke dilo dife tše tharo tše batho ba di dirago tše di sego tša loka mo tikologong ya rena?

Ragele o re re tšhilafatša moya. Na o nagana gore re dira se bjang?

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm

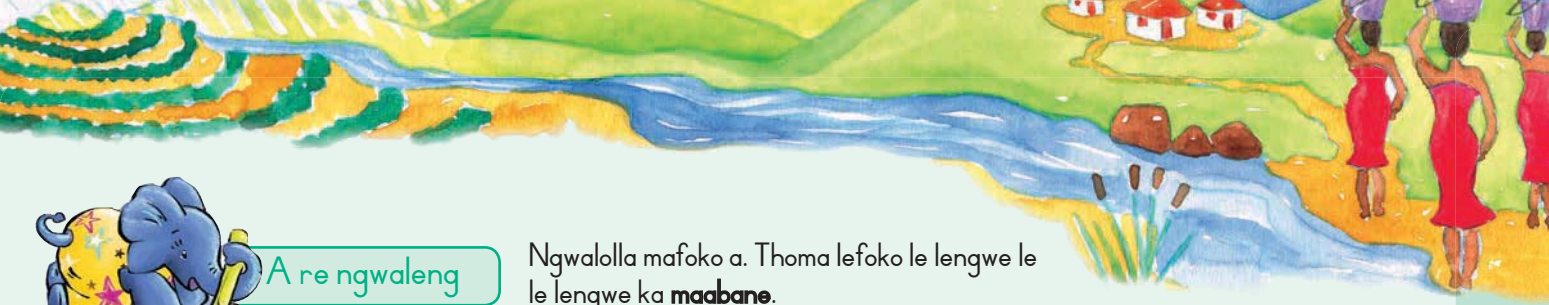

A re ngwaleng

Ngwalolla mafoko a. Thoma lefoko le lengwe le le lengwe ka **maabane**.

Re lahlela ditlakala kua thothobolong.

Maabane

Re tima mabone.

Maabane

Re tswalela dithepe tša meetse kudu.

Maabane

Re bjala mohlare ka tšhengwaneng.

Maabane

A re ngwaleng

Kopanya lentšu leo le lego ka go kholomo ya A le lentšu leo le lego ka go kholomo ya B go bopa lentšu le lefsa. Ngwala lentšu le lefsa ka kholomong ya mafelelo.

Kholomo ya A	Kholomo ya B	Lentšu le lefsa
sekolo	mogolo	
makgona	gae	
mong	mošomo	
mošala	mogolo	
mma	komiti	
tate	tšohle	

Go šireletša tikologo ya rena

Letšatšikgwedi:

A re boleleng

- Lebelela diswantšho.
- Bolela ka seo o se bonago mo diswantšhong tše.
- Na o reng o nagana gore go na le ditlakala tše dintši mo ditoropong go feta tša magaeng?
- Na go direga eng ka tikologo ya rena ge re lahla dilo go na le gore re di diriše gape?
- Lebelela diswantšho gape.
  Na ke tikologo efe ye o naganago gore e loketše go ka phela go yona?

A re boleleng

- Bolela ka ga dilo tše batho ba di dirago tše di senyago tikologo.

A re ngwaleng

Ngwala mafoko o diriša mantšu ao re go filego ona.

tikologo

dimela

meetse

mehlare

diphoofolo

A re ngwaleng

Ngwala ditemana tše pedi. Mo temaneng ya mathomo, ngwala ka ga se batho ba sa swanelago go se dira ka tikologo. Mo temaneng ya bobedi, ngwala ka ga se re swanetšego go se dira go šireletša tikologo.

Se re sa swanelago go se dira

Se re swanetšego go se dira go šireletša tikologo

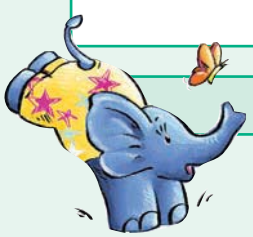

Lapologa

Na dipatrone tše di tla bonala bjang ge o ka bea seipone ka tlase ga tšona? Thala dipatrone tše di menogilego.

Mohlala:

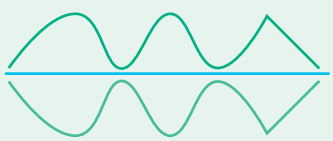

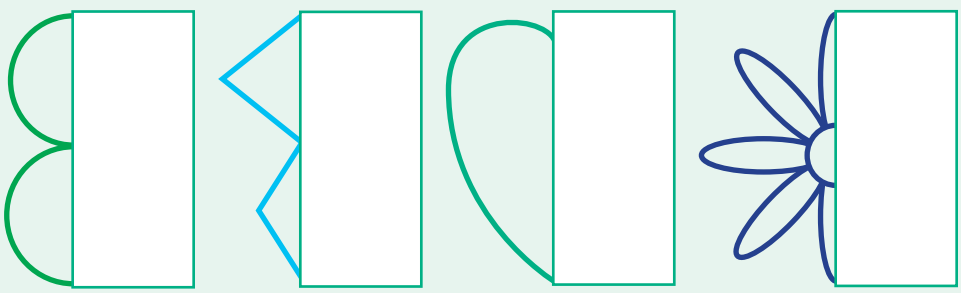

Teacher

Date:

Sign:

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Letšema la go hlwekiša

Letšatšikgwedi:

A re baleng

Boni le bagwera ba gagwe ba a hlwekiša

Re thomile sehlopha sa tikologo sekolong sa rena kua Steenberg Kapabodikela. Maikemišetšo a rena e be e le go dira gore batho ba lemoge tshenyo ye ba e dirago mo lefaseng. Re be re nagana gore se se ka thibela batho go no gašaganya ditlakala gohle.

Projeke ya rena ya mathomo e be e le go hlwekiša phaposi ya rena. Morago ga fao re ile ra ya kua lepatlelong la dipapadi gomme ra le hlwekiša gabotse. Re ile gape ra hlwekiša mebila ye e lego kgauswi le sekolo gammogo le mapatlelo a kgauswi.

Ka morago re ile ra thoma ka lenaneo la tirišosefsa. Baithuti ba ba tsenelago lenaneo le ba tla sekolong ka dilo tšeo di dirišitšwego kua. Dilo tše di akaretša pampiri, plastiki, thini le galase. Ka morago re di rekišetša dikhamphani tše di ka di tološago gore di dirišiwe gape.

Se se bitšwa tirišosefsa. Tirišosefsa ke mokgwa wo mobotse wa go direla sekolo sa rena tšhelete. Re holofela gore ge batho ba re bona re dira se, ba tla emiša go gašaganya ditlakala gomme ba swara Steenberg e hlwekile.

A re boleleng

- Sehlopha sa tikologo ke eng?
- Lenaneo la tirišosefsa ke eng?
- Ke ka lebaka la eng o nagana gore go bohlokwa go diriša dilo sefsa?
- Ke dilo dife tšeo o nagango gore di ka dirišwa sefsa?

A re ngwaleng

Swaya gore mantšu a ke nnete goba a fošagetše. Ge a fošagetše, ngwala karabo ye e nepagetšego sekgobeng se se tlogetšwego.

	Nnete	Fošagetše
Ke mokgwa wo mobe go ba le mokoti goba thothobolo ya kompose.		
Go diriša diplastiki, dithini le digalase sefsa go loketše tikologo.		
Batho ba lesometshela ba thomile sehlopha sa tikologo.		
Ba diriša sefsa dithini le digalase.		
Gantši ditlakala tše dintši di hwetšwa ditoropong go na le metsemagae.		

Tirišosefsa

Letšatšikgwedi:

A re ngwaleng

Na bana ba Steenberg ba thomile sehlopha sa bona sa tikologo kae?
Na maikemišetšo a sehlopha e be e le eng? Dira sediko go tlhaka ye e nepagetšego.
a) Go kgobokanya ditlakala ka bontši bjo bo kgonagalago
b) Go lahlela ditlakala ka sekolong sa bona
c) Go lemoša batho ka fao go lego bohlokwa go swara tikologo e hlwekile
Na projeke ya bona ya mathomo e be e le eng?
Na ba diretše sekolo sa bona tšhelete bjang?

A re ngwaleng

Nyalanya mantšu a kholomo ye nngwe le ye nngwe go bopa mafoko a nnete. Ngwalolla lefoko mo dikgobeng tše di filwego ka tlase.

1. bana ba lesomeseswai	e be e le go lemoša batho	dilo tše di ka dirišiwago sefsa gomme ba ba lefa ka tšhelete
2. ba	kgobokantše	sehlopha sa tikologo
3. dikhamphani	ba ile ba kgona go dira gore	ka fao planete ye e bitšwago lefase e lego bohlokwa ka gona
4. ba	di rekile	sekolo se hwetše tšhelete le go hlwekiša tikologo ya bona

1.
2.
3.
4.

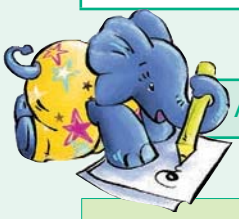

A re ngwaleng

Dira sediko go mantšu ao a dumago go swana le la mathomo.

kala	bala	lala	lwala	pela
dumela	huhumela	kodumela	ganagana	gamola
laya	robala	bolaya	omanya	nyala
gase	jase	legare	galase	masa
lema	hema	ema	reka	mela

A re ngwaleng

Ngwala **gomme goba** ka **gobane** go kopanya mafoko.

Mmila wo ke dulago go ona o a nkga _____ go na le ditlakala tše dintši.

Ke dula lefelong le lebotse kudu _____ go na le masaka a plastiki a mantši sekgweng sa kgauswi.

Limpopo ke profense ye e hlwekilego _____ batho ba gona ba lahlela ditlakala ka dithining tša ditlakala.

Bana bao ba hlwekišitšego sekolo sa bona ba be ba lapile _____ ba ikgantšha ka modiro wa bona.

Ka fao ditlakala di ka dirišiwago sefsa ka gona

Letšatšikgwedi:

63

A re direng

Na o sa gopola gore tirišosefsa e ra gore eng? E ra go dira selo se sengwe se bohlokwa go tšwa dilong tše re di lahlilego.

A re boneng gore ke eng se re ka se dirago ka mapotlelo a plastiki a magologolo le dithini tše re di lahlago.

O tla nyaka:
- sepekere le leswika le legolo
- maswikana a mannyane
- sekero
- diphakete tša ditsitswana goba dipeu tša merogo

1 Kgobokanya mapotlelo a plastiki ao a se nago selo, dithini le dilwana tša matšerine.

2 Sega melomo ya mapotlelo a diplastiki.

3 Ka sepekere le letlapa le legolo, dira mašoba botlaseng a ditšhelo.

4 Bea matlapana a mannyane ka ditšhelong.

5 Tlatša mapotlelo ka mobu.

6 Tsenya dipeu ka mobung.

7 Nošetša dipeu gatee ka beke.

8 Bea ditšhelo letšatšing.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm

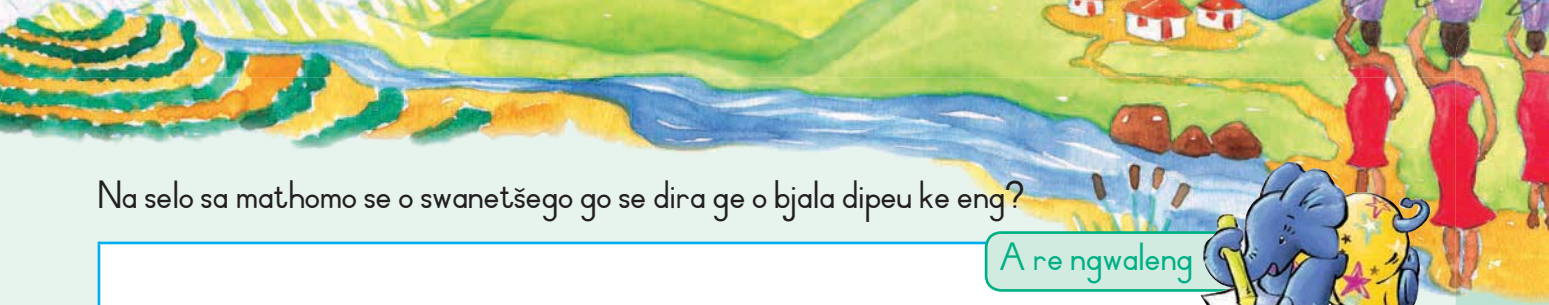

Na selo sa mathomo se o swanetšego go se dira ge o bjala dipeu ke eng?

A re ngwaleng

Ke eng se o swanetšego go se bea maragong a setšhelo pele o se tlatša ka mobu?

Na o swanetše go nošetša dipeu tša gago gakae?

O swanetše go bea dipeu tša gago lefelong leo le nago le letšatši. Goreng o realo?

Rulaganya letšema la go hlwekiša sekolo sa lena.
Ngwala se o yago go se dira mo mmepeng wa monagano.

A re ngwaleng

Ke bomang bao ba tlogo kgatha tema?

Ke eng se se ka dirišiwago sefsa?

Go hlwekiša sekolo sa rena

Go bapatšwa eng?

Go ka dirwa eng ka ditlakala?

Ke mafelo afe ao a ka hlwekišwago?

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Go hlwekiša sekolo sa rena

Letšatšikgwedi:

A re ngwaleng

Diriša mmepe wa monagano wo o o dirišitšego mo thutong ye e fetilego. Ngwala polane ya gago dikgobeng tša ka tlase.

Ke bomang ba tlogo kgatha tema?

Na go ka bapatšwa bjang gore bana ba bangwe ba tle ba kgathe tema?

Ke mafelo afe ao a tlogo hlwekišwa?

Go dirwe eng ka ditlakala?

Na ke eng seo se ka dirišiwago sefsa?

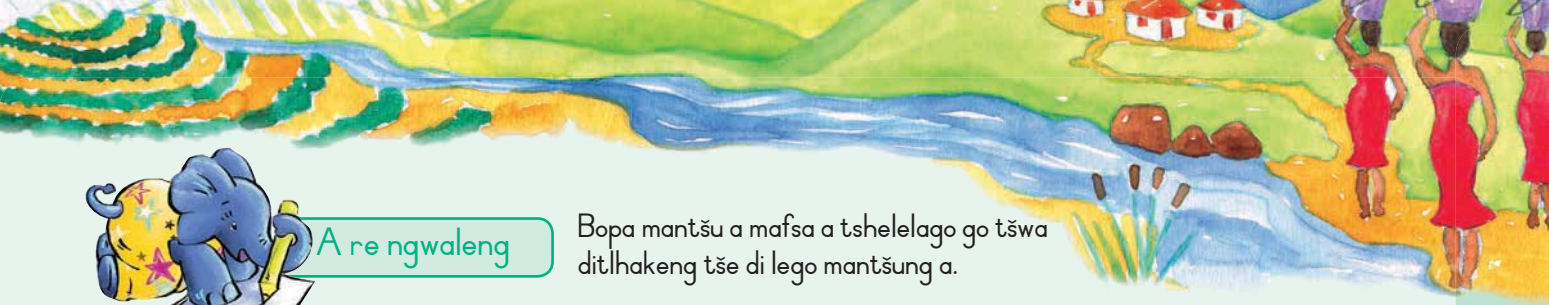

A re ngwaleng

Bopa mantšu a mafsa a tshelelago go tšwa ditlhakeng tše di lego mantšung a.

Batho ba gašaganya ditlakala

A re ngwaleng

Ngwalela batho bao ba gašaganyago ditlakala mo sekolong sa lena melawana ye mehlano. Diriša mantšu a go go thuša.

faene ya R5

tikologo **diolatlakala** **mekotlana ye e fapanego** **pampiri** **thini**

O se ke wa gašaganya ditlakala **lebala la go bapala** **phaposi** **diriša** **galase**

Melawana ya sekolo mabapi le batho ba ba gašanyago ditlakala!

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

A re ngwaleng

Ema!

Topa ditlakala

Dira phoustara ya batho ba go gašanya ditlakala.

O filwe mohlala.
O se ke wa kopiša.
Diriša mohlala wo go hlagiša dikgopolo tša gago

Teacher

Date:

Sign:

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Pukuntšu ya ka

A a

B b

C c

D d

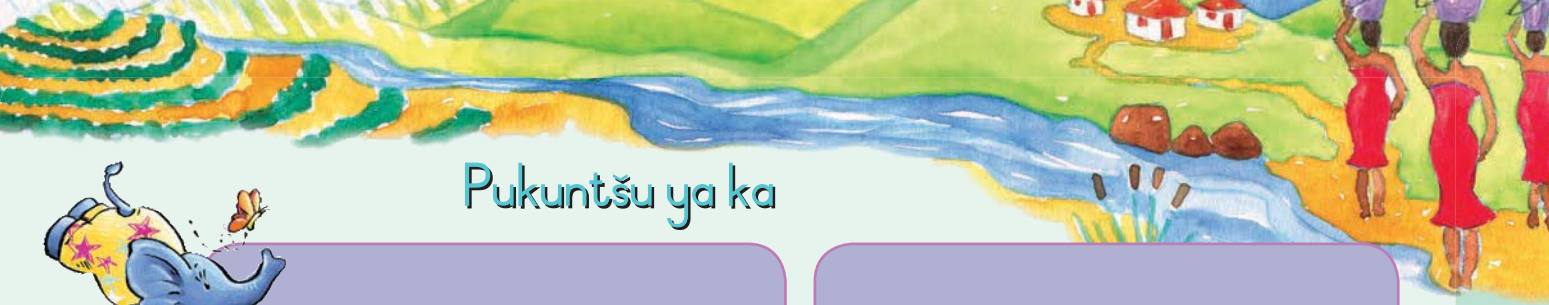

Pukuntšu ya ka

E e

F f

G g

H h

Pukuntšu ya ka

I

i

J

j

K

k

L

l

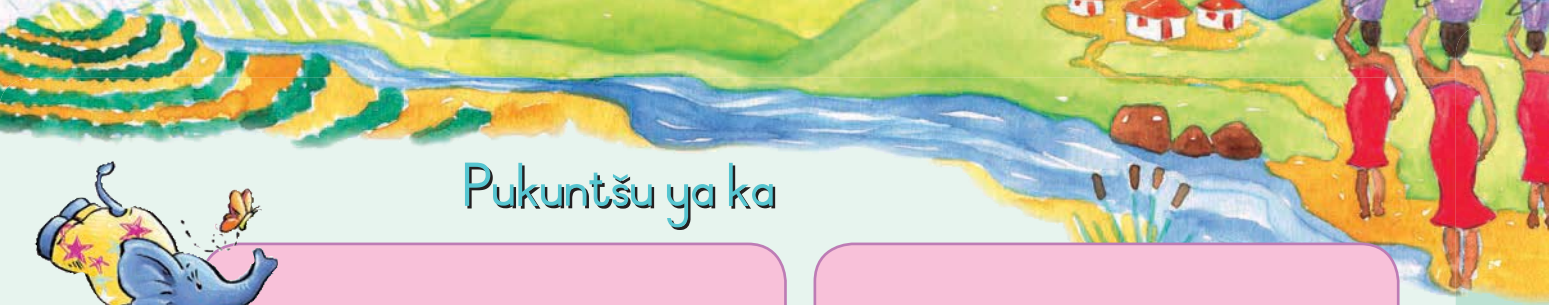

Pukuntšu ya ka

M m

N n

O o

P p

Pukuntšu ya ka

Q q

R r

S s

T t

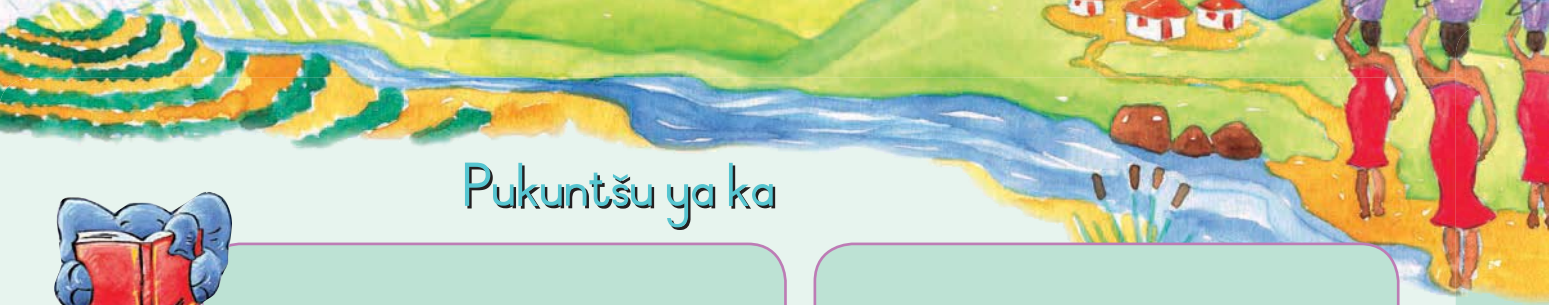

Pukuntšu ya ka

U u

V v

W w

X x

Pukuntšu ya ka

Y y

Z z

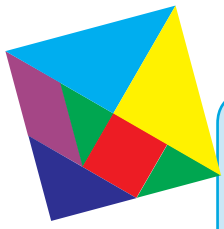

Serapa sa diphoofolo sa Tankramo

Sega dibopego tše mo go lego marontho gomme o leke go dira diphoofolo tša bontši bjo o ka bo kgonago. Re go file mehlala ye o ka e kopisago.

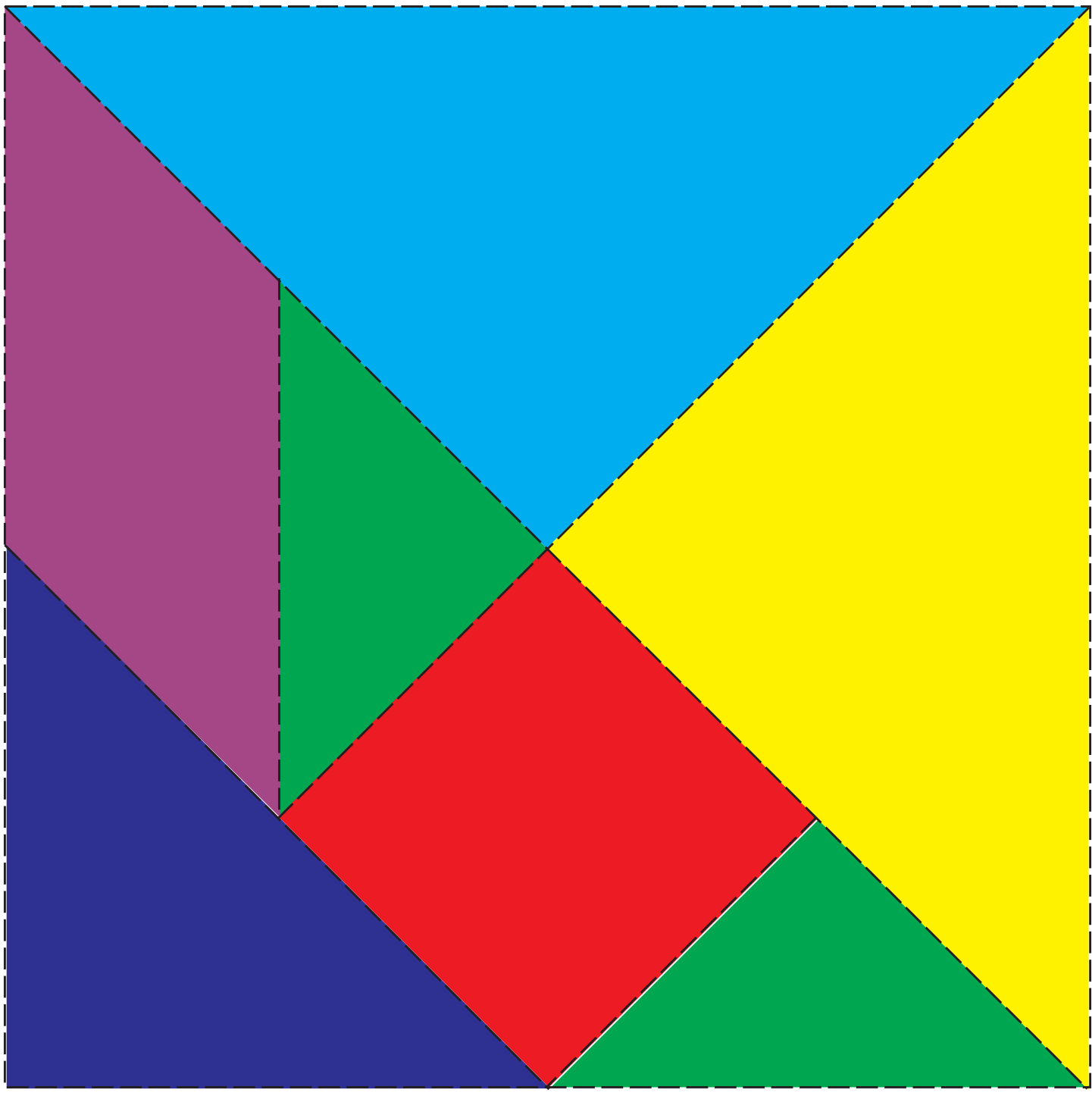

Dibopego tša Tankramo

Šomiša dibopego tša tankramo, gore o dire dibopego tša bontši bjo o ka bo kganago.

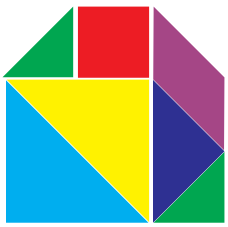

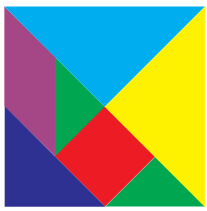

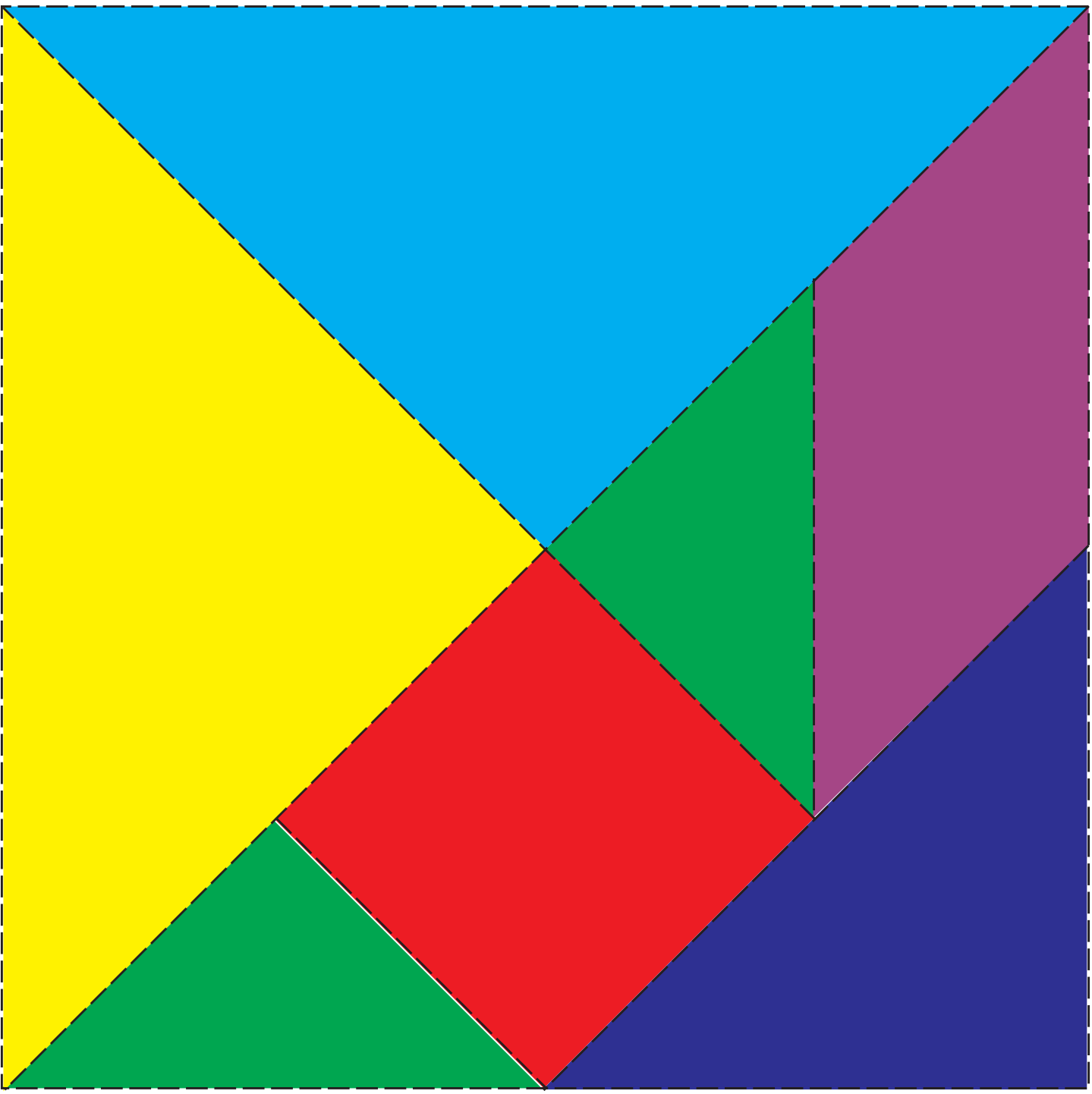

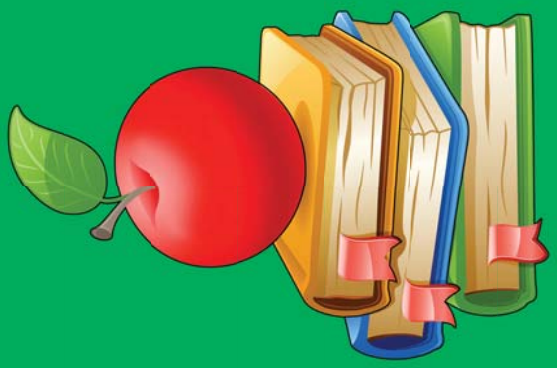

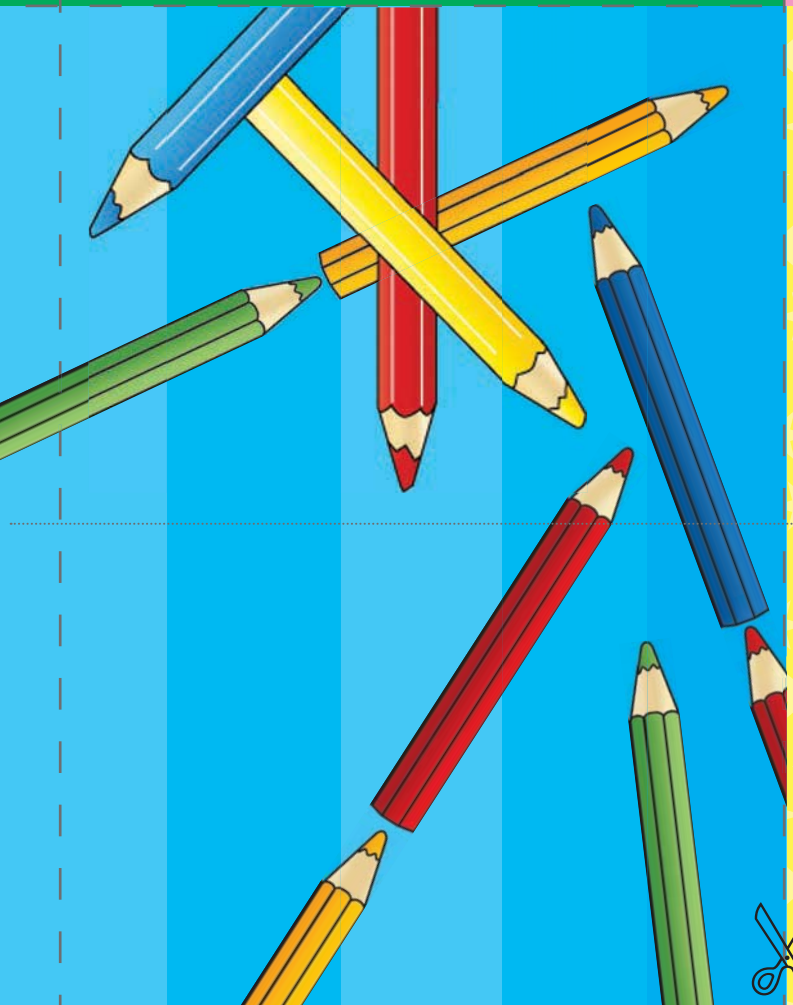

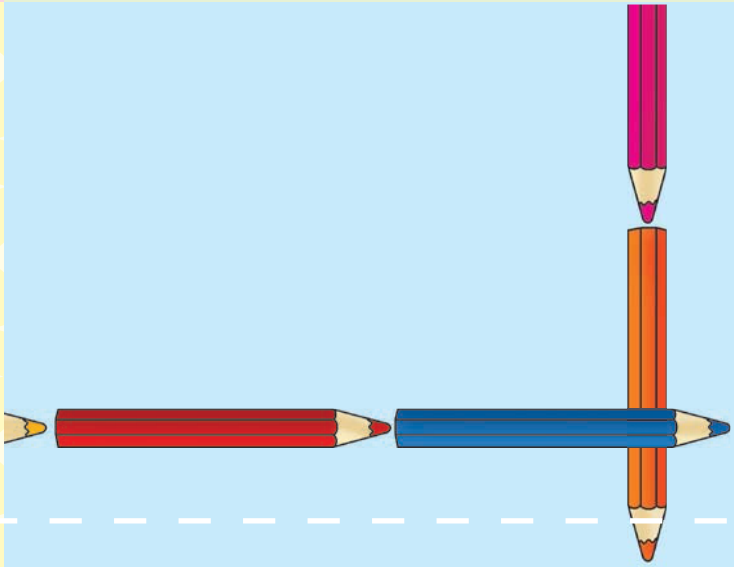

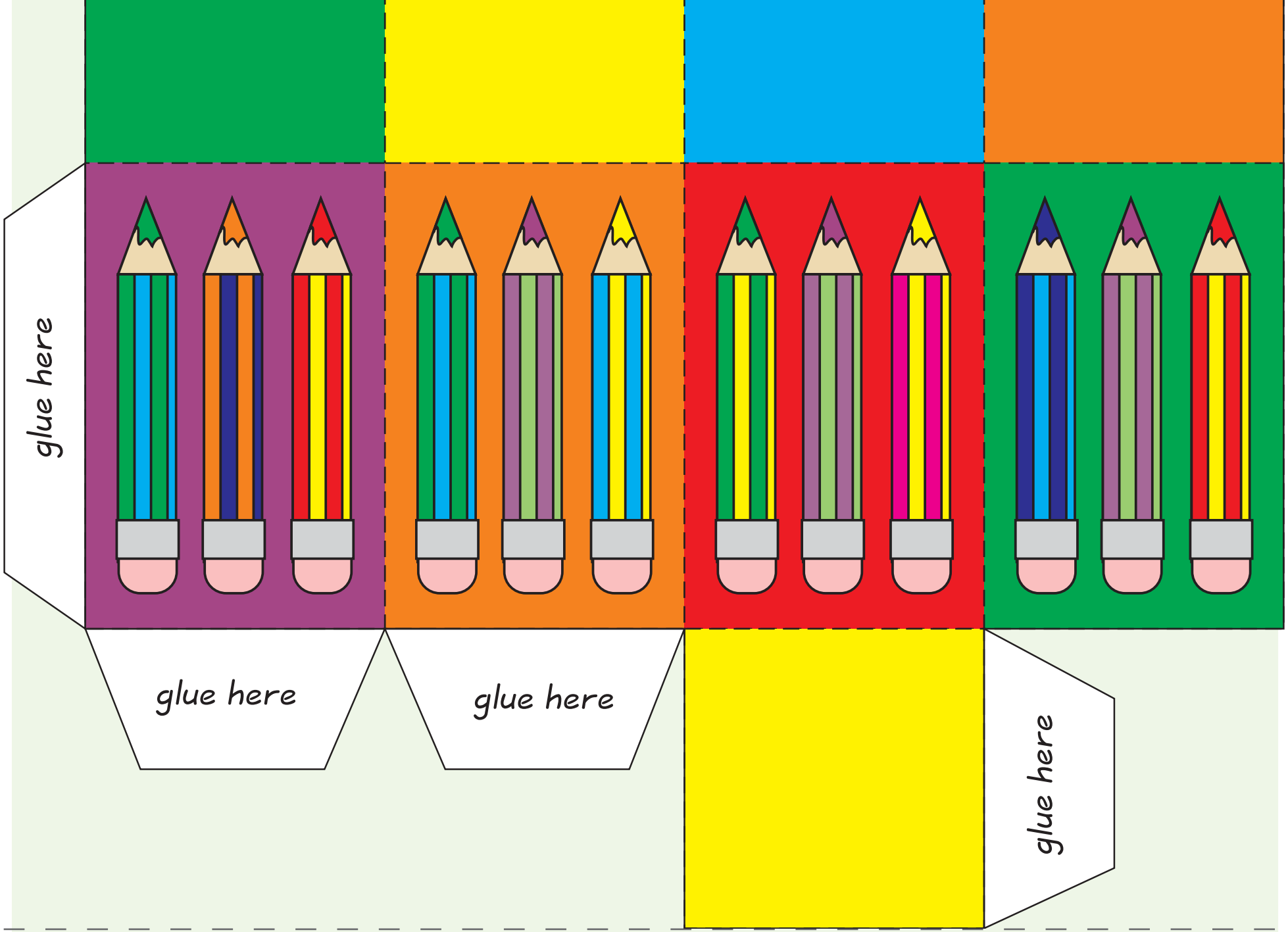
glue here
glue here
glue here
glue here

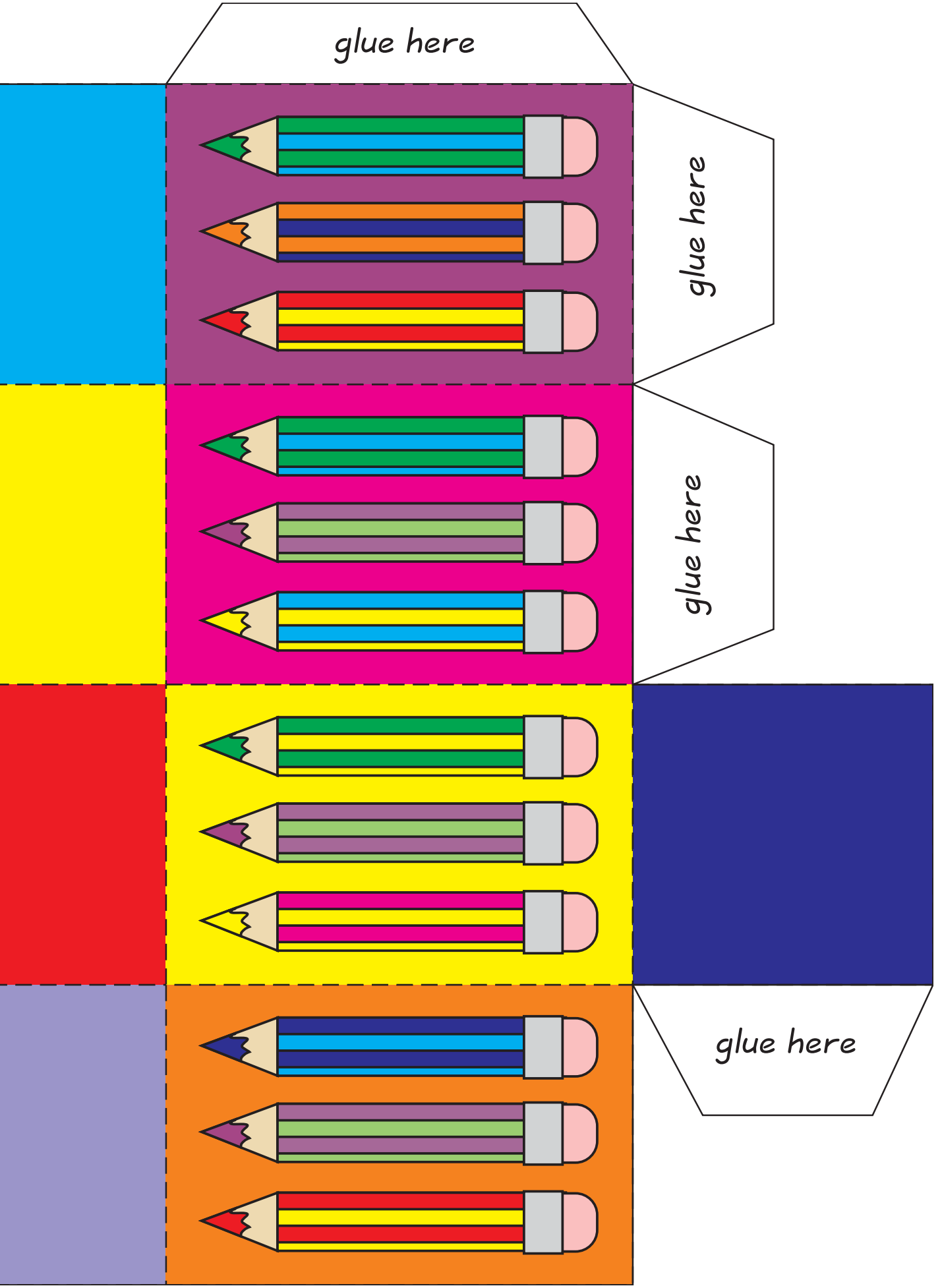
glue here
glue here
glue here
glue here